

แนะนำจังหวัด **ฉะเชิงเทรา**

ฉบับ **อำเภอแปลงยาว**

ศูนย์ศิลปะ วัฒนธรรม และท้องถิ่น
มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์

ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดฉะเชิงเทรา

แนะนำจังหวัด **ฉะเชิงเทรา**

ฉบับ **อำเภอแปลงยาว**

CHACHOENGSAO

ISBN : 974 - 8234 - 20 - 7

เจ้าของ

ศูนย์ศิลปะ วัฒนธรรมและท้องถิ่น
มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์

ที่ปรึกษา

ศาสตราจารย์สุชาติ เถาทอง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชุมศรี นพวงษ์ ณ อยุธยา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์เอนก เทพสุภรณ์กุล
อาจารย์จินดา เนื่องจำนงค์
อาจารย์อารียา บุญทวี

คณะผู้จัดทำ

อาจารย์วัชรพงศ์ มณีนันทวัฒน์
อาจารย์โยธิน จี๊กังวาท
นางสาวอรรณณ เล็กชะอุ่ม
นายณัฐพนนท์ สิงห์ยศ
นางสาวนวลลออ อนุสิทธิ์
นางสาวฐิติรัตน์ เอนกสุวรรณกุล
นายสุรพล โต๊ะสีดา

ปีที่พิมพ์

๒๕๕๖ จำนวน ๓๐๐ เล่ม

พิมพ์ที่

บริษัท เอ็มเอ็น คอมพิวเตอร์ จำกัด
๔๘๘ - ๔๙๐ ต.หน้าเมือง อ.เมือง จ.ฉะเชิงเทรา ๒๔๐๐๐
โทร./แฟกซ์ ๐ - ๓๘๕๑ - ๕๗๗๐, ๐ - ๓๘๕๑ - ๕๕๓๐

คำนำ

วารสารแนะนำจังหวัดฉะเชิงเทรา “ฉบับอำเภอแปลงยาว” นี้ เป็นโครงการรวบรวมและเผยแพร่คุณค่าทางประวัติศาสตร์ ศิลปะ และวัฒนธรรมของอำเภอแปลงยาว โดยมุ่งเน้นการเก็บรวบรวมข้อมูลของวัด ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อหรือตำนาน ภาษาและวรรณกรรม การละเล่นพื้นบ้าน ซึ่งการดำเนินงานรวบรวมข้อมูล ได้รับความอนุเคราะห์จากหน่วยงานและบุคลากรที่เกี่ยวข้องเป็นอย่างดี ซึ่งรายละเอียดในเชิงลึกหรือข้อมูลบางส่วน จำเป็นต้องอาศัยเวลาการศึกษาค้นคว้า ข้อมูลนี้จึงเป็นฐานสำหรับการศึกษาและค้นคว้าเพิ่มเติม

ศูนย์ศิลปะ วัฒนธรรมและท้องถิ่น เล็งเห็นความสำคัญในการอนุรักษ์องค์ความรู้ดั้งเดิม จึงได้ทำการเก็บข้อมูลอย่างต่อเนื่อง เพื่อเผยแพร่ให้อนุชนและผู้สนใจได้รับองค์ความรู้และเห็นคุณค่าของประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น และเพื่อสร้างจิตสำนึกให้เกิดความรัก ห่วงแหนเรื่องราว สถานที่ท้องถิ่นของตน

ศูนย์ศิลปะ วัฒนธรรมและท้องถิ่น

สารบัญ

คำนำ	๓
สารบัญ	๔
๑. ข้อมูลพื้นฐานอำเภอแปลงยาว	๗
คำขวัญอำเภอ	๗
ที่ตั้งและขนาด	๗
ลักษณะภูมิประเทศ	๘
อาณาเขต	๘
การปกครอง	๘
๑. ตำบลแปลงยาว	๘
๒. ตำบลวังเย็น	๑๐
๓. ตำบลหัวสำโรง	๑๑
๔. ตำบลหนองไม้แก่น	๑๓
เทศบาลอำเภอแปลงยาว	๑๔
องค์การบริหารส่วนตำบล	๑๕
ประวัตินุ่บ้าน	๑๕
๒. วัดสำคัญในอำเภอแปลงยาว	๒๓
๑. วัดด่านเงิน	๒๔
๒. วัดเนินไร่	๒๗
๓. วัดแปลงยาว	๓๐
๔. วัดไผ่แก้ว	๓๓
๕. วัดหัวสำโรง	๓๖
๖. วัดอ่าวช้างไล่	๓๘
๗. วัดหนองศีลาราม	๔๑
๘. วัดนพเกตุ	๔๓
๙. วัดวังเย็น	๔๕
๑๐. วัดวังกะจะ	๔๗
๑๑. วัดไทรทอง	๔๙
๑๒. วัดหนองปรือไม้แก้ว	๕๑
๑๓. วัดสุวรรณคัณมิต	๕๓
๑๔. วัดป่าพรหมยาน	๕๕
๑๕. วัดทุ่งสะเดา	๕๘
๑๖. วัดโกรกแก้ววงพระจันทร์	๖๐

๓. ขนบธรรมเนียมและประเพณี

๑. ประเพณีเกี่ยวกับการเกิด	๖๔
๒. ประเพณีที่เกี่ยวข้องกับการตาย	๖๔
๓. ประเพณีเกี่ยวกับการแต่งงาน	๖๔
๔. ประเพณีเกี่ยวกับการปลูกบ้านสร้างเรือน	๖๔
๕. ประเพณีงานบุญข้าวหลามหรืองานเผาข้าวหลาม	๖๕
๖. ประเพณีขึ้นเขาเผาข้าวหลาม	๖๖
๗. ประเพณีถวายพระเพลิงพระพุทธรเจ้า	๖๖
๘. ประเพณีการเซ่นโดนตา	๖๖
๙. ประเพณีแห่นาคไปศาลเจ้าพ่อซาน	๖๗
๑๐. ประเพณีการบวช	๖๗
๑๑. ประเพณีลอยกระทงเขมร	๖๗
๑๒. ประเพณีข้าวบิณฑ์	๖๗
๑๓. ประเพณีกินเจ	๖๘
๑๔. ประเพณีการแห่นางแมวขอฝน	๖๘

๔. ความเชื่อ/ตำนาน

๑. ความเชื่อเรื่องเสื้อสมิง	๗๐
๒. ความเชื่อเรื่องการทำเสน่ห์	๗๐
๓. ความเชื่อเรื่องการเลี้ยงผีเขมร	๗๐
๔. ความเชื่อและพิธีกรรมการส่งเรือ	๗๐
๕. ความเชื่อเรื่องการเซ่นไหว้ผีป่วนของเขมร	๗๑
๖. ตำนานบ้านปากด่าน	๗๑
๗. ตำนานหมู่บ้านหัวสำโรง	๗๑
๘. ตำนานการตั้งถิ่นฐานของอำเภอแปลงยาว	๗๒
๙. ตำนานบ่อน้ำวัดหัวสำโรง	๗๒
๑๐. ตำนานถนนส่วย	๗๒
๑๑. ตำนานบ้านท่าเรือ	๗๒

๕. ภาษาและวรรณกรรม

๑. ภาษาถิ่น	๗๒
๒. ภาษาที่ใช้กล่อมเด็ก	๗๓
๓. เพลงกล่อมเด็ก	๗๓
๔. เพลงพื้นบ้าน	๗๓
๕. เพลงซอซึก	๗๓
๖. เพลงสวดคฤหัสถ์	๗๕

๖. การละเล่นพื้นบ้าน

- ๑. การละเล่นตีไก่ดอกหญ้า
- ๒. กลองยาว
- ๓. ช่วงรำ
- ๔. ระบำเหนือ
- ๕. รำโชน
- ๖. หนังตะลุง

๗๖

๗๖

๗๖

๗๗

๗๘

๗๘

๗๘

๗. หัตถกรรมพื้นบ้าน

เครื่องจักสาน

๗๘

๘๐

๑. ข้อมูลพื้นฐานอำเภอแปลงยาว

อำเภอแปลงยาว เป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดฉะเชิงเทราที่มีประวัติศาสตร์อันยาวนาน ปรากฏมาแต่ครั้งปลาย สมัยกรุงศรีอยุธยา เป็นเส้นทางแห่งการเดินทัพของพระมหากษัตริย์ไทย ทั้งเป็นที่อยู่อาศัยของชนกลุ่มต่าง ๆ ที่ร่วมสร้าง ดินแดนแห่งนี้ ก่อให้เกิดศิลปวัฒนธรรมประเพณีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สำคัญและสืบทอดตลอดจนรักษาไว้เป็นอย่างดี มีการอนุรักษ์สืบทอด ตั้งแต่บรรพบุรุษจวบจนถึงปัจจุบัน จนเป็นที่รู้จักและกลายเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น มีการส่งเสริม และสืบสานให้ได้รับการยอมรับและถูกเผยแพร่ในระดับประเทศ

แต่เดิมนั้นบริเวณนี้เคยอยู่ในเขตปกครองของอำเภอบางคล้า ภายหลังกระทรวงมหาดไทยได้มีประกาศให้ แยกพื้นที่ ต.แปลงยาว ต.หัวสำโรง และ ต.วังเย็น ของ อ.บางคล้า จัดตั้งเป็นกิ่ง อ.แปลงยาว เมื่อวันที่ ๑๖ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๑ ประกอบด้วยเขตการปกครอง ๓ ตำบลคือ ตำบลแปลงยาว ตำบลวังเย็น และตำบลหัวสำโรง และเปิด สถานที่ทำการชั่วคราวเมื่อวันที่ ๑๙ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๒๑ โดยอาศัยอาคารเรียนของโรงเรียนทุ่งสะเดาประชาสรรค์ จำนวน ๑ หลังเหตุที่ใช้ชื่อว่ากิ่งอำเภอแปลงยาว เพราะสถานที่ตั้งกิ่งอำเภอตั้งอยู่ในที่ดินสาธารณประโยชน์ของ ตำบลแปลงยาว และในวันที่ ๑ เมษายน ๒๕๒๔ กระทรวงมหาดไทยได้อนุมัติให้กิ่งอำเภอแปลงยาว แยกการปกครอง ตั้งเป็นตำบลใหม่เพิ่มขึ้นอีก ๑ ตำบล คือตำบลหนองไม้แก่นโดยแยกออกจากตำบลวังเย็น ในปี พ.ศ. ๒๕๔๒ ต่อมาได้มี พระราชกฤษฎีกายกฐานะเป็นอำเภอ เมื่อวันที่ ๙ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๘

ที่มา : จังหวัดฉะเชิงเทรา ค้นคืน วันที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๕๖ จาก

http://www.chachoengsao.go.th/sotorn/index.php?option=com_content&view=article&id=137&Itemid=132

คำขวัญอำเภอ

ทุ่งนาบอกนาม เผาข้าวหลามประเพณี ผลไม้รสดี ถิ่นที่อุตสาหกรรม เลื่องลือนามฟาร์มควายนม

ที่ตั้งและขนาด

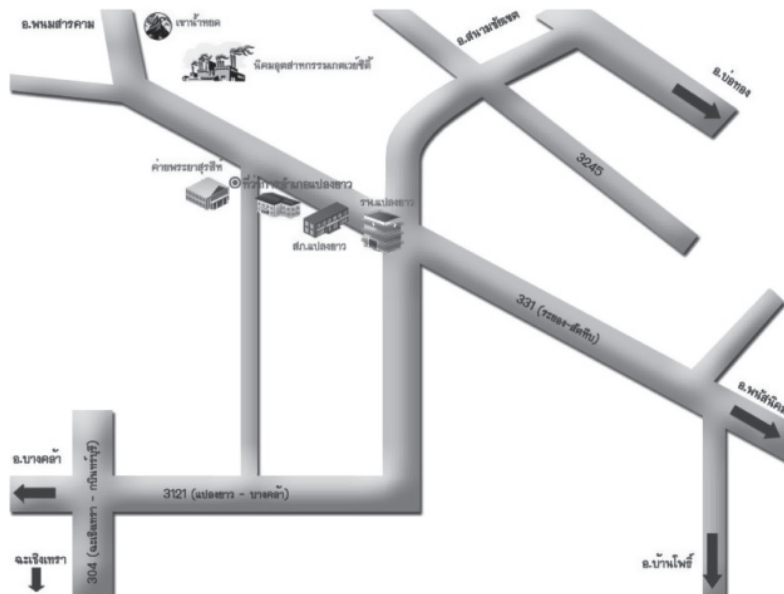
- ระยะทางจากอำเภอแปลงยาว ถึง อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา ประมาณ ๓๕ กิโลเมตร
- จำนวนพื้นที่ของอำเภอแปลงยาว ๑๔๘,๒๖๙ ไร่ หรือประมาณ ๒๓๗.๒๓ ตารางกิโลเมตร

ลักษณะภูมิประเทศ

อำเภอแปลงยาว มีลักษณะภูมิประเทศทางทิศตะวันออกเป็นที่ราบสูง ลักษณะเป็นลอนลูกฟูก สูง ๆ ต่ำ ๆ ส่วนทางทิศตะวันตกและทางตอนล่างเป็นที่ราบลุ่ม

อาณาเขต

- ทิศเหนือ ติดกับ อำเภอบางคล้า อำเภอพนมสารคาม อำเภอราชสาส์น
- ทิศใต้ ติดกับ อำเภอพนสนิมคม และกิ่งอำเภอเกาะจันทร์ จังหวัดชลบุรี
- ทิศตะวันออก ติดกับ อำเภอพนมสารคาม อำเภอสนามชัยเขต อำเภотаตะเกียบ
- ทิศตะวันตก ติดกับ อำเภอบ้านโพธิ์

ที่มา : จังหวัดฉะเชิงเทรา ค้นคืน วันที่ ๒๐ มกราคม ๒๕๕๖ จาก <http://www.sotorn.chachoengsao.go.th/>

การปกครอง

อำเภอแปลงยาวแบ่งเขตการปกครองย่อยออกเป็น ๔ ตำบล ๔๘ หมู่บ้าน ได้แก่

๑. ตำบลแปลงยาว

ประวัติความเป็นมา

ตำบลแปลงยาว ตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. ๒๓๖๐ ไม่ปรากฏผู้ก่อตั้งที่แน่นอน สภาพเดิมเป็นป่าไม้ไผ่และป่าไม้เบญจพรรณ พื้นที่บางส่วนเป็นที่ราบลุ่มและราบสูง พื้นที่ราบลุ่มมีลักษณะลำรางเป็นแปลงที่ยาวมาก ชาวบ้านจึงเรียกกันว่า “แปลงยาว” ตามสภาพภูมิศาสตร์และตั้งเป็นชื่อตำบลแปลงยาว จนถึงปัจจุบัน ประชาชนส่วนใหญ่มิเชื่อสายเขมร ย้ายถิ่นฐานมาจากพระตะบอง เสียมราฐ และศรีโสภณ ในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย และอพยพมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ต่อมาในภายหลังได้มีประชาชนหมู่บ้านใกล้เคียงอพยพเข้ามาอยู่เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จึงกลายเป็นหมู่บ้านที่มีประชากรหนาแน่นมาก

ที่ตั้งและขนาด

- ระยะทางจากตำบลแปลงยาว ถึงอำเภอแปลงยาว ประมาณ ๗ กิโลเมตร
- จำนวนพื้นที่ของตำบลแปลงยาว ประมาณ ๖๒.๕ ตารางกิโลเมตร

อาณาเขต

- ทิศเหนือ ติดกับ หมู่ที่ ๖ ตำบลหัวสำโรง
- ทิศใต้ ติดกับ ตำบลวังเย็น อำเภอแปลงยาว
- ทิศตะวันออก ติดกับ ตำบลลาดกระทิง อำเภอสนาบชัยเขต
- ทิศตะวันตก ติดกับ ตำบลเสม็ดใต้ อำเภอบางคล้า

ลักษณะภูมิประเทศ

พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม มีลำคลองชลประทานไหลผ่าน และมีน้ำท่วมขังในฤดูน้ำหลาก ความสูงของภูมิประเทศไม่เกิน ๔๐ เมตร จากท้องทะเล สภาพพื้นที่โดยทั่วไปเป็นดินเหนียว มีพื้นที่ทั้งหมด ๒๗,๕๕๖ ไร่ หรือ ๔๔.๐๙ ตารางกิโลเมตร สภาพภูมิอากาศเป็นแบบร้อนชื้น มี ๓ ฤดู และสภาพอากาศโดยทั่วไปค่อนข้างร้อน

ที่ตั้งและขนาด

ระยะทางจากตำบลแปลงยาวถึงอำเภอแปลงยาวประมาณ ๗ กิโลเมตร จำนวนพื้นที่ของตำบลแปลงยาวประมาณ ๖๒.๕ ตารางกิโลเมตร

การปกครอง

ตำบลแปลงยาวมีองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ๓ แห่ง ได้แก่

๑. องค์การบริหารส่วนตำบลแปลงยาว
๒. เทศบาลตำบลแปลงยาว
๓. เทศบาลตำบลทุ่งสะเดา

ตำบลแปลงยาวมี ๑๓ หมู่บ้าน ได้แก่

๑. บ้านบางบ่อ	๒. บ้านคลอง
๓. บ้านแปลงยาว	๔. บ้านด่านเงิน
๕. บ้านคลองโรงเลื่อย	๖. บ้านลาดปลาเค้า
๗. บ้านไผ่แก้ว	๘. บ้านหนองครก
๙. บ้านเกาะบรเพชร	๑๐. บ้านหนองต้นตะกู
๑๑. บ้านหนองสาธิต	๑๒. บ้านคลองสอง
๑๓. บ้านคลองหนึ่ง	

เศรษฐกิจของตำบล

ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพหลักคือ ทำการเกษตร ทำนา และอาชีพเสริมคือการรับจ้าง ประมง (เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ)

สถานที่สำคัญของตำบล

๑. ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลแปลงยาว
๒. สำนักงานเทศบาลตำบลแปลงยาว

๓. สำนักงานเทศบาลตำบลทุ่งสะเดา
๔. สถานศึกษาในตำบลแปลงยาว ได้แก่ โรงเรียนวัดแปลงยาว โรงเรียนตลาดบางบ่อ โรงเรียนบ้านคลองสอง โรงเรียนวัดสุวรรณคิณมิตร โรงเรียนบ้านเนินไร่ โรงเรียนวัดไผ่แก้ว โรงเรียนไผ่แก้ววิทยา
๕. สถานีอนามัย ๒ แห่ง
๖. ฟาร์มสัตว์น้ำขนาดใหญ่ ๕ แห่ง
๗. วัดในตำบลแปลงยาว ได้แก่ วัดด่านเงิน วัดไผ่แก้ว วัดสุวรรณคิณมิตร วัดเนินไร่ วัดคลองหนึ่ง วัดแปลงยาว
๘. ที่ทำการตำรวจชุมชน ๑ แห่ง

๒. ตำบลวังเย็น

ประวัติความเป็นมา

บ้านวังเย็น ตั้งขึ้นก่อนปี พ.ศ. ๒๓๒๕ ไม่ปรากฏแน่ชัดว่าใครเป็นผู้ก่อตั้ง สภาพเดิมของหมู่บ้านเป็นป่าดงดิบทึบ ซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยของช้างป่าและสัตว์ป่านานาชนิด มีคลองธรรมชาติไหลผ่าน คลองนี้ประกอบด้วยวังน้ำใหญ่และเล็กหลายวัง เช่น วังมะเดื่อ วังกระรอก เป็นต้น มีต้นไม้อื่นขึ้นหนาที่บดบังทั้งสองฝั่งคลองและน้ำในคลองไม่แห้ง จึงเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำหลายชนิด ทำให้ผู้คนอยู่อาศัยในพื้นที่ ได้รับประโยชน์ในการอุปโภค บริโภค และใช้เป็นเส้นทางสัญจร การที่ต้นไม้อื่นขึ้นหนาที่บดบังน้ำในลำคลองเย็นจัด จนมีการกล่าวขานกันว่า ใครที่รู้สึกร้อนแล้วลงเล่นน้ำในลำคลองนี้จะต้องรีบขึ้นจากน้ำทันทีเพราะความเย็นของน้ำ จากการที่ลำคลองนี้มีวังน้ำอยู่หลายวังและน้ำในลำคลองมีความเย็น ชาวบ้านจึงเรียกพื้นที่หมู่บ้านและลำคลองนี้ว่า “วังเย็น”

เมื่อ ๒๐๐ ปีก่อน ในบริเวณหมู่บ้านมีผู้คนอาศัยอยู่รวมกันถึง ๑๐ หลังคาเรือน ต่อมาเกิดโรคระบาดที่หมู่บ้านวังกะทัก ซึ่งอยู่ทางทิศตะวันออกของหมู่บ้านวังเย็น ระยะห่างราว ๔ - ๕ กิโลเมตร ทำให้ผู้คนอพยพหนีโรคระบาดมาอยู่ที่วังเย็นมากขึ้น การอพยพครั้งนี้มีนายบุญซึ่งเป็นคนมีความสามารถและเป็นขุนศึกอพยพเข้ามาด้วย ต่อมาได้รับการแต่งตั้งให้เป็นแขวงการปกครองหมู่บ้านวังเย็น ชื่อ “นายบุญ ขุนจิต” ซึ่งเป็นต้นกำเนิดเชื้อสายของคนวังเย็นปัจจุบัน

ที่ตั้งและขนาด

- ระยะทางจากตำบลวังเย็น ถึง อำเภอแปลงยาว ประมาณ ๑ กิโลเมตร
- จำนวนพื้นที่ของตำบลวังเย็น ประมาณ ๕๗.๓ ตารางกิโลเมตร

อาณาเขต

- ทิศเหนือ ติดกับ ตำบลแปลงยาว อำเภอแปลงยาว
- ทิศใต้ ติดกับ ตำบลหนองไม้แก่น อำเภอแปลงยาว
- ทิศตะวันออก ติดกับ ตำบลแปลงยาว และตำบลลาดกระทิง อำเภอสนามชัยเขต
- ทิศตะวันตก ติดกับ ตำบลแหลมประดู่ อำเภอบ้านโพธิ์ และตำบลสระสี่เหลี่ยม อำเภอพนสนธิคม จังหวัดชลบุรี

ลักษณะภูมิประเทศ

ตำบลวังเย็น มีลักษณะภูมิประเทศทางทิศตะวันออกเป็นที่ราบสูง ส่วนทางทิศตะวันตกส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มมีลำคลองไหลผ่าน มีพื้นที่ ๓๕ ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ ๒๑,๘๗๕ ไร่

การปกครอง

ตำบลวังเย็นมีองค์การปกครองท้องถิ่น ๑ แห่ง ได้แก่ เทศบาลวังเย็น

ตำบลวังเย็นมี ๑๑ หมู่บ้าน ได้แก่

๑. บ้านวังเย็น	๒. บ้านวังกะจะ
๓. บ้านหนองศิลาราม	๔. บ้านหนองปลิง
๕. บ้านคลองโรงเลื่อย	๖. บ้านหนองปรือไม้แก้ว
๗. บ้านทุ่งสะเดา	๘. บ้านสะพานนาคร
๙. บ้านห้วยแกะ	๑๐. บ้านโกรกแก้ววงพระจันทร์
๑๑. บ้านไทรทอง	

เศรษฐกิจของตำบล

ประชาชนประกอบอาชีพหลักคือ การทำนา ทำสวน ทำไร่และเลี้ยงสัตว์ มีอาชีพเสริม คือ การรับจ้าง

สถานที่สำคัญของตำบล

๑. ที่ว่าการอำเภอแปลงยาว
๒. สำนักงานเทศบาลวังเย็น
๓. สถานศึกษาตำบลวังเย็น ได้แก่ โรงเรียนแปลงยาวพิทยาคม โรงเรียนไทรทองอุปถัมภ์ โรงเรียนวัดวังเย็น โรงเรียนอนุบาลศรีวรการแปลงยาว โรงเรียนหนองปรือประชาสรรค์ โรงเรียนไม้แก้วประชานุเคราะห์ โรงเรียนทุ่งสะเดาประชาสรรค์ โรงเรียนวัดกะจะ
๔. โรงพยาบาลแปลงยาว
๕. สถานีตำรวจภูธรแปลงยาว
๖. ศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัดฉะเชิงเทรา
๗. สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบทจังหวัดฉะเชิงเทรา
๘. ค่ายพระยาสุรสีห์
๙. วัดในตำบลวังเย็น ได้แก่ วัดทุ่งสะเดา วัดวังกะจะ วัดวังเย็น วัดหนองปรือไม้แก้ว วัดไทรทอง วัดหนองศิลาราม

๓. ตำบลหัวสำโรง

ประวัติความเป็นมา

หัวสำโรง เป็นตำบลเก่าแก่แห่งหนึ่ง มีประวัติความเป็นมาปรากฏตั้งแต่สมัยสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ตอนยกทัพไปปราบพระยาละแวก พระองค์ท่านได้นำทัพผ่านตำบลสำโรงก่อนที่จะเดินทางไปถึงวัดแจ้ง อำเภอบางคล้า และได้ให้ไพร่พลในกองทัพนามสร้างบ้านเรือน เพื่อทำนาให้เป็นเสบียงเลี้ยงกองทัพ ต่อมาในปลายรัชกาลพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ได้นำไพร่พลที่มาจากลาวและเขมร เข้ามาอาศัยทำกินอยู่ในบริเวณพื้นที่ และในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ให้ไพร่พลจากลาวและเขมรเข้ามาอาศัยในพื้นที่เพิ่มเติม ในที่สุดจึงได้เป็นชุมชนหัวสำโรงในปัจจุบัน สำหรับชื่อของตำบลมีความเป็นมาว่า มีชุมชนชาวเขมรมาตั้งบ้านเรือนอาศัยอยู่ที่บ้านภูมิเจริญ ซึ่งตั้งขึ้นราวปี พ.ศ. ๒๓๐๐ ซึ่งสภาพเดิมของหมู่บ้านเป็นป่าและทางทิศตะวันตกเป็นทุ่งราบ เป็นป่าแขมและป่าไผ่ มีทางเชื่อมโยงไปเมืองพนมสนิมและเมืองพนมสารคาม ซึ่งเป็นเมืองใหญ่ในสมัยนั้น ในเวลาต่อมาชาวบ้านได้ปลูกโรงเรือน

ซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยชั้นสามหลัง ผู้คนที่เดินทางติดต่อผ่านระหว่างเมืองใหญ่จึงเรียกชุมชนแถวนี้ว่า “สามโรง” ต่อมาได้เพี้ยนเป็น “หัวสำโรง” และอีกข้อมูลหนึ่ง คือ สมัยก่อนนั้นต้นสำโรงขึ้นอยู่เป็นจำนวนมากภายในพื้นที่ของตำบล จึงได้ตั้งชื่อตามต้นสำโรง กลายเป็น ตำบลหัวสำโรง ในปัจจุบัน และมีการก่อสร้างนิคมอุตสาหกรรมขนาดใหญ่เรียกว่า “นิคมอุตสาหกรรม เกตเวย์ ชีตี้” เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๓ มีพื้นที่ประมาณ ๑,๐๐๐ ไร่

ที่ตั้งและขนาด

- ระยะทางจากตำบลหัวสำโรง ถึง อำเภอแปลงยาว ประมาณ ๖ กิโลเมตร
- จำนวนพื้นที่ของตำบลหัวสำโรง ประมาณ ๖๖.๗ ตารางกิโลเมตร

อาณาเขต

- ทิศเหนือ ติดกับ ตำบลท่าทองกลาง อำเภอบางคล้า และตำบลหนองแห่น อำเภอพนมสารคาม
- ทิศใต้ ติดกับ ตำบลวังเย็น และตำบลแปลงยาว อำเภอแปลงยาว
- ทิศตะวันออก ติดกับ ตำบลหนองแห่น อำเภอพนมสารคาม
- ทิศตะวันตก ติดกับ ตำบลท่าทองกลาง อำเภอบางคล้า

ลักษณะภูมิประเทศ

พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม ซึ่งเป็นที่นา และมีพื้นที่ทางด้านตะวันออกเป็นที่ราบสูง มีเทือกเขาขนาดย่อมๆ เป็นที่ตั้งเขตนิคมอุตสาหกรรม

การปกครอง มีองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ๒ แห่ง ได้แก่

๑. เทศบาลตำบลหัวสำโรง
๒. องค์การบริหารส่วนตำบลหัวสำโรง

ตำบลหัวสำโรง มี ๑๒ หมู่บ้าน ได้แก่

หมู่ ๑ บ้านโน	หมู่ ๒ บ้านภูมิเจริญ
หมู่ ๓ บ้านกลาง	หมู่ ๔ บ้านสวน
หมู่ ๕ บ้านอ่าวช้างไล่	หมู่ ๖ บ้านใหม่
หมู่ ๗ บ้านเกาะลอย	หมู่ ๘ บ้านแหลมหิน
หมู่ ๙ บ้านหนองตะเภา	หมู่ ๑๐ บ้านแหลมหัว
หมู่ ๑๑ บ้านเนินตะคร้อ	หมู่ ๑๒ บ้านหนองสทิต

เศรษฐกิจของตำบล

ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพหลัก คือ การทำนา ทำสวน ทำไร่ และมีอาชีพเสริมคือรับจ้าง บางส่วนทำงานในนิคมอุตสาหกรรม

สถานที่สำคัญของตำบล

๑. นิคมอุตสาหกรรมเกตเวย์	๒. เขายอดน้ำ
๓. เทศบาลตำบลหัวสำโรง	๔. โรงเรียนมัธยม ๑ แห่ง
๕. วัดหัวสำโรง	๖. ค่ายลูกเสือ

๔. ตำบลหนองไม้แก่น

ประวัติความเป็นมา

ตำบลหนองไม้แก่นในสมัยก่อนนั้นมีป่าไม้เนื้อแข็งจำนวนมาก ประชาชนพากันมาจับจองพื้นที่เพื่อการประกอบอาชีพ โดยมีแหล่งน้ำเป็นหนองกว้าง และเนื่องจากสภาพภูมิศาสตร์ที่มีหนองน้ำกว้างและป่าไม้เนื้อแข็ง ชาวบ้านจึงเรียกหมู่บ้านแห่งนี้ว่า “บ้านหนองไม้แก่น” สภาพแวดล้อมในหนองไม้แก่นเป็นปารกทึบ อุดมไปด้วยทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า ชาวบ้านจึงพากันอาศัยชุมชนทรัพยากรธรรมชาติใช้ประกอบอาชีพเก็บของป่าขาย และทำนํ้ามันยาง

เนื่องจากสภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่สัมปทานป่าเพื่อการค้า ส่งผลให้ต้นยางป่าถูกตัดโค่นจนหมด ชาวบ้านไม่สามารถทำนํ้ายางได้ จึงต้องปรับเปลี่ยนอาชีพมาทำเกษตรกรรมเพาะปลูกพืชไร่แทน เช่น มันสำปะหลัง อ้อย เป็นต้น เนื่องจากมีราคาดี ในระยะแรกชาวบ้านทำเกษตรไม่ต้องใช้ปุ๋ยและสารเคมีเนื่องจากพื้นที่เป็นป่าเปิดใหม่ ดินอุดมสมบูรณ์ ด้วยแร่ธาตุ ทำให้ผลผลิตต่อไร่มีปริมาณสูงและคุณภาพดี ประกอบกับมีโรงงานรองรับผลผลิตทางการเกษตร แต่ในระยะต่อมา การทำการเกษตรก็เริ่มประสบปัญหาผลผลิตตกต่ำเพราะดินขาดความสมบูรณ์ ทำให้ชาวบ้านส่วนหนึ่งหันไปเลี้ยงไก่เนื้อ แต่มีปัญหาขาดทุนเนื่องจากขาดประสบการณ์ ปัจจุบันผลผลิตทางการเกษตรมีราคาสูงขึ้นโดยเฉพาะยางพารา ซึ่งเป็นสินค้าลำดับต้นของประเทศ ชาวบ้านจึงหันมาปลูกยางพาราแทน

ที่ตั้งและขนาด

- ระยะทางจากตำบลหนองไม้แก่น ถึง อำเภอแปลงยาว ประมาณ ๑๔ กิโลเมตร
- จำนวนพื้นที่ของตำบลหนองไม้แก่น ประมาณ ๙๔ ตารางกิโลเมตร

อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ	ติดกับ	ตำบลวังเย็น อำเภอแปลงยาว
ทิศใต้	ติดกับ	ตำบลสระสี่เหลี่ยม อำเภอนันทนิคม และตำบลเกาะจันทร์ กิ่งอำเภอเกาะจันทร์ จังหวัดชลบุรี
ทิศตะวันออก	ติดกับ	ตำบลลาดกระทิง อำเภอสนามชัยเขต และตำบลคลองตะเกรา อำเภอท่าตะเกียบ
ทิศตะวันตก	ติดกับ	ตำบลแหลมประดู่ อำเภอบ้านโพธิ์ และตำบลหนองเหียง อำเภอนันทนิคม จังหวัดชลบุรี

ลักษณะภูมิประเทศ

สภาพโดยทั่วไป พื้นที่ส่วนใหญ่ของตำบลหนองไม้แก่นเป็นที่ราบลูกคลื่น ความสูงของภูมิประเทศสูงระหว่าง ๒๐ - ๗๐ เมตร พื้นดินเป็นดินทราย และดินลูกรัง

การปกครอง

ตำบลหนองไม้แก่นมีองค์การปกครองท้องถิ่น ๑ แห่ง ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลหนองไม้แก่น
ตำบลหนองไม้แก่น มี ๑๒ หมู่บ้าน ได้แก่

๑. บ้านหนองปลาไหล	๒. บ้านหนองไม้แก่น
๓. บ้านไทรทอง	๔. บ้านปึกนนทรี
๕. บ้านเขาสะท้อน	๖. บ้านโกรกแก้ววงพระจันทร์
๗. บ้านหนองน้ำขาว	๘. บ้านหลุมมะขาม
๙. บ้านห้าแยก	๑๐. บ้านเขาสะท้อนบน
๑๑. บ้านหนองไทรบน	๑๒. บ้านหนองสร้อยตังบน

เศรษฐกิจของตำบล

ตำบลหนองไม้แก่น เป็นตำบลหนึ่งที่มีการพัฒนาชุมชนในด้านการพึ่งพาตนเองที่ยึดหลักตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง อาทิ หมู่ ๒, ๓ และ หมู่ ๘ โดยเฉพาะที่หมู่ ๘ มีศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง เรื่องการพึ่งพาตนเอง ๕ ด้าน ได้แก่ อาหาร ข้าว ยารักษาโรค ของใช้ในครัวเรือน และปุ๋ยอินทรีย์ อีกทั้งมีองค์ความรู้ด้านพลังงานทดแทนเพื่อลดค่าใช้จ่ายภายในครัวเรือน ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพหลัก คือ การทำนา ทำสวน ทำไร่ มีอาชีพเสริม คือ การรับจ้าง

สถานที่สำคัญของตำบล

๑. ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลหนองไม้แก่น
๒. สถานศึกษาตำบลวังเย็น ได้แก่ โรงเรียนหนองไม้แก่นวิทยา โรงเรียนบ้านหนองปลาไหล โรงเรียนโกรกแก้ววงพระจันทร์ โรงเรียนบ้านหนองน้ำขาวเจริญราษฎร์
๓. วัดในตำบลหนองไม้แก่น ได้แก่ วัดโกรกแก้ววงพระจันทร์ วัดหนองไม้แก่น วัดหนองปลาไหล วัดหนองสร้อยตัง วัดหนองน้ำขาว วัดเขาสะท้อน
๔. มัสยิดอัลบุดลอ
๕. มุราห์ฟาร์ม
๖. ศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงหมู่ที่ ๘

เทศบาลอำเภอแปลงยาว มี ๔ แห่ง ได้แก่

เทศบาลตำบลทุ่งสะเดา ครอบคลุมพื้นที่บางส่วนของตำบลแปลงยาวและบางส่วนของตำบลวังเย็น
เทศบาลตำบลแปลงยาว ครอบคลุมพื้นที่บางส่วนของตำบลแปลงยาวและบางส่วนของตำบลวังเย็น
เทศบาลตำบลหัวสำโรง ครอบคลุมพื้นที่บางส่วนของตำบลหัวสำโรง
เทศบาลตำบลวังเย็น ครอบคลุมพื้นที่ตำบลวังเย็น (นอกเขตเทศบาลตำบลทุ่งสะเดาและเทศบาลตำบลแปลงยาว)

องค์การบริหารส่วนตำบลของอำเภอแปลงยาว มี ๗ แห่ง ได้แก่

องค์การบริหารส่วนตำบลแปลงยาว ครอบคลุมพื้นที่ตำบลแปลงยาว (นอกเขตเทศบาลตำบลทุ่งสะเดา และเทศบาลตำบลแปลงยาว)

องค์การบริหารส่วนตำบลหัวสำโรง ครอบคลุมพื้นที่ตำบลหัวสำโรง (นอกเขตเทศบาลตำบลหัวสำโรง)

องค์การบริหารส่วนตำบลหนองไม้แก่น ครอบคลุมพื้นที่ตำบลหนองไม้แก่นทั้งตำบล

ประวัติหมู่บ้าน

บ้านปากด่านหรือบ้านด่านเงิน

บ้านปากด่านหรือปัจจุบัน คือ บ้านด่านเงิน อยู่ในพื้นที่ตำบลแปลงยาว สันนิษฐานว่า เป็นเส้นทางการเดินทัพของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช จากบริเวณใกล้ปากน้ำโจ้โล้ และพระองค์เดินทัพเข้าสู่ป่าทึบโดยอาศัยเส้นทางในป่า ซึ่งเป็นทางเดินของสัตว์ใหญ่คือ ช้าง ที่ลงมากินหญ้าในบริเวณที่ราบกว้างตั้งแต่บึงกระจับ ทุ่งรวงทอง แปลงยาว และบริเวณที่เป็นที่ตั้งวัดปากด่าน ซึ่งมีแนวถนนโบราณคือ ทางช้างเดินเข้าสู่เมืองชลบุรี ระยองและจันทบุรีตามลำดับ

ตำบลบ้านปากด่านได้มีผู้สันนิษฐานไว้อีกว่า บ้านด่านเงิน หรือบ้านปากด่านนี้ตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ.ใดไม่ปรากฏหลักฐานที่แน่ชัด สภาพพื้นที่เดิมเป็นป่าใหญ่ ส่วนสาเหตุที่เรียกชื่อปากด่านหรือด่านเงิน เนื่องจากสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลายถึงสมัยกรุงธนบุรี หมู่บ้านแห่งนี้เป็นด่านที่ตั้งขึ้นเพื่อตรวจคนที่ไปมาและเป็นทางผ่าน ข้อสังเกตอีกประการหนึ่งคือบริเวณที่ตั้งของหมู่บ้านในอดีต พวกสัตว์ป่าชอบผ่านมาในบริเวณแห่งนี้ ชาวบ้านจึงพากันเรียกพื้นที่และหมู่บ้านนี้ว่า “ปากด่าน” ต่อมาในสมัย จอมพล ป.พิบูลสงคราม เมื่อประกาศใช้รัฐธรรมนูญ ทางราชการจึงเปลี่ยนชื่อให้ใหม่ว่า “บ้านด่านเงิน” หมู่บ้านปากด่านจึงถูกเรียกว่า บ้านด่านเงิน ตั้งแต่นั้นมาจนถึงปัจจุบัน

หมู่บ้านหัวสำโรง

ในอดีตประชาชนในหมู่บ้านหัวสำโรงแห่งนี้ ติดต่อกับหมู่บ้านอื่นด้วยคลองท่าทองกลาง ที่ไหลมาจากอำเภอบางคล้า คุณตาพัน งามดี เกิดเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๗๖ เล่าว่า มีเรือสินค้าเข้ามาค้าขายเป็นจำนวนมากที่หัวสำโรงในบริเวณหมู่บ้านท่าเรือ สินค้าส่วนใหญ่เป็นไม้ที่ลากจากป่าไปกองไว้ที่บ้านท่าเรือซึ่งเป็นชุมชนขนาดใหญ่มีความเจริญรุ่งเรืองมากในอดีต เรือที่ใช้ติดต่อค้าขาย คือ เรืออีแปะ แต่ละลำมีขนาดแตกต่างกันขึ้นอยู่กับประเภทของสินค้า ซึ่งในปัจจุบันไม่มีหมู่บ้านตั้งอยู่แล้วคงเหลือแต่ชื่อบ้านท่าเรือเท่านั้น พบหลักฐานที่แสดงถึงหมู่บ้านในอดีต คือ ปล่องโรงสีข้าว ปัจจุบันตั้งอยู่บริเวณทุ่งนา นอกจากเส้นทางคมนาคมทางน้ำแล้ว มีเส้นทางทางบกอีกเส้นหนึ่ง คือ ถนนส่วย เป็นถนนที่ใช้ติดต่อในหมู่บ้าน ทอดยาวไปถึงบ้านท่าเรือ ปัจจุบันถนนสายสำโรง – สัตหีบ ที่ตัดขึ้นเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๖ ได้สร้างทับถนนส่วยบางตอน ส่วนที่ยังเหลืออยู่คือ ถนนสายจากบ้านสำโรง ไปถึงหมู่บ้านหนองแวนแต่ถูกคลองชลประทานขุดผ่านถนนสายนี้ปัจจุบันอยู่หลังศาลเจ้าพ่อท่าเรือชาวบ้านยังใช้ประโยชน์ในการเดินทางได้ คำว่า ถนนส่วย หมายถึงถนนที่ชาวบ้านใช้แรงสร้างถนน แทนการเสียภาษี และจากการสำรวจสันนิษฐานว่า บริเวณวัดหัวสำโรงเป็นชุมชนที่มีอายุอยู่ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น อาจเป็นชุมชนที่เป็นทางผ่านไปยังพานทอง พนัสนิคม และพนมสารคาม ซึ่งเป็นเส้นทางเดินเลียบชายทุ่งมาตั้งแต่สมัยโบราณ

ส่วนประชากรในหมู่บ้านหัวสำโรงตั้งอยู่ในเขตตำบลหัวสำโรง อำเภอแปลงยาว ส่วนใหญ่เป็นชุมชนชาวเขมรที่ถูกกวาดต้อนเข้ามา เมื่อสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช และชาวลาวเวียง ชาวไทยพวนได้อพยพมาตั้งถิ่นฐานในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยชาวลาวบางส่วนได้อพยพไปอำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี และในช่วงสมัยเจ้าพระยาอภัยภูเบศร์ (ชุ่ม อภัยวงศ์) ชาวเขมรได้อพยพมาจากกัมพูชาเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๕๐ ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ชุมชนแห่งนี้ได้ตั้งบ้านเรือนที่อยู่อาศัยและสร้างวัดประจำหมู่บ้านคือ วัดหัวสำโรง ปัจจุบันชาวไทยเชื้อสายเขมรในชุมชนนี้ยังคงใช้ภาษาเขมรเป็นภาษาสื่อสารในหมู่บ้านของตน

ในตำบลหัวสำโรงนี้มีชุมชนชาวเขมรตั้งบ้านเรือนอาศัยอยู่ที่บ้านภูมิเจริญ ซึ่งตั้งขึ้นราวปี พ.ศ. ๒๓๐๐ ซึ่งสภาพเดิมของหมู่บ้านเป็นป่าและทิศตะวันตกเป็นทุ่งราบ เป็นป่าแขม และป่าไผ่ มีเส้นทางเชื่อมโยงไปเมืองพนมสนิคม และเมืองพนมสารคามซึ่งเป็นเมืองใหญ่ในขณะนั้น ด้วยเหตุว่าชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านนี้เป็นหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของหมู่บ้านอื่น ๆ ในตำบล จึงถูกเรียกเป็นภาษาถิ่นในขณะนั้นว่า “ภูมิเจิง” ซึ่งหมายถึง “หมู่เหนือ” ต่อมาคนในท้องถิ่นพูดภาษาไทยกลางมากขึ้นจึงได้เปลี่ยนชื่อ เป็นหมู่บ้าน “ภูมิเจริญ” อีกหมู่บ้านหนึ่งคือ “บ้านโน” ชาวเขมรที่อพยพมาจากมณฑลบูรพาได้เข้ามาตั้งหลักแหล่งที่กินที่บ้านในปัจจุบัน บ้านโนตั้งขึ้นประมาณ พ.ศ. ๒๓๑๐ โดยตั้งบ้านเรือนอยู่ด้านในของผู้อพยพด้วยกัน จึงเรียกกลุ่มหมู่บ้านละแวกนี้ว่า “ภูมิทะนง” ในภาษาเขมรแปลว่า “บ้านโน” ในภาษาไทย (ที่มา : ประเสริฐ ศีลรัตน์ เอกสารเผยแพร่ข้อมูล อ.แปลงยาว มปท. มปย.)

ชาวเขมรที่ถูกกวาดต้อนมาในสมัยแรก ซึ่งตรงกับรัชกาลของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ได้ตั้งถิ่นฐานอยู่บ้านดงยาง และบ้านสระสองตอน ในเขตอำเภอพนมสารคาม ในอดีตได้มีชาวเขมรถูกกวาดต้อนเข้ามาอยู่ในเขตพนมสารคามจำนวนหนึ่ง และให้สังกัดกรมตามระบบในสมัยนั้น มีหน้าที่รับผิดชอบทำงานให้แก่ทางราชการ เช่นเป็นเลกคองเมือง อยู่เวรประจำการ ทำงานโยธาในเมืองนั้น ส่วนหนึ่งเป็นเลกส่วย ส่งส่วยทองคำ ส่วยแร่ ยังมีชาวเขมรอยู่บ้านแปลงยาวและบ้านหัวสำโรง ในเขตอำเภอแปลงยาวที่ยังรักษาขนบธรรมเนียมประเพณี ตลอดจนภาษาของตนไว้ (ที่มา : สำนักงานวัฒนธรรม จังหวัดฉะเชิงเทรา)

ชาวไทยเชื้อสายเขมร เป็นกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มหนึ่งในประเทศไทยที่มีความสัมพันธ์กับชนชาติไทย และประเทศไทยมาช้านาน โดยแบ่งชาวไทยเชื้อสายเขมรออกเป็นสองกลุ่มใหญ่คือ ชาวเขมรบน หรือ เขมรสูง ซึ่งส่วนใหญ่อาศัยอยู่ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างหรือที่เรียกว่าอีสานใต้ โดยเชื่อว่าอพยพเข้ามาในไทยช่วง พ.ศ. ๒๓๒๔-๒๓๒๕ และกลุ่มชาวไทยเชื้อสายเขมรอีกกลุ่มหนึ่งคือกลุ่มที่ถูกกวาดต้อนจากประเทศกัมพูชาในสมัยอดีต ซึ่งปัจจุบันกลุ่มหลังนี้จะกลมกลืนไปกับชาวไทยในปัจจุบันไปแล้ว นอกจากนี้ยังมีกลุ่มแรงงานชาวกัมพูชาซึ่งอพยพเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารของพระมหากษัตริย์ไทยในภาวะสงคราม โดยบางส่วนได้อพยพกลับภูมิลำเนาเดิม ขณะที่บางส่วนยังคงปักหลักอยู่ในดินแดนไทยต่อไป (ที่มา : ไทยเชื้อสายเขมร ค้นคืน วันที่ ๓ ก.ย. พ.ศ. ๒๕๕๕ จาก www.wikipedia.org)

บ้านบางบ่อ หมู่ที่ ๑ ตำบลแปลงยาว

หมู่บ้านบางบ่อประกอบด้วย ๒ หมู่บ้าน คือ หมู่บ้านบางบ่อ และหมู่บ้านวังนกกา บ้านบางบ่อเมื่อก่อนมีลักษณะภูมิประเทศเป็นที่เนิน ฤดูแล้งจะขาดแคลนน้ำ ทุกบ้านจึงต้องขุดบ่อกักน้ำไว้ใช้ในหมู่บ้านจึงมีบ่อน้ำอยู่มากมาย ชาวบ้านจึงเรียก บางบ่อ ส่วนวังนกกา เป็นหมู่บ้านที่เงียบสงบ อยู่ห่างจากหมู่บ้านอื่น และมีต้นไม้มาก จึงเป็นที่อยู่อาศัยของนก ประกอบกับชาวบ้านในละแวกใกล้เคียง มักนำสัตว์ตายมาทิ้ง จึงเป็นอาหารของนกกาอยู่ประจำ ชาวบ้านจึงเรียกว่า บ้านวังอีกา หรือบ้านวังนกกา ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำไร่ ทำนา และรับจ้าง

บ้านคลอง หมู่ที่ ๒ ตำบลแปลงยาว

หมู่บ้านแห่งนี้ตั้งอยู่ประมาณ ๒๐๐ ปีที่แล้ว ผู้ก่อตั้งหมู่บ้านเป็นผู้ใด หรือคนกลุ่มใดไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัด จึงไม่สามารถกล่าวถึงได้ หมู่บ้านคลอง มีลำคลองไหลผ่านกลางหมู่บ้าน เรียกชื่อหมู่บ้านแห่งนี้ว่า หมู่บ้านคลองวังด้วน สาเหตุที่หมู่บ้านเปลี่ยนชื่อเป็นบ้านคลอง เพราะเดิมทีนั้นเป็นหมู่บ้านเล็ก ๆ มีบ้านเรือนอยู่ไม่กี่หลังคาเรือน ตั้งอยู่สองฝั่งลำคลองที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ด้านหนึ่งของลำคลองเป็นป่าน้อยใหญ่ขึ้นอยู่ประปราย อีกที่หนึ่งเป็นที่ราบอุดมสมบูรณ์ และลำคลองสายนี้มาสิ้นสุดที่หมู่บ้านพอดี ชาวบ้านจึงเรียกชื่อหมู่บ้านแห่งนี้ว่า “บ้านคลองด้วน” ต่อมาคำว่า ด้วน หายไป เหลือเพียงชื่อ บ้านคลอง จนถึงทุกวันนี้

ประชาชนส่วนใหญ่เป็นเชื้อสายเขมร อพยพมาจากมณฑลบูรพา (พระตะบอง, เสียมราฐ และศรีโสภณ) ต่อมาชาวจีนจากแผ่นดินใหญ่ ประมาณ ๔ ครอบครัว ได้อพยพเข้ามาในพื้นที่หมู่บ้าน สาเหตุของการอพยพเนื่องจากความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ในหมู่บ้านทำให้กลุ่มคนพากันอพยพมาจับจองผืนดินเพื่อสร้างที่อยู่อาศัยและเลี้ยงชีพ เมื่อมีจำนวนครัวเรือนเพิ่มมากขึ้น จึงมีการจับจองที่ดิน โดยการบุกรุกพื้นที่ป่ามาเป็นพื้นที่การเกษตร เพื่อเลี้ยงครอบครัว ทำให้พื้นที่ในหมู่บ้านกลายเป็นพื้นที่เตียนโล่ง แหล่งน้ำ สัตว์ป่า ที่เริ่มอุดมสมบูรณ์ก็เริ่มลดน้อยลง แต่มีสินค้าและเทคโนโลยีอื่น ๆ เข้ามาแทนที่

บ้านแปลงยาว หมู่ที่ ๓ ตำบลแปลงยาว

หมู่บ้านแปลงยาว มีเขตติดกับหมู่บ้านอื่น ๆ ดังนี้ ทิศตะวันตก มีอาณาเขตติดกับบ้านหนองสาริกา ทิศตะวันตกติดกับบ้านเกาะบรเพชร ทิศเหนือติดกับบ้านคลอง ทิศใต้ติดกับตำบลวังเย็น บ้านแปลงยาว เริ่มก่อตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๓๖๐ หรือประมาณ ๑๘๕ ปีมาแล้ว ชื่อของหมู่บ้านเรียกตามสภาพภูมิประเทศ เพราะสมัยก่อนพื้นที่ของหมู่บ้านแปลงยาวมีสภาพเป็นทุ่งหญ้าสลับกับป่าไผ่ มีคลองไหลผ่าน พื้นที่หมู่บ้านเป็นแนวยาวขนานกับลำคลองทั้ง ๒ ด้าน ชาวบ้านที่อาศัยอยู่จึงเรียกหมู่บ้านตามสภาพพื้นที่ว่า บ้านแปลงยาว ประชาชนกลุ่มแรกที่เข้ามาอาศัยอยู่ในบริเวณ มีเชื้อสายเขมร เนื่องจากสมัยนั้น ประเทศเขมรมีสงครามบ่อยครั้ง ประชาชนในประเทศเขมรเกิดความขาดแคลนและอดอยาก จึงอพยพเข้ามาอาศัยผืนแผ่นดินไทยเป็นที่พักพิง เนื่องจากประเทศไทยค่อนข้างสงบ และมีความอุดมสมบูรณ์ ประชาชนเขมรจึงไม่คิดกลับประเทศของตน ยังคงอาศัยอยู่ในประเทศไทยและขยายเผ่าพันธุ์เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ

บ้านลาดปลาเค้า หมู่ที่ ๖ ตำบลแปลงยาว

ลาด แปลว่า พื้นที่ ส่วนคำว่า ปลาเค้า คือชื่อปลา ในอดีตหมู่บ้านแห่งนี้มีหนองน้ำ มีปลาอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก จึงเรียกชื่อหมู่บ้านว่า หมู่บ้านลาดปลาเค้า ปัจจุบันปลาเค้าไม่มีเหลืออยู่ที่หมู่บ้านแห่งนี้แล้ว เหลือเพียงชื่อที่ชาวบ้านนำมาตั้งชื่อหมู่บ้านลาดปลาเค้า หมู่บ้านนี้เริ่มก่อตั้งประมาณ ๒๐๐ ปีมาแล้ว คนกลุ่มแรกที่เข้ามาก่อตั้งคือ ตาจันทร์ และยายสำเภา ซึ่งอพยพมาจากเมืองเวียงจันทน์ ประเทศลาว เหตุที่อพยพมาเพื่อหาที่อยู่อาศัยและที่ทำมาหากิน สภาพทางภูมิศาสตร์ของหมู่บ้านสมัยก่อนเป็นทุ่งหญ้า หนองน้ำ และบึง ปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงเป็นที่อยู่อาศัยและบ่อเลี้ยงกุ้ง เลี้ยงปลา

บ้านไผ่แก้ว หมู่ที่ ๗ ตำบลแปลงยาว

ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านไผ่แก้ว ชื่อเดิมของไผ่แก้ว คือ ไผ่เกาะ หรือ เกาะไผ่ เนื่องจากมีกอไผ่ล้อมรอบและขึ้นอยู่เป็นจำนวนมาก ชาวเขมรได้อพยพมาตั้งถิ่นฐานที่นี่ ต่อมาเมื่อทำมาหากินร่ำรวยขึ้นได้ซื้อที่ดินสร้างวัดขึ้นเมื่อประมาณ พ.ศ. ๒๓๑๕ (ค้นพบโฉนดของวัดที่เป็นการจัดทำขึ้นเมื่อสมัยรัชกาลที่ ๕ หรือประมาณ ๒๐๐ กว่าปีมาแล้ว) ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๓๒๔ ได้จัดสร้างอุโบสถ และขออนุญาตผูกพัทธสีมาขึ้น ส่วนประกาศพระบรมราชานุญาตได้หายไปเนื่องจากทางวัดได้เจริญขึ้นเป็นลำดับ จึงได้ขยายอาณาเขตวัดไปทางทิศตะวันออก จรดกับทางหลวงสายบางคล้า และได้เปลี่ยนชื่อวัดเสียใหม่ เมื่อวันที่ ๑ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๘๗ ได้รับอนุญาตให้ชื่อว่า “วัดไผ่แก้ว” ครั้งนั้นหมู่บ้านไผ่เกาะ จึงได้เปลี่ยนชื่อตามชื่อวัดมาเป็น “หมู่บ้านไผ่แก้ว”

สภาพพื้นที่ในหมู่บ้านไผ่แก้วในอดีตเป็นที่ราบลุ่มและเป็นป่าไผ่มากมาย มีหนองน้ำบางส่วน ปัจจุบันไม่มีป่าและหนองน้ำ มีการพัฒนาเป็นสถานที่เพื่อทำการเกษตรกรรมเกือบทั้งหมู่บ้านแล้ว พื้นที่ดินในอาณาเขตของหมู่บ้านไผ่แก้ว มีอยู่ทั้งหมด ๓,๒๐๐ ไร่

บ้านหนองครก หมู่ที่ ๘ ตำบลแปลงยาว

หมู่บ้านเริ่มก่อตั้งขึ้นประมาณ ๖๐ ปีมาแล้ว บุคคลกลุ่มแรกที่อพยพเข้ามาอยู่ก็คือ นายเกลี้ยง สุรารักษ์ นายหวล นิลสวัสดิ์ ปัจจุบันมีชาวบ้านอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก ในอดีตลักษณะพื้นที่เป็นป่าที่มีความอุดมสมบูรณ์ สามารถหาของป่า และมีสัตว์อาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก จึงมีชาวบ้านจากพื้นที่อื่น ๆ อพยพเข้ามาอาศัย ปัจจุบันป่าที่เคยมีมากในอดีตได้หมดไปแล้ว เพราะชาวบ้านตัดไม้ปลูกสร้างบ้านเรือน และนำไปใช้งาน อาชีพครั้งแรกของชาวบ้านที่อพยพเข้ามาคือการหาของป่า การทำไร่ ทำนา การเลี้ยงสัตว์ การหาต้นเร่ว (ต้นเร่ว มีลักษณะคล้ายต้นข่า มีก้านดอกคล้ายข่า มีผลอยู่ตามก้านดอก เมล็ดโต ขนาดเท่าเมล็ดข้าวโพด มีกลิ่นฉุน ใช้ทำยา) อาชีพใหม่ที่เข้ามาเพิ่มขึ้นคือการเลี้ยงกุ้งกุลาดำ ส่วนอาชีพที่ยังอยู่คือ การปลูกมันสำปะหลัง การทำไร่ ทำนา เป็นอาชีพที่สืบทอดกันมายาวนาน

บ้านเกาะบรเพชร หมู่ที่ ๙ ตำบลแปลงยาว

ที่มาของชื่อหมู่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านได้เล่าว่า ในสมัยก่อนพื้นที่ส่วนใหญ่ของตำบลแปลงยาว มีลักษณะพื้นที่เป็นป่า มีพืชที่มีประโยชน์และมีคุณสมบัติในการเป็นตัวยาแผนโบราณ มีสมุนไพรค่อนข้างมาก โดยเฉพาะบอระเพ็ด เป็นพืชที่มีมากในบริเวณพื้นที่นี้ ลักษณะบอระเพ็ดเป็นไม้เลื้อย ใบห่างกันเป็นช่วง ๆ สลับกันไป พืชชนิดนี้มีรสขมมาก ชื่อที่ถูกต้องจะเขียนว่า บอระเพ็ด แต่ที่ได้แจ้งชื่อหมู่บ้านไว้คือ บรเพชร

บ้านต้นตะกู หมู่ที่ ๑๐ ตำบลแปลงยาว

ที่มาของชื่อหมู่บ้านผู้ใหญ่บ้านได้เล่าว่า แต่เดิมทางเข้าหมู่บ้านมีหนองน้ำขนาดใหญ่ และมีต้นไม้ขึ้นอยู่เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะต้นตะกู ประชากรที่อพยพเข้ามาอาศัยในพื้นที่แรกจึงตั้งชื่อชุมชนของตนเองว่า “ชุมชนหนองต้นตะกู” ตามสภาพแวดล้อม ต่อมาภายหลังได้มีการเปลี่ยนผู้นำหมู่บ้านหลายคน แต่ละคนเรียกต่างกันไป เช่น หนองต้นตะกู หนองตะกู ต้นตะกู ปัจจุบันผู้ใหญ่บ้านได้เปลี่ยนและแจ้งกับทางอำเภอ เรียกชื่อหมู่บ้านอย่างเป็นทางการว่า “หมู่บ้านต้นตะกู” แต่อย่างไรก็ตามชาวบ้านยังเรียกชุมชนนี้ตามที่เคยเรียกกันมาว่า หมู่บ้านหนองตะกู

บ้านหนองสาธิตา หมู่ที่ ๑๑ ตำบลแปลงยาว

ที่มาของชื่อหมู่บ้านหนองสาธิตา ในอดีตสภาพหมู่บ้านเป็นหนองน้ำกว้าง ล้อมรอบด้วยป่าไผ่ ป่าเบญจพรรณ เป็นที่อยู่อาศัยของนกเงือกสาธิตา ทุกเย็นนกเงือกสาธิตาจะมาอาศัยและส่งเสียงร้องเป็นจำนวนมาก จึงเรียกตามชื่อนกเงือกสาธิตา ประชากรอาศัยอยู่เป็นกลุ่ม เช่น บ้านหนองตะแบก บ้านไผ่ล้อม บ้านเนินตะขบ โดยเรียกตามชื่อของป่าไผ่ที่มีต้นไม้ขึ้นอยู่ตามพื้นที่นั้น ๆ หมู่บ้านนี้เริ่มตั้งในปี พ.ศ. ๒๔๖๐ คนกลุ่มแรกที่เข้ามาก่อตั้งหมู่บ้าน คือ นายเพชร นางตุ้ พรหมเจริญ นายยอน มหาจำเริญ บ้านหนองสาธิตา นายวิาบ นายหยิน สุขสวัสดิ์ นางคล้อย โกตืด บ้านเนินตะขบ นายแหยม สุขสวัสดิ์ นายมนต์ ตุ่มเจริญ หนองตะแบก ประชากรมีอาชีพรับจ้าง ค้าขาย และเลี้ยงสัตว์ นับถือศาสนาพุทธ

บ้านคลองสอง หมู่ที่ ๑๒ ตำบลแปลงยาว

หมู่บ้านคลองสองนี้ได้ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๗ ได้แยกการปกครองมาจากหมู่ ๘ บ้านหนองครก ซึ่งเดิมนั้นมีคลองอยู่ ๒ คลอง คลองหนึ่งเป็นของหมู่ ๑๓ และคลองที่สองเป็นของหมู่ ๑๒ หมู่บ้านนี้ไม่มีประวัติมากนัก เนื่องจากแยกมาจากหมู่บ้านอื่น เพราะจำนวนประชากรเพิ่มมากขึ้น ประชาชนบางส่วนอพยพมาจากอ่าวช้างไล่ ตำบลหัวสำโรง อาชีพของประชากรทำนาแบบหยอดหลุม แต่เนื่องจากพื้นที่เป็นดินทรายทำนาไม่ได้ผล จึงเปลี่ยนมาทำไร่มันสำปะหลัง

บ้านโน หมู่ที่ ๑ ตำบลหัวสำโรง

ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านโน ตั้งขึ้นเมื่อประมาณ พ.ศ. ๒๓๑๐ หรือ ๒๓๔ ปีมาแล้ว โดยชาวเขมรกลุ่มน้อยที่อพยพมาจากมณฑลบูรพา ได้มาตั้งหลักแหล่งทำมาหากิน ในอดีตหมู่บ้านนี้มีสภาพเป็นป่ารก ชาวเขมรได้มาตั้งบ้านเรือนอยู่ด้านโนแล้วเรียกหมู่บ้านนี้ว่า “ภูมิทะนง” ภาษาเขมรแปลว่าบ้านโน ต่อมาจึงเรียกว่าบ้านโน นอกจากนี้ประชาชนส่วนใหญ่เป็นกลุ่มลาวเวียง ซึ่งอพยพมาจากอำเภอพนัสนิคม และจากหมู่บ้านใกล้เคียง ปัจจุบันประชาชนใช้ภาษาไทยในการสื่อสาร

บ้านภูมิเจริญ หมู่ที่ ๒ ตำบลหัวสำโรง

ประวัติความเป็นมา หมู่บ้านนี้ตั้งขึ้นประมาณ พ.ศ. ๒๓๐๐ โดยชาวเขมรกลุ่มน้อยได้มาตั้งบ้านเรือนอยู่สภาพเดิมของหมู่บ้านเป็นป่า ด้านทิศตะวันตกเป็นทุ่งราบ ป่าแขม และป่าไผ่ มีเส้นทางติดต่อกับเมืองพนัสนิคม และเมืองพนมसारคาม ซึ่งเป็นเมืองใหญ่ในขณะนั้น ต่อมาประชาชนมาปลูกโรงเรือนเป็นที่อยู่อาศัยสามหลัง ผู้คนเดินทางติดต่อระหว่างเมืองใหญ่ทั้งสองจึงเรียกแถวนี้ว่า “สามโรง” ต่อมาเพี้ยนเป็นหัวสำโรง ที่ตั้งของหมู่บ้านนี้ตั้งขึ้นทางทิศเหนือของหมู่บ้านอื่น จึงเรียกตามภาษาท้องถิ่นในขณะนั้นว่า ภูมิเจิง ต่อมาประชาชนพูดภาษาไทยกลางมากขึ้น จึงเปลี่ยนเป็นหมู่บ้านเจริญ ประชากรส่วนใหญ่เป็นชาวเขมร ไทยกลาง และชาวจีนที่อพยพมาจากบางคล้า พนมสารคาม และตำบลใกล้เคียง เนื่องจากหมู่บ้านนี้เป็นย่านกลางของเส้นทางคมนาคม ที่ติดต่อกับภายนอกได้สะดวก จึงเป็นศูนย์กลางของความเจริญทางด้านการคมนาคม มีถนนสายสัตหีบ-นครราชสีมา ผ่าน เป็นย่านชุมชน มีวัด โรงเรียน สถานีนามัย เป็นที่ตั้งของเทศบาล

บ้านไทรทอง หมู่ที่ ๓ ตำบลหนองไม้แก่น

หมู่บ้านไทรทอง ชาวบ้านทั่วไปเรียกว่า “บ้านสะพานไฟไหม้” สาเหตุเนื่องจากมีสะพานในหมู่บ้านแห่งหนึ่งทำด้วยไม้ซุง เพื่อใช้ในการข้ามคลองที่ตัดผ่านหมู่บ้าน ผู้ที่เดินทางผ่านไปมาได้หยุดและพักอาศัยบริเวณสะพานไม้ได้ก่อไฟเพื่อหุงต้มอาหาร คงจะดับไฟไม่หมด จึงทำให้ไฟไหม้และลามไปไหม้สะพานจนหมด ประชาชนจึงเรียกต่อกันมาว่า “หมู่บ้านสะพานไฟไหม้”

บ้านปักนทรี หมู่ที่ ๔ ตำบลหนองไม้แก่น

ในอดีตที่ตั้งของหมู่บ้านมีสภาพเป็นป่า ส่วนใหญ่เป็นไม้ฉนทรี จึงเรียกหมู่บ้านตามสภาพป่า หมู่บ้านนี้ก่อตั้งมาประมาณ ๖๐ ปีมาแล้ว คนกลุ่มแรกที่ก่อตั้งหมู่บ้านปักนทรี คือ นายอ้น คำเรือน และนายคิมจือ แซ่เตียว คนกลุ่มแรกที่เข้ามาตั้งหมู่บ้านนี้ อพยพมาจากจังหวัดศรีสะเกษ การประกอบอาชีพครั้งแรกของประชาชน คือ ทำไร่ มันสำปะหลัง ไร่จ้าง ตัดไม้ หรือแบกไม้ ส่วนอาชีพใหม่ที่เพิ่มขึ้น คือ เลี้ยงสัตว์ เลี้ยงวัว ค้าขาย และปลูกอ้อย

บ้านโกรกแก้ววงพระจันทร์ หมู่ที่ ๖ ตำบลหนองไม้แก่น

ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านโกรกแก้ววงพระจันทร์ ในสมัยก่อนมีควายชื่ออี่เหลื่อง ที่อาศัยอยู่แถวโน้นได้ตกหล่นตาย ประกอบกับบริเวณนั้นเป็นเนินสูง ๆ ต่ำ ๆ มีหัวโคก ลมพัดโกรกไปมา จึงเรียกว่า โกรกอี่เหลื่อง ต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเนื่องจากชื่อเดิมไม่ไพเราะ จึงเปลี่ยนชื่อใหม่เป็น “โกรกแก้ววงพระจันทร์” หมู่บ้านนี้ก่อตั้งประมาณปี พ.ศ. ๒๕๐๑ หรือประมาณ ๔๔ ปี มาแล้ว คนที่เริ่มก่อตั้งหมู่บ้านคือ นายบั้ง ศิริกาญจน์ และ นายหลิน พระภูมิ ซึ่งอพยพมาจากบ้านพนัสนิคม ตำบลหนองเหียง อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี

บ้านหลุมมะขาม หมู่ที่ ๘ ตำบลหนองไม้แก่น

เดิมหมู่บ้านหลุมมะขาม เป็นส่วนหนึ่งของหมู่ ๒ บ้านหนองไม้แก่น ต่อมาได้แยกเขตการปกครองมาเป็น หมู่ ๘ ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๓๔ หรือประมาณ ๑๐ กว่าปีมาแล้ว ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านหลุมมะขาม ในอดีตมีสภาพเป็นป่าไม้ธรรมชาติ ยังไม่มีบ้าน ต่อมา มีชาวบ้านมากริดยาง นำอาหารมารับประทาน และได้ทิ้งเศษอาหาร และเศษผลไม้ รวมถึงเมล็ดมะขามลงในหลุมน้ำยางเก่าที่ไม่ได้ใช้งานแล้ว ต่อมาเมล็ดมะขามเติบโตเป็นต้นมะขามใหญ่ จึงเป็นที่มาของชื่อหมู่บ้าน “หลุมมะขาม”

บ้านห้าแยก หมู่ที่ ๙ ตำบลหนองไม้แก่น

ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านห้าแยก ในอดีตหมู่บ้านห้าแยก เป็นส่วนหนึ่งของหมู่ ๒ บ้านหนองไม้แก่น ต่อมาได้แบ่งเขตการปกครองตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๓๔ สมัยก่อนที่หมู่บ้านนี้เป็นที่เก็บไม้แปรรูปและไม้ซุง ซึ่งมีถนนเข้าหมู่บ้าน ๕ ทาง ชาวบ้านจึงเรียกกันว่า “หมู่บ้านห้าแยก”

บ้านเขาสะท้อน หมู่ที่ ๑๐ ตำบลหนองไม้แก่น

หมู่บ้านเขาสะท้อน ตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๙ หรือประมาณ ๙ ปีมาแล้ว เดิมเป็นหมู่บ้านอยู่ในเขาสะท้อน แต่จำนวนครัวเรือนมาก จึงมีการแบ่งเขตการปกครองเป็นหมู่บ้านเขาสะท้อนล่าง และ เขาสะท้อนบน ปกครองโดยผู้ใหญ่สมบูรณ์ ใจเย็น มีผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ๒ คน คือ นายวิรัตน์ พิมพ์สวัสดิ์ และนายสมชาย เชื้อวงศ์ สภาพทางภูมิศาสตร์ของหมู่บ้านเป็นเนินเขาเตี้ย ๆ สลับกับที่ราบลุ่ม ถนนลาดยางตัดผ่านหมู่บ้าน

บ้านหนองไทรบน หมู่ที่ ๑๑ ตำบลหนองไม้แก่น

หมู่บ้านหนองไทร หมู่ที่ ๑๑ แยกเขตการปกครองมาจากหมู่บ้านหนองปลาไหลประมาณปี พ.ศ. ๒๕๓๕ ลักษณะภูมิประเทศมีลักษณะเหมือนรูปสี่เหลี่ยมคางหมู มีหนองน้ำเล็ก ไม่มีน้ำ คนกลุ่มแรกที่เขามาก่อตั้งหมู่บ้านนี้อพยพมาจาก ตำบลสุรศักดิ์ อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี และจากชาวศรีราชา จังหวัดชลบุรี และจากชาวบ้านศรีราชา อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี และเขตมินบุรี

บ้านหนองสร้อยตึงบน หมู่ที่ ๑๒ ตำบลหนองไม้แก่น

ที่มาของชื่อหมู่บ้านหนองสร้อยตึง ได้มาจากสภาพบริเวณนี้เป็นป่ารอบ ๆ หนองน้ำมีต้นสร้อยตึงขึ้นอยู่เป็นจำนวนมาก ชาวบ้านจึงเรียกว่า “หนองสร้อยตึง” ต่อมา มีชาวบ้านจากจังหวัดชลบุรีอพยพมาตั้งถิ่นฐานประมาณ ๑๐ ครอบครัว ประชากรส่วนใหญ่เป็นเครือญาติเดียวกัน ประกอบอาชีพหลักคือ ทำไร่ มันสำปะหลังและสวนผลไม้ เช่น ขนุน มะม่วง กระท้อน เป็นต้น

บ้านวังเย็น หมู่ที่ ๑ ตำบลวังเย็น

หมู่บ้านวังเย็น ก่อตั้งขึ้นเมื่อประมาณปี พ.ศ. ๒๓๑๙ สภาพพื้นที่ของหมู่บ้านเป็นป่า ที่ลุ่ม มีคลองสายหลักคือคลองวังเย็น เป็นที่มาของชื่อหมู่บ้าน ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านนี้เมื่อครั้งพระเจ้าตากสินยกทัพไปตีเมืองจันทบุรี ได้ผ่านมาที่หมู่บ้าน และได้พักแรมที่ชายคลอง พระเจ้าตากสินลงไปสรงน้ำในคลอง ซึ่งมีความเย็นมาก พระองค์จึงทรงเรียกคลองนี้ว่าคลองวังน้ำเย็น ลักษณะของฝั่งคลองมีต้นไม้ขึ้นหนาแน่น เอนเข้าหากันเป็นซุ้ม ลักษณะแบบนี้ชาวบ้านเรียกว่าวัง และน้ำในคลองที่เย็นมากเพราะไม่โดนแดดส่อง

ประชากรที่อาศัยอยู่ในตำบลวังเย็น ประกอบด้วยชนกลุ่มย่อยได้แก่ ชาวลาวเวียง ชาวไทยพวน ได้อพยพมาจากเวียงจันทร์และแคว้นพวน เข้ามาตั้งถิ่นฐานในเขตอำเภอแปลงยาว ส่วนหนึ่งตั้งถิ่นฐานอยู่ที่หัวสำโรง ในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ส่วนหนึ่งตั้งเป็นชุมชนบริเวณ “บ้านวังเย็น” ตำบลวังเย็นและบริเวณใกล้เคียง ซึ่งชนกลุ่มนี้มีประเพณีวัฒนธรรมและหัตถกรรมพื้นบ้านของตนที่รักษาไว้มาจนถึงทุกวันนี้ได้เป็นอย่างดี เช่น ภาษา ศิลปะ นิทาน การละเล่นพื้นบ้าน และงานประเพณีขึ้นเขาเผาข้าวหลาม

บ้านหนองศิลาราม หมู่ที่ ๓ ตำบลวังเย็น

หมู่บ้านหนองศิลารามตั้งขึ้นเมื่อประมาณปี พ.ศ. ๒๔๗๖ สภาพเดิมเป็นป่าและหนองน้ำ ที่มาของชื่อหมู่บ้านเรียกตามลักษณะภูมิประเทศ กล่าวคือ มีหนองน้ำขนาดใหญ่อยู่กลางหมู่บ้าน มีก้อนหินขนาดใหญ่อยู่ทางด้านทิศเหนือของหนองน้ำ และก้อนหินขนาดเล็กจำนวนมากตามทางเดิน จึงเรียกว่า “หนองหิน” ต่อมาประมาณปี พ.ศ. ๒๕๓๗ วัดหนองหิน วัดประจำหมู่บ้านจัดงานฝังลูกนิมิต ชื่อวัดเกิดไปซ้ำกับวัดอื่น คณะกรรมการหมู่บ้านและกรรมการวัดจึงได้ตั้งชื่อขึ้นมาใหม่ว่า “หนองศิลาราม” ประชาชนกลุ่มแรกที่เข้ามา ประกอบอาชีพทำนาและทำสวน

บุคคลกลุ่มแรกที่มาก่อตั้งหมู่บ้านหนองศิลาราม คือ นายฉิ่ง เนียรอรุณ นางเทียบ นาคเกษม นางลิ ไม่ทราบนามสกุล และนายสุบิน เทียมดำรง ทั้งหมดได้เสียชีวิตแล้ว สมัยก่อนยังเป็นเขตการปกครองอำเภอบางคล้า แต่เนื่องจากทางไกลการคมนาคม การตรวจตราดูแลไม่ทั่วถึง จึงแบ่งท้องที่อำเภอบางคล้า ตั้งเป็นกิ่งอำเภอแปลงยาว มีเขตการปกครอง ๓ ตำบล คือ ตำบลหัวสำโรง ตำบลวังน้ำเย็นและตำบลแปลงยาว ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา ทำไร่มันสำปะหลัง ค้าขาย และรับจ้าง ประชาชนนับถือศาสนาพุทธ

บ้านหนองปลิง หมู่ที่ ๔ ตำบลวังเย็น

อดีตหมู่บ้านนี้มีพื้นที่เป็นป่าไม้และหนองน้ำ เป็นที่อยู่อาศัยของปลานานาชนิด หมู่บ้านหนองปลิง เริ่มตั้งเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๐๐ อาชีพดั้งเดิมคือ การทำนา ทำสวน ทำไร่ และจับปลา อาชีพที่ทำมากที่สุดคือ รับจ้าง

บ้านคลองโรงเลื่อย หมู่ที่ ๕ ตำบลวังเย็น

อดีตหมู่บ้านนี้มีโรงเลื่อยในหมู่บ้าน ถ้าใครต้องการที่จะเลื่อยไม้ส่วนมากจะมาเลื่อยที่โรงเลื่อยแห่งนี้และข้าง ๆ โรงเลื่อยมีคลองอยู่หนึ่งสาย เป็นลำคลองสายหลักของหมู่บ้าน ประชาชนในหมู่บ้านได้ใช้น้ำเพื่ออุปโภคและบริโภค ประชาชนประกอบอาชีพทำนา ทำสวน ทำไร่ มาถึงปัจจุบันได้เปลี่ยนมาทำอาชีพใหม่หลากหลายอาชีพ

บ้านหนองปรือไม้แก้ว หมู่ที่ ๖ ตำบลวังเย็น

หมู่บ้านหนองปรือไม้แก้ว ก่อตั้งขึ้นเมื่อประมาณ พ.ศ. ๒๓๒๕ เหตุที่เรียกหนองปรือไม้แก้ว เพราะเดิมมีหนองน้ำใหญ่ ต้นปรือขึ้นอยู่ในหนองน้ำมากมาย บริเวณรอบหนองน้ำมีต้นแก้วขึ้นอยู่ทั่วไป จึงได้ให้เรียกชื่อกันต่อมาว่า “หนองปรือไม้แก้ว” จนถึงปัจจุบัน หมู่บ้านนี้จึงเป็นหมู่บ้านเก่าแก่หมู่บ้านหนึ่ง

บ้านทุ่งสะเดา หมู่ที่ ๗ ตำบลวังเย็น

หมู่บ้านทุ่งสะเดาตั้งขึ้นมาเมื่อประมาณ พ.ศ. ๒๔๙๐ ประชาชนในหมู่บ้านใกล้เคียงเป็นผู้ก่อตั้งขึ้น ลักษณะพื้นที่มีต้นสะเดาขึ้นหนาแน่น จึงเรียกชื่อว่า “บ้านทุ่งสะเดา”

บ้านสะพานนาคร หมู่ที่ ๘ ตำบลวังเย็น

หมู่บ้านนี้ ตั้งขึ้นเมื่อประมาณ พ.ศ. ๒๕๒๐ หรือประมาณ ๒๔ ปีมาแล้ว ในหมู่บ้านมีการสร้างสะพาน คล้ายรูปพญานาค ชาวบ้านเลยพร้อมใจกันเรียกว่า “ชาวสะพานนาคร”

บ้านห้วยแกะ หมู่ที่ ๙ ตำบลวังเย็น

หมู่บ้านห้วยแกะ ตั้งขึ้นเมื่อประมาณ พ.ศ. ๒๕๐๕ ประชาชนหมู่บ้านใกล้เคียงเป็นผู้ตั้งขึ้น สภาพเดิมของ หมู่บ้านเป็นป่า ที่เรียกชื่อหมู่บ้านว่า “ห้วยแกะ” เพราะมีแหล่งน้ำที่ชาวบ้านเรียกกันว่า “ห้วย” บริเวณห้วยมีแกะ มากินน้ำเป็นจำนวนมาก ทำให้ชาวบ้านแถวนี้เรียกกันว่า “ห้วยแกะ” จนถึงปัจจุบัน ประชาชนที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน ส่วนใหญ่มาจากหมู่บ้านใกล้เคียง สภาพภูมิประเทศก่อนที่จะตั้งหมู่บ้านเป็นที่ราบลุ่มมีป่าไม้ สัตว์ป่า และหนองน้ำ มากมาย

วัดสำคัญ ในอำเภอแปลงยาว

๑. วัดด่านเงิน

วัดด่านเงิน หรือ วัดปากด่าน เป็นวัดที่เก่าที่สุดในอำเภอแปลงยาว ตามประวัติกล่าวว่าสร้างตั้งแต่สมัยปลายกรุงศรีอยุธยาและสมัยกรุงธนบุรี ภายในวัดมีเจดีย์เก่าแก่ที่สร้างมาพร้อมกับวัด แต่ได้มีการบูรณะซ่อมแซมเจดีย์ใหม่ ทำให้คนรุ่นหลังไม่เห็นสภาพร่องรอยของเดิม ต่อมาได้รับการบูรณะซ่อมแซม โดยคุณพ่อเผ่าด้วง แม่เผ่า และประกาศตั้งวัดเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๙๑ ได้รับวิสุงคามสีมา ปี พ.ศ. ๒๕๐๔ เนื้อที่ ๒๔ ไร่ ๑ งาน ๖๐ ตารางวา มีหนังสือแสดงกรรมสิทธิ์ที่ดิน น.ส. ๓ ก เลขที่ ๑๕๓ (บางข้อมูลบอกว่า ได้พระราชทานวิสุงคามสีมาเมื่อวันที่ ๒๑ เดือนเมษายน พ.ศ. ๒๔๗๐) เนื้อที่กว้าง ๘๐ เมตร ยาว ๘๐ เมตร (ใบพระราชทานวิสุงคามสีมาฉบับแรกสูญหาย) วัดนี้อยู่ในเขตปกครองคณะสงฆ์สังกัดมหานิกาย

ความรุ่งเรืองของวัดด่านเงิน ปรากฏอย่างชัดเจนในสมัยเจ้าอาวาสองค์ที่ ๗ ที่ได้ขยายเขตวัดจาก ๕ ไร่ เป็น ๒๔ ไร่ ๑ งาน ๖๐ ตารางวา เปิดโรงเรียนปริยัติธรรม เปิดโรงเรียนประชาบาล ขุดสระ สร้างโบสถ์ ฯลฯ

เจ้าอาวาสรูปปัจจุบัน คือ พระครูสุทธาธรรม สร้างหอรบขัง สร้างเมรุ ทำถนน ทำนํ้าบัน ซ่อฟ้า ใบระกา หางหงส์ ขณะนี้กำลังให้ช่างตีฝาศาลาการเปรียญ

ปัจจุบัน วัดด่านเงิน เป็นวัดที่อยู่ภายในชุมชนหมู่ที่ ๔ บ้านด่านเงิน ตำบลแปลงยาว จังหวัดฉะเชิงเทรา (ประวัติของวัดด่านเงินได้สูญหายไปบ้างบางส่วน จึงไม่สามารถให้รายละเอียดได้อย่างถี่ถ้วน ลักษณะและขนาดของปูชนียวัตถุ และโบราณวัตถุที่สำคัญ เช่น พระประธาน พระพุทธรูปต่าง ๆ เจดีย์ ๑ องค์ ลักษณะทรงไม้สิบสองแบบปลายกรุงศรีอยุธยา มีอายุประมาณ ๒๐๐ ปีเศษ ไม่ปรากฏผู้สร้าง ขณะนี้คณะกรรมการวัดได้สร้างคลุมของเก่าไว้ ปูชนียวัตถุ มีพระประธาน ๒ องค์ ซึ่งประดิษฐานอยู่ในพระอุโบสถ มีลายสลักหน้าบันโบสถ์หลังเก่าซึ่งทางวัดได้เก็บรักษาไว้ มีอายุประมาณ ๕๐ ปี)

ลำดับเจ้าอาวาสและประวัติตั้งแต่รูปแรกถึงปัจจุบัน

รูปที่ ๑	ไม่ทราบชื่อ	พ.ศ. ๒๓๙๑	พ.ศ. ๒๓๙๘
รูปที่ ๒	ไม่ทราบชื่อ	พ.ศ. ๒๓๙๘	พ.ศ. ๒๔๑๕
รูปที่ ๓	พระอาจารย์โถม	พ.ศ. ๒๔๑๕	พ.ศ. ๒๔๒๗
รูปที่ ๔	พระอาจารย์บุตร	พ.ศ. ๒๔๒๗	พ.ศ. ๒๔๓๕
รูปที่ ๕	พระอาจารย์แค	พ.ศ. ๒๔๓๕	พ.ศ. ๒๔๔๕
รูปที่ ๖	พระอาจารย์ชัย	พ.ศ. ๒๔๔๕	พ.ศ. ๒๔๕๓
รูปที่ ๗	พระอธิการตัด คงขจรโน	พ.ศ. ๒๔๕๓	พ.ศ. ๒๕๑๕
รูปที่ ๘	พระอธิการฟ่อน วิวโร	พ.ศ. ๒๕๑๕	พ.ศ. ๒๕๒๐
รูปที่ ๙	พระอธิการแบน นนทิสโร	พ.ศ. ๒๕๒๐	พ.ศ. ๒๕๒๒
รูปที่ ๑๐	พระสมณิก สุนโท	พ.ศ. ๒๕๒๒	พ.ศ. ๒๕๔๐
รูปที่ ๑๑	พระอธิการสำราญ อุตตสโร	พ.ศ. ๒๕๔๐	ปัจจุบัน

พระอธิการสำราญ อุตตสโร เจ้าอาวาสวัดด่านเงิน อายุ ๖๖ ปี ๑๙ พรรษา นักธรรมชั้นตรี เกิดที่ หมู่ที่ ๖ ตำบลแปลงยาว อำเภอแปลงยาว จังหวัดฉะเชิงเทรา เดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๙ จบการศึกษาที่โรงเรียนวัดด่านเงิน เป็นคนในพื้นที่และเข้ารับการบรรพชาอุปสมบทเมื่อวันที่ ๒๓ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๒๖ ที่วัดไผ่แก้ว ตำบลแปลงยาว อำเภอแปลงยาว จังหวัดฉะเชิงเทรา พระอุปัชฌาย์ ชื่อ พระครูบุญสารโกวิท ฉายาสุโข เป็นเจ้าอาวาสวัดไผ่แก้ว พระกรรมวาจาจารย์ ชื่อ พระสมพร จนทโสภณ พระอนุสาวนาจารย์ ชื่อพระเชาว์ ขวโณ เมื่ออุปสมบทแล้วได้ย้าย

มาจำพรรษาอยู่ ณ วัดด่านเงิน จนถึงปัจจุบัน จบธรรมศึกษาชั้นตรีและได้รับการแต่งตั้งเป็นเจ้าอาวาสวัดด่านเงิน เมื่อวันที่ ๔ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๐

ปูชนียวัตถุ – โบราณวัตถุ

๑. โบราณวัตถุ มีเจดีย์ ๑ องค์ ลักษณะทรงไม้สิบสอง แบบปลายกรุงศรีอยุธยา มีอายุประมาณ ๒๐๐ ปีเศษ ไม่ทราบผู้สร้าง แต่ขณะนี้คณะกรรมการวัดได้สร้างคลุมของเก่าไว้
๒. ปูชนียวัตถุ มีพระประธาน ๒ องค์ ซึ่งประดิษฐานอยู่ในพระอุโบสถ
๓. มีลายแกะสลักหน้าบันโบสถ์หลังเก่า ซึ่งทางวัดได้เก็บรักษาไว้ มีอายุประมาณ ๕๐ ปีเศษ

เสนาสนะและสิ่งปลูกสร้าง

๑. พระอุโบสถ กว้าง ๖.๒๕ เมตร ยาว ๒๒ เมตร สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๗ ลักษณะทั่วไป คอนกรีตเสริมเหล็ก เครื่องบนไม้เนื้อแข็ง มุงกระเบื้องดินเผาเคลือบสี หลังคา ๓ ชั้น
๒. ศาลาการเปรียญ กว้าง ๑๓.๒๕ เมตร ยาว ๒๔.๗๕ เมตร สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๙ ลักษณะทั่วไป ทรงไทย เสาคอนกรีตเสริมเหล็ก มุงกระเบื้องดินเผา เครื่องบนไม้เนื้อแข็ง หลังคา ๒ ชั้น
๓. หอสวดมนต์ กว้าง ๑๐ เมตร ยาว ๑๔ เมตร สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๒ ลักษณะทั่วไป ทรงหักมุม สร้างด้วยไม้เนื้อแข็ง ทั้งหลัง มุงกระเบื้อง
๔. กุฏิจำนวน ๔ หลัง ลักษณะทั่วไป ทรงไทยสร้างด้วยไม้เนื้อแข็งทั้งหลัง มุงกระเบื้อง

หลังที่ ๑	กว้าง ๖ เมตร	ยาว ๑๔ เมตร	สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๓
หลังที่ ๒	กว้าง ๖ เมตร	ยาว ๑๐ เมตร	สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๕
หลังที่ ๓	กว้าง ๖ เมตร	ยาว ๘ เมตร	สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๒
หลังที่ ๔	กว้าง ๖ เมตร	ยาว ๘ เมตร	สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๗
๕. โรงเรียนปริยัติธรรม กว้าง ๖ เมตร ยาว ๘ เมตร สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๙
ลักษณะทั่วไป ทรงหักมุม สร้างด้วยไม้เนื้อแข็งทั้งหลัง มุงกระเบื้อง

ด้านสงเคราะห์และอนุเคราะห์

๑. ทางวัดได้สงเคราะห์และอนุเคราะห์โดยใช้ศาลาการเปรียญเป็นสถานที่เรียน ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๘๓ จนถึง พ.ศ. ๒๕๐๐ โดยอธิการวัด คชพรตโน เจ้าอาวาสสมัยนั้นเป็นผู้อุปถัมภ์ ต่อมาได้สร้างอาคารเรียนเอกเทศและปลูกสร้างในที่ดินของวัด เปิดสอน ป. ๑ – ๖
๒. ทางวัดได้มอบศาลาเคลื่อนที่สำหรับเป็นที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านด่านเงิน ซึ่งตั้งอยู่หน้าโรงเรียนวัดด่านเงิน โดยการอุปถัมภ์การจัดหาหนังสือของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน
๓. ทุกสมัยการเลือกตั้ง ส.ส. และ ส.จ. ตลอดจนมีการประชุมทางราชการ ทางวัดก็อนุเคราะห์และบริการสถานที่ให้ทุกสมัย (ข้อมูลประวัติวัดจัดทำเมื่อวันที่ ๑๒ เดือนสิงหาคม พ.ศ. ๒๕๒๗ โดยพระสมณิก สุนนโท รักษาการ เจ้าอาวาสวัดด่านเงิน)

อำเภอปลงยาว

แม่น้ำห้วยตะเภา...

บริเวณศาลาการเปรียญสำหรับทำบุญ ปฏิบัติธรรม

ประตูทางเข้าวัด

กุฏิสงฆ์

พระอุโบสถและตลาดลายหน้าบ้านด้านบน

กรอบประตูพระอุโบสถ
ซุ้มตลาดลายเทพนมกร

มณฑป สำหรับบรรจุอัฐิพระอธิการตาด คงขจรตโน

ศาลาสัจธรรม เพื่อฌาปนกิจศพ

หอรขัง

ใบเสมา เครื่องหมาย
เขตแดนพระอุโบสถ

ลานวัดที่เป็นเขตพุทธาวาส

๒. วัดเนินไร่

ตั้งอยู่ที่หมู่ ๘ บ้านเนินไร่ ตำบลวังเย็น สร้างตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๑๕ มีเนื้อที่วัด ๒๕ ไร่ ๕๕ ตารางวา หลวงพ่อเกลี้ยง สุรารักษ์ ได้ดำเนินการก่อสร้างอุโบสถได้ประมาณ ๔๐ % ได้มรณภาพลงเมื่อวันที่ ๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๒๘ หลวงตาเปี้ยวเป็นผู้รักษาการที่พักสงฆ์ ต่อมาวันที่ ๑๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๒๘ นายชั้น ผึ้งผูก นางม้วย สุรารักษ์ นางละมัย สุรารักษ์ ได้นิมนต์พระเนตร จิตตบุญโญ (สรวมศิริ) จากวัดผยอม ตำบลหนองบอนแดง อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี มารักษาการหัวหน้าที่พักสงฆ์เนินไร่ พระเนตร จิตตบุญโญ พื้นเพเป็นชาวบ้านหัวสำโรง อ.แปลงยาว จ.ฉะเชิงเทรา ในเดือนมกราคม พ.ศ. ๒๕๒๙ พระเนตร จิตตบุญโญ ได้ทำเรื่องขอตั้งวัด เสนอกรมศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ โดยผ่านเจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอแปลงยาว นายอำเภอแปลงยาว เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะภาค ๑๒ และอธิบดีกรมการศาสนาโดยมีนายชะลอ วนะภูติ อธิบดีปลัดกระทรวงมหาดไทยเป็นผู้ประสานงาน และได้รับอนุญาตให้ตั้งวัดอย่างเป็นทางการเมื่อ ๑๓ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๙

พระเนตร จิตตบุญโญ หรือ พระครูสุจิตบุญ ณาการ เจ้าอาวาส ได้ทำการก่อสร้างพระอุโบสถต่อเรื่อยมา สิ้นปี ๒๕๓๐ จึงแล้วเสร็จ และได้ทำเรื่องรายงานขอพระราชทานวิสุงคามสีมาไปยังกรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ วัดเนินไร่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อวันที่ ๑๘ มกราคม พ.ศ. ๒๕๓๑

วัดเนินไร่ เป็นวัดพัฒนาตัวอย่างปี พ.ศ. ๒๕๓๔ เป็นวัดที่มีผลงานดีเด่นปี พ.ศ. ๒๕๔๗ เป็นวัดที่เน้นการปฏิบัติของชาวพุทธ และสร้างเด็ก เยาวชนเพื่อน้อมนำเข้าสู่หลักของพุทธศาสนา มีการจัดโครงการบรรพชาสามเณร ภาคฤดูร้อนเป็นประจำทุกปี การจัดกิจกรรมค่ายพระพุทธศาสนา เพื่อให้เยาวชนประพฤติดี ประพฤติชอบ รอบรู้ เรื่องพระพุทธศาสนาที่ถูกต้องดีงาม โดยใช้ทั้งสถานที่และพระวิทยากร นอกจากนี้ยังเป็นแหล่งเรียนรู้ของชาวบ้าน ในท้องถิ่นและประชาชนทั่วไป

เจ้าอาวาสวัดเนินไร่

กุฏิสงฆ์ท่ามกลางต้นไม้ที่หลากพันธุ์

ซุ้มประตูวัด

ลานวัดที่มีการปลูกต้นไม้
สลับกับพื้นที่โล่งเพื่อใช้สอย

ศาลาการเปรียญสำหรับอบรมเยาวชน/ประชุม/ทำบุญ

อาคารสังฆกรรม (฼าปนกิจศาลา)

อาคารปริยัติธรรม/ปฏิบัติธรรมที่กำลังก่อสร้าง

พระอุโบสถ

ภาพหน้าบันพุทธประวัติ

ใบเสมาพระอุโบสถ

รูปปั้นพระพุทธรเจ้าชุ่มประตูประอุโบสถ

ชุ่มประตูประอุโบสถ

ป้ายประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ ภายในบริเวณ

ป้ายประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ ภายในบริเวณ

๓. วัดแปลงยาว

ตั้งอยู่เลขที่ ๙๗ บ้านแปลงยาว ถนนบางบ่อหนองเรือ หมู่ ๓ บ้านแปลงยาว ตำบลแปลงยาว สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย ตั้งเมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๘ มีนายด้วง นางम्म เป็นผู้ถวายที่ดินจำนวน ๕ ไร่ เพื่อสร้างวัด และในปี ๒๕๓๓ วัดได้ประสบอัคคีภัยและได้บูรณะสร้างใหม่ ประกาศตั้งวัดเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๘ รับวิสุงคามสีมา เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๘ มีเนื้อที่วัด ๒๓ ไร่ ๒ งาน ๘๐ ตารางวา วัดเดิมตั้งในบริเวณพื้นที่แปลงยาว ซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยของชาวเขมรอพยพที่เข้ามาตั้งรกรากอยู่ และได้มีการสร้างวัดขึ้น เดิมบริเวณนี้เป็นคลองวังด่าน และได้มีผู้ขุดพบพระพุทธรูปในบริเวณนี้อีกด้วย

อาคารเสนาสนะประกอบด้วยอุโบสถ เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก ศาลาการเปรียญสร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๖ เป็นอาคารไม้ ยกพื้นสูง หอสวดมนต์เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก กุฏิสงฆ์ จำนวน ๔ หลังเป็นอาคารครึ่งตึกครึ่งไม้ ๑ หลัง

มีพระประธานประจำพระอุโบสถปางสมาธิ ขนาดหน้าตักกว้าง ๕๙ นิ้ว สูง ๓ ศอก ๑๑ คืบ

พระครูธรรมทัสน์ สุนทร ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาส อายุ ๖๒ ปี ๓๘ พรรษา นักธรรมเอก เกิดวันที่ ๑๖ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๘๓ ปีมะโรง ที่ตำบลแปลงยาว อำเภอแปลงยาว จังหวัดฉะเชิงเทรา อุปสมบทวันที่ ๑๙ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๐๓ วัดแปลงยาว อำเภอแปลงยาว จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยมีพระอุปัชฌาย์ พระครูสุตาลงกต วัดสนามช้าง เจ้าคณะอำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา พระกรรมวาจาจารย์ พระครูบุญสารโกวิท เจ้าอาวาสวัดไผ่แก้ว พระอนุสาวนาจารย์ พระครูอุดมสุภาพิพัฒน์ วัดอ่าวช้างไล่ ได้รับแต่งตั้งให้เป็นเจ้าอาวาสมาจนปัจจุบัน

ประวัติความเป็นมาวัดแปลงยาว

วัดแปลงยาว อยู่ในสมัยทวารวดี - อยู่ธยา อยู่ระหว่างชุมชนที่บึงกระจับ เขตอำเภอพนมสารคามและเมืองพระรถ อำเภพนสนิม และเป็นกลุ่มเมืองแนวชายฝั่งทะเลเช่นเดียวกัน จากการสำรวจพบโบราณวัตถุหลายชนิด อยู่ภายในบริเวณวัดคือ ใบเสมาหินทราย บริเวณลานวัดใกล้ ๆ กับที่พบใบเสมา ได้พบก้อนศิลาแลงสกัดเป็นรูปสี่เหลี่ยม จำนวน ๑๓ ก้อน ขนาดกว้าง ๓๐ เซนติเมตร สูง ๑๒๕ เซนติเมตร หนา ๒๐ เซนติเมตร ซึ่งนำมาจากจังหวัดสกลนคร ด้านหน้าสลักเป็นรูปเจดีย์แบบทวารวดี ด้านหลังเป็นรูปสลักนูนต่ำรูปเจดีย์ทรงระฆัง ส่วนด้านข้างสลักเป็นช้างและจระเข้อยู่ข้างละตัว ก้อนศิลาสลักเป็นรูปสี่เหลี่ยมขนาดกว้าง ๓๕ x ๖๐ เซนติเมตร “สำหรับก้อนศิลาแลงที่พบในทุ่งนา สันนิษฐานว่าเป็นจุดที่ปักเพื่อเตรียมขนส่งไปที่ปราสาทเขาพนมรุ้ง” บริเวณบ่อน้ำพบเศษเครื่องถ้วยจีน ลูกปัด และเศษเครื่องปั้นดินเผา มีอยู่ประมาณ ๕ ก้อน กระจายอยู่รอบพระอุโบสถทางด้านทิศตะวันตก บริเวณรอบ ๆ เป็นพื้นที่อยู่อาศัยและพื้นที่เกษตรกรรม ในบริเวณวัดไม่มีเศษภาชนะดินเผาหรือโบราณวัตถุใด ๆ ในพื้นที่เพราะการปรับถมนอกวัด บริเวณบ่อน้ำพบเศษเครื่องถ้วยจีนและเศษเครื่องปั้นดินเผา จากการสำรวจจึงสันนิษฐานได้ว่าบริเวณนี้เป็นแหล่งชุมชนที่น่าจะตั้งอยู่บนเส้นทางการติดต่อระหว่าง พนมสารคาม - พานทอง และพนสนิม จึงมีชาวเขมรอพยพมาตั้งถิ่นฐานอยู่ และเส้นทางนี้ได้ใช้เรื่อยมา เพิ่งเลิกใช้เมื่อตัดถนนใหม่

ในบริเวณพื้นที่ของหมู่บ้านแปลงยาวแต่เดิมเป็นที่อยู่ของชาวเขมรอพยพที่เข้ามาตั้งรกราก จากนั้นก็ได้ตั้งวัดขึ้น มีการพบก้อนศิลาแลงที่อยู่ในบริเวณวัดเดิมอยู่กลางทุ่งนา นอกจากนี้ชาวบ้านยังพบลูกปัดในบริเวณทุ่งนา บริเวณนี้เมื่อก่อนมีคลองวังต่างเป็นคลองธรรมชาติ อยู่ใกล้กับหนองโบสถ์ไปสิ้นสุดที่บ้านวังต่าง บริเวณนี้ ยังเคยมีคนขุดพบพระส่วนหนองโบสถ์นั้นได้ถูกถมเป็นพื้นที่เกษตรกรรมไปแล้ว

ทางเดินเข้าพระอุโบสถ

พระอุโบสถทรงโบราณขนาดเล็ก

ใบเสมาพระอุโบสถ

ซุ้มประตูพระอุโบสถ

ซุ้มประตูวัด

หอระฆัง

พระสี่ลี้

บริเวณวัด (ถ่ายภาพจากด้านพระอุโบสถ)

กุฏิสงฆ์

กุฏิเจ้าอาวาส

ศาลาการเปรียญสำหรับทำบุญ

๔. วัดไผ่แก้ว

วัดไผ่แก้วตั้งอยู่เลขที่ ๖๐ บ้านไผ่แก้ว หมู่ที่ ๗ ตำบลแปลงยาว อำเภอแปลงยาว จังหวัดฉะเชิงเทรา สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย ที่ดินตั้งวัดมีเนื้อที่ ๓๖ ไร่ ๒ งาน ๒๓ ตารางวา มีที่ธรณีสงฆ์ จำนวน ๕ แปลง เนื้อที่ ๑๐๒ ไร่ ๔ งาน ๙๔ ตารางวา โฉนดที่ดินเลขที่ ๔๐๗๑, ๑๑๖๓๔, ๘๖๐๖, ๘๖๐๗

วัดไผ่แก้ว เป็นวัดเก่าแก่แห่งหนึ่งตั้งเมื่อ พ.ศ. ๒๔๑๕ มีนายด้วง ไม่ทราบนามสกุล เป็นผู้บริจาคที่ดิน จำนวน ๑๘ ไร่ ๓ งาน ๑๙ ตารางวา เพื่อสร้างวัด เดิมชื่อวัดเกาะไผ่ หรือไผ่เกาะ และขอเปลี่ยนชื่อเป็นวัดไผ่แก้ว ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อวันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๙๕

การบริหารและการปกครอง มีเจ้าอาวาส เท่าที่ทราบนาม คือ

รูปที่ ๑ เจ้าอธิการฉาก	พ.ศ. ๒๔๙๒
รูปที่ ๒ พระครูบุญสารโกวิท	พ.ศ. ๒๔๙๓-๒๕๓๑
รูปที่ ๓ พระครูเวฬุรัตนพิทักษ์	พ.ศ. ๒๕๓๒-๒๕๕๐
รูปที่ ๔ พระกฤษณ์นันท ตันติปาโล	รักษาการเจ้าอาวาสปัจจุบัน

การศึกษาที่โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม เปิดสอนเมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๐ ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ ในวัด เปิดสอนเมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๖

อาคารเสนาสนะ ประกอบด้วย อุโบสถ กว้าง ๖ เมตร ยาว ๑๓ เมตร สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๒ เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็กทรงไทย ติดช่อฟ้าใบระกา ศาลาการเปรียญ กว้าง ๑๗ เมตร ยาว ๓๘ เมตร สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๗ เป็นอาคารไม้ ใต้ถุนสูง หอสวดมนต์ กว้าง ๑๔ เมตร ยาว ๔๐ เมตร สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๕ เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก กุฏิสงฆ์ จำนวน ๑๐ หลัง เป็นอาคารไม้ ๔ หลัง และตึก ๖ หลัง

มณฑปวัดนี้ สร้างด้วยคอนกรีตเสริมเหล็กทรงจัตุรมุข มีจิตรกรรมฝาผนัง กว้าง ๑๓ เมตร ยาว ๑๓ เมตร มีพระประธานประจำอุโบสถ พระโพธิ์บัลลังก์ ยอดมณฑป หน้าบัน เป็นลายไทยวิจิตรบรรจง ประติมากรรม หน้าต่างแกะสลัก ไม้ลงรักปิดทอง ภายในเป็นภาพวาดเกี่ยวกับประวัติพระพุทธเจ้า นับเป็นสถาปัตยกรรมไทยที่สวยงาม

เป็นวัดพัฒนาตัวอย่างเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๘

ศาลาการเปรียญ

หน้าบันบนซุ้มศาลาการเปรียญ

ศาลาการเปรียญ

ลวดลายปูนปั้นศาลาการเปรียญ

มณฑปสวยาม

ซุ้มหน้าต่าง
ลวดลายลงรักปิดทอง

อนุสรณ์สาธุชน

หอรระซัง

ซุ้มประตูวัด

฼าปนกิจสถาน

ศาลาอเนกประสงค์

เสาหงส์
มีปรากฏอยู่หลายต้น
รอบบริเวณวัด
เป็นคติความเชื่อของ
ชนชาติพันธุ์มอญ

พระอุโบสถ และใบเสมา รูปทรงสมัยโบราณ

ลวดลายปูนปั้นบนหน้าบันพระอุโบสถ ด้านหน้า – หลัง

ศาลาราย

กุฏิสงฆ์

๕. วัดหัวสำโรง

ตั้งอยู่ที่บ้านหัวสำโรง หมู่ที่ ๒ ตำบลหัวสำโรง อำเภอแปลงยาว สร้างในสมัยรัตนโกสินทร์ มีกลุ่มชนเขมรอพยพเข้ามาอยู่แต่จะเป็นเมื่อใดไม่แน่ชัด บริเวณนี้แต่เดิมเป็นป่าสลักฟุ้งนา เป็นเส้นทางเดินเก่าที่จะไปยังพานทอง พนสนิคม และพนมสารคาม เป็นเส้นทางเดินเลียบชายทุ่งมาแต่สมัยโบราณ พระอุโบสถสร้างเมื่อประมาณเกือบ ๑๐๐ ปีมาแล้ว โดยช่างชาวเขมรได้แกะสลักไม้บานประตูและหน้าต่างไว้อย่างงดงาม เป็นที่บำเพ็ญกุศลในการอุปสมบท และเป็นอุโบสถหลังแรกที่สร้างขึ้นก่อนวัดในแถบเดียวกัน พระอุโบสถซ่อมใหม่ พ.ศ. ๒๕๑๓ ศิลปกรรม ประตู หน้าต่าง โบริศ มีกำแพงล้อมรอบ ตัวกำแพงทำเป็นรูปสิงห์แทรกเรียงรายกันเป็นแนวยาวตลอดทั้ง ๔ ด้าน บานประตูหน้าต่างเป็นไม้สลักลายต่าง ๆ คือ บานประตูสลักเป็นภาพยักษ์และเทวดายืนคู่กัน มีร่องรอยของการปิดทองหน้าต่างเป็นรูปเทพพนม หลังคามีคันทวยรองรับประดับกระจกสี ภายในมีพระประธานเก่าศิลปะสมัยรัตนโกสินทร์ พระประธานในอุโบสถเป็นศิลปะสมัยรัตนโกสินทร์ นอกจากนี้ยังค้นพบเครื่องเบญจรงค์ เครื่องลายครามและสังคโลก จากหลักฐานสันนิษฐานว่าเป็นของชุมชนในสมัยอยุธยา - ธนบุรี (ที่มา : คุณทศ สำนาน เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, นางฉันทนา สาระบุรินทร์ เป็นผู้สัมภาษณ์, วัดหัวสำโรง)

ปัจจุบัน พระครูธำรง พัฒนกิจ ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาส

พระอุโบสถด้านหน้า

ลายปูนปั้นพระอุโบสถด้านหน้า

ซุ้มประตูทางเข้า
พระอุโบสถ

ซุ้มและลวดลาย
ปูนแกะสลัก
หน้าต่างและประตู
พระอุโบสถ

พระอุโบสถจากมุมด้านข้าง

ศาลาการเปรียญ และลวดลายปูนปั้นด้านบน
ด้านหน้าและด้านหลังศาลาการเปรียญ

หอรระฆัง

หอกลอง

ซุ้มประตูดและลายปูนปั้นหน้าประตูดหัวสำโรง

ศาลเจ้าพ่อแก้ว

๖. วัดอ่าวช้างไล่

ตั้งอยู่เลขที่ ๕ หมู่ที่ ๔ ตำบลหัวสำโรง อำเภอแปลงยาว สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย มีเนื้อที่ ๒๐ ไร่ ๑ งาน ๕๑ ตารางวา ตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๔ โดยมีนายแมน นางกุ่ม วันพัฒน์ และนางเซียง เป็นผู้ถวายที่ดิน เป็นวัดที่มีความเก่าแก่ มีพระอุโบสถสร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๒ ยาว ๑๖ เมตร มีศาลาการเปรียญกว้าง ๒๐ เมตร ยาว ๕๐ เมตร สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๘ โดยกรมการศาสนาประกาศตั้งเป็นวัดเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๔ และได้รับวิสุงคามสีมาในปี พ.ศ. ๒๕๔๙

วัดอ่าวช้างไล่มีต้นโพธิ์ใหญ่เก่าแก่อายุประมาณ ๑๐๐ ปี และภายในวัดมีการสร้างรอยพระพุทธรูปบาทจำลอง ๔ รอย สร้าง พ.ศ. ๒๔๙๗ ไว้เป็นที่เคารพสักการะของพุทธศาสนิกชน

ลำดับเจ้าอาวาสรูปแรก คือ พระครูอุดมสุตาภิวัฒน์ พ.ศ. ๒๔๗๔ - ๒๕๓๗ รูปที่ ๒ พระบุญล้อม ธรรมสารโร และพระสมุห์ประเสริฐ อุปรักิษิต ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสปัจจุบัน

ศาลาการเปรียญยกพื้นสองชั้น

ลวดลายปูนปั้นหน้าบัน ศาลาการเปรียญ

สถูปเก่า กำลังบูรณะ ภายในมีรอยพระพุทธรูปบาทจำลอง

ลวดลายปูนปั้นพระพุทธรูปบนซุ้มประตู

ป้ายชื่อวัดบริเวณด้านหน้า

ศาลหลวงตาแก้ว

กำแพงปูนปั้น บริเวณด้านหน้าสถูปเก่า

ซุ้มประตูทางเข้าไปสถูปเก่า

แผ่นสีมาด้านหน้า
พระอุโบสถ

ลวดลายปูนปั้นพระพุทธรูปบนซุ้มประตูพระอุโบสถ

ซุ้มและลายปูนปั้น
หน้าต่างพระอุโบสถใหม่

พระอุโบสถ

ซุ้มประตูและลวดลายปูนปั้นบนซุ้มประตูพระอุโบสถ

ซุ้มประตูทางเข้าไปสถูปเก่า

กำแพงพระอุโบสถหลังเก่า สร้าง พ.ศ. ๒๔๘๔
ด้านข้างพระอุโบสถ

บานประตูพระอุโบสถ

ด้านหน้าพระอุโบสถ

พระประธานอุโบสถองค์เดิม

ภาพถ่ายปูนปั้นด้านบนหน้าบ้านพระอุโบสถหลังเก่า

๗. วัดหนองคิลาราม

ตั้งอยู่เลขที่ ๖๗ หมู่ที่ ๓ บ้านหนองหิน ตำบลวังเย็น ชาวบ้านเรียกว่า “วัดหนองหิน” ประกาศตั้งวัดเมื่อวันที่ ๑๐ กันยายน พ.ศ. ๒๕๑๓ ผู้ดำเนินการก่อสร้างวัด คือ นายสุบิน เทียมดำรง และนายบุญหลง คำโพล้ง รับวิสุงคามสีมา วันที่ ๒๙ เมษายน พ.ศ. ๒๕๓๕ มีเนื้อที่ ๑๕ ไร่ ๑ งาน ๔๐ ตารางวา

พระอุโบสถ กว้าง ๑๒ เมตร ยาว ๓๐ เมตร สร้าง พ.ศ. ๒๕๓๖ มีพระประธานแบบชินราช ขนาดหน้าตัก ๔๐ นิ้ว ศาลาการเปรียญ กว้าง ๑๔ เมตร ยาว ๒๔ เมตร สร้าง พ.ศ. ๒๕๓๓ ภายในศาลามีพระพุทธรูปปางมารวิชัย มีอายุอยู่สมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ ซึ่งหลวงพ่อเหลื่อวัดสาวชะโงก อ.บางคล้า ให้มาคู่กับการสร้างวัด พระพุทธรูป แก่นโพธิ์ปางมารวิชัย ขนาดหน้าตัก ๑๒ นิ้ว

ลำดับเจ้าอาวาส รูปที่ ๑ คือ พระบุญชวน สุชีโว พ.ศ. ๒๕๑๗ – ๒๕๑๙ รูปที่ ๒ คือ พระบุญหลง ฐิตธมโม รูปที่ ๓ คือ พระครูรัตนกิจจาทร

ซุ้มประตูทางเข้าวัด

ลวดลายเทพนมไม้แกะสลัก
หน้าบันศาลาการเปรียญ

ศาลาการเปรียญไม้หลังเก่า

รูปทรงแค้วเฉียงข้าง
เสมาธรรมจักร

หอรระฆัง

ศาลาการเปรียญ

พระอุโบสถ

แผ่นสีมารอบพระอุโบสถ

ลวดลายปูนปั้นหน้าบันพระอุโบสถด้านหน้า - หลัง

ซุ้มหน้าต่างและแผ่นสีมารอบพระอุโบสถ

๘. วัดนพเกตุ

ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ ๙ ตำบลหัวสำโรง ในปี พ.ศ. ๒๕๑๗ เป็นที่พักสงฆ์ และในปี พ.ศ. ๒๕๔๙ ได้รับอนุญาตให้สร้างวัด มีเนื้อที่ ๑๕ ไร่ ๓ งาน วางศิลาฤกษ์ก่อสร้างอุโบสถเมื่อวันที่ ๓ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๙ อุโบสถมีความงดงาม โดยเฉพาะที่บานประตู เป็นงานประดับมุก

ภายในวัดมีการสร้างรูปปั้นเจ้าแม่กวนอิม และรูปหล่อองค์จำลองของหลวงพ่พุทธโสธร ซึ่งเป็นที่เคารพศรัทธาของพุทธศาสนิกชนโดยทั่วไป

พระอาจารย์สมชาย อุตตโท ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาส

ป้ายประชาสัมพันธ์วัด

ปูนปั้นเจ้าแม่กวนอิม

ศาลาการเปรียญหลังเก่า

ศาลาหลังใหม่และบริเวณภายใน

พระอุโบสถ

ลวดลายปูนปั้นหน้าบันด้านหน้าพระอุโบสถ

ซุ้มประตูลงรักปิดทองเทพนม

ลวดลายปูนปั้นหน้าบันด้านหลังพระอุโบสถ

๙. วัดวังเย็น

ตั้งอยู่เลขที่ ๑ หมู่ที่ ๓ หมู่บ้านวังเย็น ตำบลวังเย็น มีพื้นที่ ๘ ไร่ ๘๐ ตารางวา

เป็นวัดเก่าแก่ ประกาศตั้งวัดเมื่อ พ.ศ. ๒๔๒๐ พระอุโบสถหลังเก่าทรุดโทรมมาก จึงได้สร้างอุโบสถหลังใหม่ขึ้น เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๐ และได้รับวิสุงคามสีมา เมื่อ ๑๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๓๘ มีรูปปั้นหลวงพ่อโสทรกลางแจ้ง (ปัจจุบัน มีโครงการสร้างศาลาขึ้นมาครอบรูปปั้น)

ในอุโบสถมีพระประธาน คือ “หลวงพ่อพุทธชนะมาร” และทางวัดได้อัญเชิญพระบรมสารีริกธาตุจากสมเด็จพระสังฆราช มาประดิษฐานอยู่ภายในอุโบสถเพื่อให้เป็นสิริมงคล สักการะ ของพุทธศาสนิกชนโดยทั่วไป

มีศาลาการเปรียญ กว้าง ๑๒.๑๕ เมตร ยาว ๓๐.๖๖ เมตร สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๔

ลำดับเจ้าอาวาส (เท่าที่ทราบ) รูปที่ ๑ พระไฟ รูปที่ ๒ พระอ่อง

รูปที่ ๓ พระอวย

รูปที่ ๔ พระเกตุ

รูปที่ ๕ พระจ้อย

รูปที่ ๖ พระครูสันติธรรมมาตร พ.ศ. ๒๕๑๐ - ๒๕๔๐

รูปที่ ๗ พระครูวิริยปัญญาภส (ธีระ) พ.ศ. ๒๕๔๐ - ปัจจุบัน

ศาลาการเปรียญและลวดลายบนหน้าบัน

รูปปั้นหลวงพ่อโสทร
กลางแจ้ง

ศาลารายภายในบริเวณวัด

พระอุโบสถสีชมพูและลวดลายปูนปั้น

ซุ้มประตูและซุ้มหน้าต่างรอบพระอุโบสถ

พระประธานอุโบสถ

พระบรมสารีริกธาตุ
จากวัดบวรนิเวศฯ

๑๐. วัดวังกะจะ

ตั้งอยู่เลขที่ ๙๐๒ หมู่ ๒ ตำบลวังเย็น อำเภอแปลงยาว จังหวัดฉะเชิงเทรา สร้างเมื่อวันที่ ๙ พฤษภาคม ๒๕๑๖ ตรงกับวันพุธ เดือน ๖ ขึ้น ๘ ค่ำ บนพื้นที่ ๑๑ ไร่ ๕๓ ตารางวา โดยมีพ่ออูก คุณแม่ทุเรียน หมื่นเดช เป็นผู้ถวายที่ดิน ให้วัด ๕ ไร่ ๒ งาน ๕๓ ตารางวา และพ่อเพ็ง คุณแม่บุญธรรม สีสี ถวายเพิ่มอีก ๑ ไร่ ต่อมาชาวบ้านรวมกันซื้อที่ดินถวาย เพิ่มอีก ๓ ไร่ รวมเป็น ๙ ไร่ ๒ งาน ๕๓ ตารางวา เมื่อวันที่ ๑๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๓๓ นายทองอิน นางเยี่ยม ไทยนาวิ ได้ซื้อที่ดินถวาย เพิ่มอีก จำนวน ๑ ไร่ ๒ งาน

พระอุโบสถ กว้าง ๖ เมตร ยาว ๒๔.๕๐ เมตร สร้าง พ.ศ. ๒๕๓๘ มีพระประธานประจำพระอุโบสถ ลักษณะคล้ายพระพุทธชินราช หน้าตักกว้าง ๔๙ นิ้ว สร้าง พ.ศ. ๒๕๓๙ มีพระพุทธรูปสมัยเชียงแสน พระพุทธรูป สมัยสุโขทัย และสมัยอุทอง พระพุทธรูปปางสมาธิ

ลำดับเจ้าอาวาส รูปที่ ๑ พระขาว วฑฒโน

เจ้าอาวาสปัจจุบัน
(หลวงพ่อขาว วฑฒโน)

ศาลาการเปรียญ

พระพุทธรูปด้านหน้าศาลาการเปรียญ
และป้ายประวัติวัด

อำเภอปลงยาว

แม่น้ำห้วยตะเภา...

พระอุโบสถ

ลวดลายปูนปั้น
หน้าบันพระอุโบสถ

พระอุโบสถด้านข้างพร้อมซุ้มประตู

ซุ้มหน้าต่างที่มีลวดลาย
ปูนปั้นรอบพระอุโบสถ

พระอุโบสถด้านข้าง
พร้อมซุ้มประตู

สีมาประจำอุโบสถ

พญานาคเชิงบันไดพระอุโบสถ

๑๑. วัดไทรทอง

ตั้งอยู่เลขที่ ๑/๑ หมู่ที่ ๑๑ ตำบลวังเย็น อำเภอแปลงยาว จังหวัดฉะเชิงเทรา สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๓ ในที่ดิน สปก. จำนวน ๑๕ ไร่ ได้รับการจัดตั้งเป็นวัดเมื่อวันที่ ๒๔ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๓๔ เดิมชื่อว่าวัดสะพานใหม่ เนื่องจากมีสะพานไม้หลังวัดและเกิดไฟป่าไหม้สะพาน ต่อมาสมเด็จพระราชชนนีศรีสังวาลย์ ได้พระราชทานชื่อให้ใหม่ว่า “วัดไทรทอง” เพราะมีต้นไทรทองเป็นจำนวนมาก

พระอุโบสถ กว้าง ๘ เมตร ยาว ๒๐ เมตร สร้าง พ.ศ. ๒๕๓๑ และได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อวันที่ ๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๐

ศาลาการเปรียญ กว้าง ๑๒ เมตร ยาว ๒๔ เมตร สร้าง พ.ศ. ๒๕๒๒ กุฏิสงฆ์ จำนวน ๔ หลัง เป็นอาคารไม้ ๑ หลัง เป็นอาคารครึ่งตึกครึ่งไม้ ๑ หลัง และตึกปูน ๒ หลัง

พระครูพิมลปัญญาคุณ เป็นเจ้าอาวาสรูปแรก เป็นเจ้าคณะตำบลหนองไม้แก่น พระสมศักดิ์ วชิรญาณ เป็นรองเจ้าอาวาสและเลขานุการ พระธงชัย ธนวิโส เป็นผู้ช่วยเจ้าอาวาส

พระพุทธรูปและพระสีกาลี บริเวณหน้าวัด

ศาลารายด้านหน้าวัด

หอรระฆัง

ศาลาการเปรียญ

หน้าบันพระอุโบสถ

พระอุโบสถ

ลวดลายหน้าบัน
ด้านหน้าพระอุโบสถ

แผ่นสีมาด้านหน้าพระอุโบสถ

แผ่นสีมารอบพระอุโบสถ

๑๒. วัดหนองปรือไม้แก้ว

ตั้งอยู่เลขที่ ๓/๕ หมู่ที่ ๖ ตำบลวังเย็น อำเภอแปลงยาว จังหวัดฉะเชิงเทรา มีพื้นที่ ๒๓ ไร่ ๔ งาน ๑๔ ตารางวา นส. ๓ เลขที่ ๑๐๓๖ สร้างในปี พ.ศ. ๒๕๒๗ โดยนายสนธิ สงวนเกียรติ ได้รับอนุญาตจากกรมการศาสนาให้ดำเนินการสร้างวัดหนองปรือไม้แก้ว ระหว่างวันที่ ๑๐ เมษายน พ.ศ. ๒๕๒๗ ถึง ๙ เมษายน พ.ศ. ๒๕๓๒

พระอุโบสถ กว้าง ๒๐ เมตร ยาว ๔๐ เมตร สร้าง พ.ศ. ๒๕๓๕ มีพระประธานประจำอุโบสถแบบชินราช หน้าตักกว้าง ๓๙ นิ้ว สูง ๕๗ นิ้ว พระพุทธรูปปางมารวิชัย หน้าตักกว้าง ๒๙ นิ้ว สูง ๓๙ นิ้ว

ศาลาการเปรียญ กว้าง ๑๐ เมตร ยาว ๑๕ เมตร มีพระประธานปางสมาธิ เกศบัวตูม หน้าตักกว้าง ๕๙ นิ้ว พระพุทธรูปปางมารวิชัย หน้าตักกว้าง ๒๙ นิ้ว พระสารีบุตรและพระโมคคัลลาน์

กุฏิสงฆ์ จำนวน ๑๓ หลัง เป็นกุฏิไม้ ๑๑ หลัง กุฏิครึ่งตึกครึ่งไม้ ๑ หลัง และกุฏิตึก ๑ หลัง

พระอุโบสถด้านหลัง

พระอุโบสถด้านข้าง

ลวดลายปูนปั้นพระอุโบสถ

แผ่นสีมาประจำพระอุโบสถ

ลวดลายหงส์
บนแผ่นประตูพระอุโบสถ

อำเภอปลงยาว

แม่น้ำจังหวัดระยอง.....

บริเวณวัดที่รื้อมีต้นไม้ขนาดเล็ก

ศาลาการเปรียญ

พระประธานในศาลาการเปรียญ

ป้ายวัดหนองปรือไม้แก้ว
บริเวณทางเข้าวัด

๑๓. วัดสวรค์นัมิต

ตั้งอยู่เลขที่ ๖๕ บ้านคลอง หมู่ที่ ๒ ตำบลแปลงยาว อำเภอแปลงยาว จังหวัดฉะเชิงเทรา มีเนื้อที่ ๑๑ ไร่ ๒ งาน ๙๐ ตารางวา ตั้งเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๕ ผู้บริจาคสร้างที่ดิน คือนางเฟือก นวลสวรค์ ต่อมา พระอี่ ฐานสุโก ได้สร้างสำนักสงฆ์ขึ้นและได้รับอนุญาตให้สร้างวัดจากกรมศาสนา ได้พัฒนาและบูรณะมาโดยตลอด

พระอุโบสถ กว้าง ๘ เมตร ยาว ๑๒ เมตร สร้าง พ.ศ. ๒๕๑๒ ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๑๙

ศาลาการเปรียญ กว้าง ๑๓ เมตร ยาว ๒๕ เมตร สร้าง พ.ศ. ๒๕๓๗

กุฏิสงฆ์ ๓ หลัง เป็นอาคารไม้ ๒ หลัง เป็นอาคารครึ่งตึกครึ่งไม้ ๑ หลัง

ลำดับเจ้าอาวาสรูปที่ ๑ พระครูโสภณ สีลสจฺจโร พ.ศ. ๒๕๐๕ – ๒๕๓๗ รูปที่ ๒ พระอธิการ พูลลาภ คุณธมฺโม พ.ศ. ๒๕๓๗ – ปัจจุบัน

พระอธิการพูลลาภ คุณธมฺโม เจ้าอาวาสวัดสวรค์นัมิต อายุ ๕๐ ปี ๑๑ พรรษา นักธรรมชั้นตรี ตำแหน่ง พระอธิการ ปกครองลูกวัดของวัดสวรค์นัมิต (บ้านคลอง) เกิดวันที่ ๘ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๔ บ้านเดิมหมู่ ๒ บ้านคลอง อุปสมบท ปี พ.ศ. ๒๕๓๕ และได้รับตำแหน่งเจ้าอาวาสในปี พ.ศ. ๒๕๔๓ รักษาการเจ้าอาวาส ๘ ปี นักพัฒนาของชุมชน บ้านคลอง ในด้านคุณธรรม และจริยธรรมให้แก่ชุมชน สนับสนุนการศึกษาของโรงเรียนสวรค์นัมิตมาโดยตลอด เป็นประจำ ในด้านจริยธรรม มีการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีการเทศนาทุกวันพระ และจัดให้มีการรักษาศีลของอุบาสก อุบาสิกา ส่วนในด้านการบริหารและการพัฒนาวัดนั้น ได้บูรณปฏิสังขรณ์วัดร่วมกับสร้างศาลาธรรมขึ้น

ป้ายวัดสวรค์นัมิต

พระอธิการพูลลาภ คุณธมฺโม เจ้าอาวาส

ศาลาการเปรียญ

กุฏิเจ้าอาวาส

อำเภอปลงยาว

แม่น้ำจันหวัณเจียงเกลา ฉบับ.....

พระอุโบสถ สร้าง พ.ศ. ๒๕๑๒

ด้านหลังพระอุโบสถ

ศาลาการเปรียญ

ซุ้มประตูลงรักปิดทองลายกนก

โบสถ์พระอุโบสถ

ซุ้มประตูด้านนอกพระอุโบสถ

๑๔. วัดป่าพรหมยาน

ตั้งอยู่ที่ ตำบลวังเย็น อำเภอแปลงยาว จังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นวัดสร้างใหม่ กำลังเริ่มดำเนินการสร้าง เสนาสนะสงฆ์อยู่ ภายในวัดมีบรรยากาศร่มรื่นด้วยต้นไม้หลายชนิด แม้ว่าจะยังไม่เติบโตมากนัก ในขณะที่สำรวจข้อมูล ในช่วงเดือนกันยายน พ.ศ. ๒๕๕๕ วัดแห่งนี้กำลังดำเนินการก่อสร้างพระพุทธรูปปางสมาธิองค์ใหญ่หลายองค์รอบบริเวณ วัดและพระพุทธรเจ้า ๕ พระองค์ คือ พระกฤษณ์โรธาสัมมาสัมพุทธเจ้า พระโกนาคมโนสัมมาสัมพุทธเจ้า พระกัสสป สัมมาสัมพุทธเจ้า พระโคตมสัมมาสัมพุทธเจ้า และพระศรีอริยเมตไตรย ภายในศาลาการเปรียญมีการจำลอง สิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ รอยพระพุทธรบาท หลวงพ่อที่มีชื่อเสียง เช่น หลวงพ่อสี จันทะสิริ หลวงพ่อโตพรหมรังสี ครุฑาศรีวิชัย เป็นต้น รอบศาลาการเปรียญ มีสระน้ำรายรอบ มีพญานาคจำลอง นาริพล

ปัจจุบัน พระบัวลอย ฐมมัลโย อายุ ๒๘ ปี พรรษา ๙ นักรธรรมชั้นโท เป็นเจ้าอาวาส

กุฏิสงฆ์

สะพานข้ามน้ำไปอาคารบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์

ภาพแม่น้ำเขียวสะอาด
ด้วยความเชื่อว่าเป็นที่อยู่
ของพญานาค
จึงมีแม่น้ำเพื่อแสดง
การบูชาสักการะ

ฐานพระสำคัญบริเวณด้านหน้า
อาคารสังคังค์สิทธิ์

หลวงพ่อดำตันจิต พระประธาน

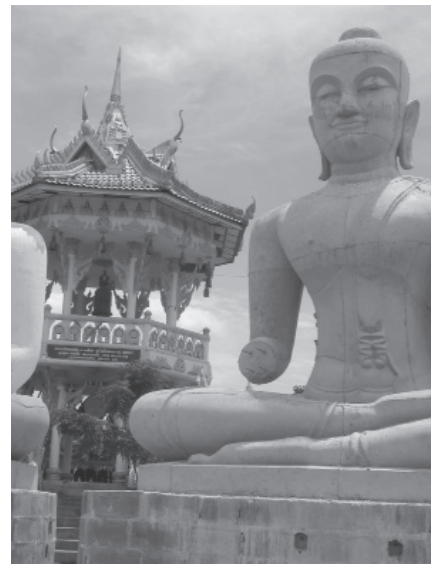

รูปปั้นและสังคังค์สิทธิ์ภายในอาคาร

บริเวณวัดและรอบพระอุโบสถ

รูปปั้นพระพุทธรเจ้า ๒๘ พระองค์ ขนาด ๗ ศอก รายล้อมเป็นแนวยาว

๑๕. วัดทุ่งสะเดา

ตั้งอยู่เลขที่ ๘๘ บ้านทุ่งสะเดา หมู่ที่ ๗ ตำบลวังเย็น อำเภอแปลงยาว สร้างเป็นสำนักสงฆ์เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๖ บนที่ดินที่นายเหว่า นางเจริญ บริจาค จำนวน ๑๕ ไร่ ๑ งาน โดยมีนายทองคำ สุขเจริญ นายยอด สุวรรณ และนายสาม พ่วงศิริ เป็นผู้นำในการดำเนินการก่อสร้างวัด และได้รับการอนุญาตให้จัดตั้งเป็นวัด เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๗ มีพระครูวรภิกขจาภินันท์ เป็นเจ้าอาวาส

เสนาสนะสงฆ์ที่สำคัญ คือพระอุโบสถ กว้าง ๖ เมตร ยาว ๑๒ เมตร ศาลาการเปรียญ กว้าง ๑๖ เมตร ยาว ๓๔ เมตร และหอสวดมนต์ กว้าง ๑๗ เมตร ยาว ๔๘ เมตร สร้างพร้อมกันใน พ.ศ. ๒๕๑๗

ป้ายและซุ้มประตูบริเวณทางเข้าวัด

หอรระฆัง

พระประธานบนศาลาการเปรียญ

ด้านข้างศาลาการเปรียญ

ศาลาทำบุญ

ศาลเพิงตา

พระอุโบสถ
สร้าง พ.ศ. ๒๕๑๗

ลวดลายปูนปั้นหน้าบันพระอุโบสถ

ด้านข้างพระอุโบสถ

ภาพปูนปั้นพุทธประวัติ ตอน ปฐมเทศนา

แผ่นสีมาพระอุโบสถ

๑๖. วัดโกรกแก้ววงพระจันทร์

ตั้งอยู่ที่หมู่ ๖ บ้านโกรกแก้ววงพระจันทร์ ตำบลหนองไม้แก่น เดิมชื่อวัดโกรกอีเหลื่อง สร้างมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๒๐ ได้รับประกาศตั้งวัดเมื่อวันที่ ๒๓ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๒๕ ได้รับวิสุงคามสีมาเมื่อวันที่ ๑ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๓๓ มีเนื้อที่ ๑๒๘ ไร่

ลำดับเจ้าอาวาสรูปที่ ๑ หลวงพ่อวงษ์ อินทสโร ปัจจุบัน พระครูศิริไพ สิริปัญญโญ ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาส วัดโกรกแก้ววงพระจันทร์ เป็นสำนักปฏิบัติธรรม แห่งที่ ๓๑ ประจำจังหวัดฉะเชิงเทรา

วัดนี้เกิดขึ้นด้วยแรงศรัทธาของบุคคล ๒ คน คือ นายวงษ์ กับนายประยงค์ (หลวงพ่อวงษ์ อินทสโร และหลวงพ่อประยงค์ ปิยวงโณ) ทั้งสองเป็นเพื่อนกัน ได้มาจับจองที่ดินจำนวน ๑๘๐ ไร่ แปลงนี้ ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๐๐ เพื่อประกอบอาชีพ ต่อมา นายวงษ์ ได้ออกบวชเป็นพระภิกษุ ในปี พ.ศ. ๒๕๐๔ ในงานศพโยมแม่ แต่เมื่อบวชเข้ามาแล้ว ไม่ยอมลาสิกขา และได้ศึกษาเล่าเรียนกัมมัฏฐานที่วัดสาวชะโงก และวัดปรีณายก เมื่อสำเร็จหลักสูตรวิชากัมมัฏฐานแล้ว จึงเดินทางกลับมาที่ดินเดิมของตน พร้อมอยากสร้างวัดเพื่อให้คนมาปฏิบัติธรรม จึงได้มาศึกษากับนายประยงค์ ทั้งสองมีความเห็นตรงกันให้เอาที่ดินแปลงที่จับจองไว้สร้างวัด หลังจากนั้น หลวงพ่อวงษ์ได้เข้าไปปลูกขนา (เรือน หลังเล็ก มุงจาก ยกพื้นสูง ไม่มีฝา) เพื่อเป็นที่พักสำหรับกัมมัฏฐาน และขุดถ้ำดินขึ้นใช้เป็นที่อยู่ในการบำเพ็ญภาวนา โดยมีนายประยงค์ เป็นผู้จัดหาวัสดุอุปกรณ์ในการสร้างวัด ในปี พ.ศ. ๒๕๐๖ นายประยงค์ ได้ออกบวชและอยู่ประจำที่วัดท่าสะอ้าน อำเภอบางปะกง แต่ได้ช่วยหลวงพ่อวงษ์พัฒนาวัดอย่างต่อเนื่อง โดยที่หลวงพ่อทั้งสองขุดถ้ำอยู่กัน คนละถ้ำเพื่อใช้เป็นที่พักบำเพ็ญธรรม เพื่อใช้ในการสร้างวัดจนสำเร็จตามความปรารถนา

หลวงพ่อวงษ์ เห็นว่าวัดแห่งนี้ยังเป็นป่าที่สมบูรณ์ และเหมาะสำหรับการสร้างเป็นพุทธอุทยาน เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาอย่างมีชีวิต จึงให้ครูพิทักษ์ หลงแพง เป็นผู้ขึ้นพระพุทธรูปประดิษฐานตั้งแต่ประสูติ จนถึงปรินิพพาน รวมทั้งปั้นลานพระอรหันต์ จำนวน ๑,๒๕๐ รูป ที่เดินทางมาเฝ้าพระพุทธเจ้าโดยมิได้นัดหมาย ในวันแสดงพระโอวาทปาฏิโมกข์ ภายหลังการมรณภาพของหลวงพ่อวงษ์ หลวงพ่อประยงค์ เห็นว่าการสร้างพุทธอุทยาน มีความสำคัญ จึงได้ให้การสนับสนุนและเพิ่มรูปปั้นพุทธประวัติมากขึ้น ตามจุดต่าง ๆ พร้อมทั้งปลูกต้นไม้ป่าไม้หายาก และสมุนไพรหลากหลายชนิดควบคู่ไปด้วย

ดังนั้น วัดแห่งนี้จึงเป็นแหล่งเรียนรู้ทางพุทธศาสนาได้อย่างสมบูรณ์และยิ่งใหญ่ ภายใต้อุดมการณ์ ความมุ่งมั่น ตั้งใจ อุดมคติ เพียรพยายาม ของหลวงพ่อประยงค์ ปิยวงโณ และหลวงพ่อวงษ์ อินทสโร เพื่อการสร้างวัดพุทธธรรม ที่ถูกต้อง ตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธองค์อย่างแท้จริง ต่อมา พระครูศิริไพ สิริปัญญโญ เจ้าอาวาสรูปปัจจุบัน พระนักพัฒนารุ่นใหม่ ที่มีอุดมการณ์ แนวคิดในการพัฒนาวัดคล้ายคลึงกับหลวงพ่อทั้งสอง ยิ่งทำให้การสร้างอุทยาน ศึกษาแห่งนี้ ได้รับการพัฒนาอย่างไม่หยุดยั้ง ประจวบเหมาะกับหลวงพ่อประยงค์ ปิยวงโณ ได้รับแต่งตั้งเป็น เจ้าอาวาสวัดโสธรวรารามวรวิหาร ยิ่งเป็นโอกาสสูงสุดในการพัฒนาวัดให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์

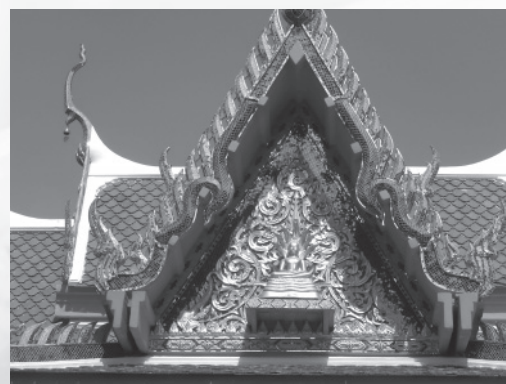

พระครูศิริไพ สิริปัญญา ได้แสดงแผนผังบริเวณวัด

ถ้ำและภายในถ้ำ
ที่หลวงพ่อดำและ
หลวงพ่อดำ
เป็นที่พักปฏิบัติกรรมฐาน

ศาลาการเปรียญ
อาคารจัดรูป
เพื่อบรรจุรูปปั้น
อดีตเจ้าอาวาส

พระอุโบสถและลวดลายบนหน้าบันพระอุโบสถ

ลวดลายลงรักปิดทองซุ้มประตูและหน้าต่าง

ใบเสมาธรรมจักร

ตอนปฐมเทศนา
แหล่งเรียนรู้
แต่ละแห่งมีรูปปั้น
และแผ่นป้าย
บอกเรื่องราว

ตอนราตรีแห่งการตรัสรู้ ผจญพญามารและพิจารณาดอกบัว ๔ เหล่า

ตอนทรงโปรดองคุลิมาล

กฤติพิภพพระภิกษุประจำพรรษา

ตอนทรงโปรดองคุลิมาล

ข้อสังเกต : วัดนี้พยายามใช้สอยทุกสิ่งอย่างคุ้มค่าและประหยัด
เพื่อสื่อถึงความเป็นธรรมชาติที่ชักนำจิตใจสู่ความเป็นสัจธรรมได้อย่างสมบูรณ์

๓. ขนบธรรมเนียมและประเพณี

ชาวบ้านอำเภอแปลงยาว ประกอบไปด้วยคนหลายเชื้อชาติ ทั้งเขมร ลาว และจีน ซึ่งมีการอพยพและตั้งถิ่นฐานมาตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ซึ่งในยุคนั้นยังขึ้นอยู่กับเขตการปกครองของอำเภอบางคล้า ในปัจจุบันจะพบเห็นวัฒนธรรมประเพณีที่แสดงให้เห็นถึงการอนุรักษ์ประเพณีเก่าแก่ที่สืบทอดกันมาตั้งแต่ครั้งบรรพบุรุษ ภูมิปัญญาและประเพณียังแสดงให้เห็นถึงความศรัทธาในพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นศาสนาที่คนส่วนใหญ่นับถือ อำเภอแปลงยาวมีมัสยิดเพียงแห่งเดียวคือ มัสยิดอัลบุซลอ ตั้งอยู่ที่ตำบลหนองไม้แก่น ประเพณีและการละเล่นดังกล่าวยังเกี่ยวเนื่องกับอาชีพ การดำรงชีวิตของชุมชนในพื้นที่อำเภอแปลงยาว เช่น ประเพณีขึ้นเขาเผาข้าวหลาม ประเพณีแห่นางแมว ประเพณีถวายพระเพลิงพระพุทธเจ้า ประเพณีการลอยกระทงเขมร ประเพณีข้าวบิณฑ์ การเล่นเพลงซางซึก

๑. ประเพณีเกี่ยวกับการเกิด

วิธีการดำเนินชีวิตของชาวอำเภอแปลงยาว (ศึกษาธิการอำเภอแปลงยาว, ๒๕๔๑ ; ๑๑) มีความเชื่อและธรรมเนียมปฏิบัติเกี่ยวกับการคลอดบุตรว่า สามารถทำนายเพศทารกจากใบหน้าของผู้เป็นมารดา เช่นกล่าวว่า ถ้าใบหน้าของผู้เป็นมารดาหมองคล้ำเป็นฝ้า ตกกระ จะได้บุตรเพศชาย แต่ถ้าใบหน้าของผู้เป็นมารดาสวยเรียบ สะอาดสะอ้านมีน้ำมีนวล จะได้บุตรเป็นเพศหญิง ผู้ที่จะคลอดบุตรจะต้องทำงานให้มากเป็นพิเศษ เช่น ตักน้ำ ตำข้าว เก็บกวาดเช็ดถูบ้าน เชื่อว่าจะทำให้คลอดบุตรง่าย (วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญาจังหวัดฉะเชิงเทรา, ๒๕๔๒, น.๑๖๑)

๒. ประเพณีเกี่ยวกับการตาย

ชาวอำเภอแปลงยาว มีประเพณีที่เกี่ยวข้องกับคนตาย (ศึกษาธิการอำเภอแปลงยาว, ๒๕๔๑ : ๑๑ - ๑๒) คือ ถ้าบุคคลในบ้านล้มเจ็บและเสียชีวิตที่บ้าน ให้ตั้งศพบำเพ็ญกุศลที่บ้านได้ หรือถ้าบุคคลในบ้านล้มเจ็บ แต่ไปเสียชีวิตที่อื่น จะตั้งศพบำเพ็ญกุศลที่บ้านหรือที่วัดก็ได้ หรือ ถ้าบุคคลที่ตายด้วยอุบัติเหตุ หรือ ตายโหง ห้ามนำศพไปบำเพ็ญกุศลที่บ้านโดยเด็ดขาด ให้นำไปวัดเพียงสถานเดียว (วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญาจังหวัดฉะเชิงเทรา, ๒๕๔๒, น.๑๖๒)

๓. ประเพณีเกี่ยวกับการแต่งงาน

ชาวอำเภอแปลงยาว มีประเพณีเกี่ยวกับการแต่งงานเหมือนชุมชนอื่น คือ มีศาสนพิธีทำบุญพระสงฆ์ในตอนเช้า มีขบวนแห่ขันหมาก กินเลี้ยงสังสรรค์ในตอนเย็น แต่อาจมีพิธีปลุกย่อยแตกต่างกันบ้าง คือ นิยมการละเล่นกันขันหมากหลากหลายวิธีเพื่อทดสอบความพยายามของเจ้าบ่าว ต้องจัดเครื่องเช่นไหว้ผีบ้าน ผีเรือน เพื่อบอกกล่าวบรรพบุรุษ ตลอดจนนิยมจัดขันหมากเป็นคู่เพื่อความราบรื่นของชีวิตสมรส (ศึกษาธิการอำเภอแปลงยาว, ๒๕๔๑ , ๑๑)

๔. ประเพณีเกี่ยวกับการปลูกบ้านสร้างเรือน

ชาวอำเภอแปลงยาว มีประเพณีเกี่ยวกับการปลูกบ้านสร้างเรือน คือ ต้องปลูกบ้านบนพื้นที่ราบ ไม่ปลูกคร่อมตอไม้ ไม่ปลูกบ้านใกล้กับทางน้ำไหล เพราะกลัวน้ำกัดเซาะทำลายบ้านในอนาคต แสวงหาทำเลที่ตั้งบ้านที่เหมาะสม โดยนิยมให้มีบ่อน้ำหรือแหล่งน้ำอยู่บริเวณด้านหน้า มีเนินดินหรือภูเขาอยู่ด้านหลัง การตั้งบ้านนิยมหันไปทางทิศตะวันออกหรือทิศเหนือ ไม่นิยมหันหน้าไปทางทิศใต้หรือทิศตะวันตก เพราะมีความเชื่อว่าจะประกอบอาชีพไม่รุ่งเรือง แต่ในปัจจุบันความเชื่อดังกล่าวถูกละเลยไปมากแล้วด้วยข้อจำกัดต่าง ๆ (ศึกษาธิการอำเภอแปลงยาว, ๒๕๔๑, ๑๑)

๕. ประเพณีงานบุญข้าวหลามหรืองานเผาข้าวหลาม

งานบุญข้าวหลามหรืองานเผาข้าวหลาม เป็นงานบุญของชุมชนพื้นเมืองเชื้อสายลาวเวียงในอำเภอพนมสารคาม อำเภอแปลงยาว เป็นการประกอบศาสนกิจตามประเพณีดั้งเดิมที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ การทำบุญ “ข้าวหลาม” ประกอบไปด้วยการทำบุญถวายข้าวหลาม ขนมจีน (ข้าวปุ้น) และน้ำยาป่า (น้ำยาที่ไม่ใส่กะทิ แต่ใส่ปลาร้า) แต่พระภิกษุสงฆ์ในวัดหนองบัวและวัดหนองแหน ส่วนเหตุผลที่เลือกข้าวหลามเป็นอาหารพิเศษ สันนิษฐานว่าเดือนสามเป็นฤดูกาลเกี่ยวข้าว ชาวนาได้ข้าวใหม่ จึงนำข้าวอันเป็นพืชหลักของตนมาทำข้าวหลาม

ชาวลาวเวียงเริ่มเตรียมทำบุญข้าวหลาม ตั้งแต่ ๑๔ ค่ำ มีกรรมวิธีการทำข้าวหลามด้วยลักษณะเฉพาะตัว ไม่มีเชื้อติดกระบอกและกลิ่นหอมอร่อย ส่วนตอนเช้าของวันขึ้น ๑๕ ค่ำ ชาวบ้านจะนำข้าวหลามและน้ำยาป่าไปทำบุญที่วัด

เมื่อประเพณีทำบุญข้าวหลามของหมู่บ้านลาวเวียงแพร่กระจายมาถึงหมู่บ้านหัวสำโรง ซึ่งเป็นชุมชนของชาวไทยเชื้อสายเขมรตั้งบ้านเรือนอยู่เป็นจำนวนมาก ชาวบ้านหัวสำโรงจึงรับประเพณีบุญข้าวหลามเข้าเป็นประเพณีของกลุ่ม ปัจจุบันนี้ชาวลาวเวียง บ้านหนองบัว หนองแหน และชาวบ้านหัวสำโรงทำบุญข้าวหลามในตอนเช้าและไปขึ้นเขา สำหรับที่วัดหนองแหนมีประเพณีแปลกไปจากวัดหนองบัว คือ ในคราวทำบุญใหญ่จะมีคน ๓ คน คนหนึ่งตีฉิ่ง อีกคนตีฆ้อง และตีกลองหลวง ซึ่งเป็นกลองใหญ่ ในขณะที่พระฉันภัตตาหารเช้า (ที่มา : จังหวัดฉะเชิงเทรา, ๒๕๓๙)

งานประเพณีขึ้นเขาเผาข้าวหลาม, บริเวณโรงเรียนวัดหัวสำโรง, นवलลอ อุนสิทธิ, ๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔

การทำบุญข้าวหลามของชาวลาวเวียง ยังคงทำกันตามประเพณีดั้งเดิมมาจนถึงทุกวันนี้ โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมทุกฝ่ายให้ความร่วมมือกัน และได้ผสมผสานประเพณีไทยซึ่งทำในเวลาเดียวกันเข้า คือ การปิดทองรอยพระพุทธรูปจำลองที่วัดเขาแดงยาง (วัดสุวรรณคีรี) ในกลางเดือน ๓ เช่นกัน วัดเขาแดงยางซึ่งอยู่ห่างจากหมู่บ้านลาวเวียงราวประมาณ ๕-๖ กิโลเมตร ในอดีตที่การเดินทางยังไม่สะดวก และไม่มีการตัดถนนเข้าสู่หมู่บ้าน

ชาวบ้านลาวเวียงจะต้องเดินเท้าไปปิดทองรอยพระพุทธรูปที่วัดเขาตองยาง (วัดสุวรรณคีรี) เส้นทางเดินผ่านบ้านหัวสำโรง (วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญาจังหวัดฉะเชิงเทรา, ๒๕๔๒, น. ๑๖๕)

๖. ประเพณีขึ้นเขาเผาข้าวหลาม

ประเพณีนี้เป็นประเพณีประจำท้องถิ่นของชาวตำบลหัวสำโรง ซึ่งได้ปฏิบัติสืบทอดกันมาเป็นเวลาช้านาน ดำเนินการในวันเพ็ญเดือน ๓ ของทุกปีบรรดาพุทธศาสนิกชนในตำบลหัวสำโรงและตำบลใกล้เคียงจะเดินทางไปนมัสการ รอยพระพุทธรูปจำลองที่วัดเขาสุวรรณคีรี ในสมัยก่อน การเดินทางค่อนข้างลำบากและใช้เวลาเดินทางนานในการ เดินทางผ่านป่าเขาไปร่วมประเพณีนี้ ประชาชนจึงนิยมเผาข้าวหลามนำไปเพื่อเป็นเสบียงระหว่างทางและนำไปถวายแด่ พระสงฆ์ที่วัดด้วย ประเพณีดังกล่าวยังปฏิบัติสืบทอดกันมาจนปัจจุบัน การผสมผสานประเพณีในลักษณะเช่นนี้จะเป็น วิถีทางหนึ่งที่ทำให้ประเพณีเดิมอยู่ได้ (วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญาจังหวัด ฉะเชิงเทรา, ๒๕๔๒, น. ๑๖๕)

๗. ประเพณีถวายพระเพลิงพระพุทธรเจ้า

ชาวไทยเชื้อสายเขมรที่บ้านหัวสำโรง อำเภอแปลงยาว ได้ปฏิบัติสืบทอดกันมานานนับร้อยปีบนพื้นฐาน ความเชื่อว่าพุทธศาสนิกชนที่ได้ร่วมถวายพระเพลิงพระพุทธรเจ้าจะได้บุญกุศลอย่างแรงกล้า ก่อนงานชาวบ้านจะร่วมมือ ร่วมใจกันสร้างโลงและรูปจำลองของพระพุทธรเจ้า แล้วนำไปตั้งเบื้องหน้าพระประธานในพระอุโบสถ ครั้นวันแรม ๘ - ๑๕ ค่ำ พระสงฆ์จะลงสวดพระอภิธรรมตั้งแต่ ๒๐.๐๐ น. เป็นต้นไป เพื่อให้เป็นกุศลแก่ผู้สวดธรรม แต่ละคืน ชาวบ้านจะร่วมกันนำดอกไม้ธูปเทียนมาถวายแด่พระสงฆ์เหล่านั้นเป็นการทำบุญ ครั้นวันขึ้น ๑ ค่ำ หลังสวดพระอภิธรรมก็จะ มีการนำเอาโลงและรูปจำลองของพระพุทธรเจ้า แท้เวียนรอบพระเมรุมาศจำลอง แล้วจึงยกขึ้นวางบนจิตกาธาน พระสงฆ์ สวดมาติกาบังสุกุล ถวายดอกไม้ธูปเทียนร่วมกับชาวบ้านแล้วถวายพระเพลิง ด้วยมีวัตถุประสงค์เพื่อระลึกถึงองค์ พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ที่เสด็จดับขันธปรินิพพานอันเป็นการหลุดพ้นจากกิเลสตัณหาทั้งปวง ก่อให้เกิดสติที่ไม่ติดยึดอยู่กับ วัตถุใดๆ และเห็นชีวิตเป็นอนิจจัง

ประเพณีนี้กำหนดเริ่มตั้งแต่วันแรม ๘ ค่ำ ถึงวันแรม ๑๕ ค่ำ เดือน ๖ รวม ๘ วัน เป็นวันประกอบพิธี พระสงฆ์สวดพระอภิธรรม วันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๖ เป็นวันถวายพระเพลิง (องค์ความรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดฉะเชิงเทรา, ๒๕๕๔, น.๙๔ - ๙๗. และ www.prapayneethai.com/th/tradition/center/view.asp?id=๐๑๓, วันที่ ๑ กันยายน ๒๕๕๕)

๘. ประเพณีการเซ่นโดนตา

การเซ่นโดนตาเป็นพิธีกรรมที่ลูกหลาน (เขมร) จัดขึ้นเพื่ออุทิศอาหารไปให้บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว ชาวบ้านจะทำพิธีนี้ในเดือน ๑๐ ตรงกับวันสารทไทย เริ่มจากเข้าไปทำบุญที่วัด เมื่อถึงเวลาเย็นจะมีการเซ่นให้ปู่ย่า ตายายที่ล่วงลับไปแล้ว โดยมีเครื่องเซ่น คือ ข้าวต้มหมู ข้าวต้มกล้วย กระจ่างสารท ไก่ต้ม เหล้า สำหรับกับข้าว คาว หวาน ข้าวสุกคว่ำใส่ชาม ๔ ชาม ๑ สำหรับ กับข้าว ๔ ถ้วย ๑ สำหรับ และของหวาน ๔ ถ้วย ๑ สำหรับ เตรียมเครื่องเซ่นเรียบร้อยแล้วจะจุดธูปเทียนปักที่เครื่องเซ่นทุกอย่าง รินเหล้าใส่แก้วแล้วเรียก ปู่ ย่า ตา ยาย ให้มากิน เครื่องเซ่น โดยเรียกเป็นภาษาเขมร ทำเช่นนี้ ๓ ครั้งแล้วจะนำข้าวมา ๑ ถ้วย แล้วจับเครื่องเซ่นอย่างละนิดใส่ในชาม แล้วรินเหล้าในชาม แล้วนำไปวางไว้ริมทางสามแพร่ง แล้วกรวดน้ำเป็นอันเสร็จพิธี (องค์ความรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัด ฉะเชิงเทรา, ๒๕๕๔, น.๙๔ - ๙๗.)

๙. ประเพณีแห่ناقไปศาลเจ้าพ่อชาน

การอุปสมบทของหัวสำโรง มีธรรมเนียมที่สำคัญอย่างหนึ่ง คือ ก่อนพิธีทำขวัญนาคในเวลาเย็นจะต้องแห่ناقไปศาลเจ้าพ่อชานหรือเจ้าพ่อท่าเรือ ขบวนแห่นี้จะมีแตรวงหรือกลองยาวแล้วแต่เจ้าภาพ หน้าขบวนแห่จะมีชาวบ้านมารำนำหน้า นำนาคออกจากวัดไปที่ท่าเรือ เมื่อไปถึงจะให้นาคและพ่อแม่เข้าไปจุดธูปเพื่อบอกเจ้าพ่อชาน ซึ่งเปรียบเสมือนเป็นเจ้าของหมู่บ้านเพื่อขอขมาและขอลาอุปสมบท จากนั้นพวกนางรำที่มาด้วยก็จะออกมารำหน้าศาลครูใหญ่แล้วก็แห่ناقกลับไปวัดเพื่อทำขวัญนาค (องค์ความรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดฉะเชิงเทรา, ๒๕๕๔, น. ๙๔ - ๙๗.)

๑๐. ประเพณีการบวช

ชาวบ้านอำเภอแปลงยาวนิยมให้บุตรชายหรือหลานชายมีอายุครบ ๒๐ ปีบริบูรณ์ได้อุปสมบทในพระพุทธศาสนาเพื่อเป็นการทดแทนพระคุณของบิดา มารดา ในการบวชนั้นนิยมจัดให้มีการทำขวัญนาคเพื่อสอนให้นาคได้สำนึกถึงพระคุณของผู้ให้กำเนิดและนิยมแห่ناقไปอุปสมบทที่วัดในเวลาเช้า เพล (องค์ความรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดฉะเชิงเทรา, ๒๕๕๔, น. ๑๖๓)

๑๑. ประเพณีลอยกระทงเขมร

ประเพณีลอยกระทงเขมร เป็นประเพณีเก่าแก่พื้นบ้านของชาวหมู่บ้านแปลงยาว ตั้งแต่สมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ ซึ่งสืบทอดมาโดยคนไทยเชื้อสายเขมรที่มำตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณนี้ ประเพณีการลอยกระทงเพื่อขอขมาต่อพระแม่คงคา และการแสดงถึงความรัก ความสามัคคี ของคนในหมู่บ้าน จัดขึ้นในวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๒ ของทุกปี

เมื่อถึงวันลอยกระทงชาวบ้านจะจัดพิธีกรรมด้วยการเตรียมกระทง ข้าวเม่า กล้วยน้ำว่า กล้วยไข่หรือกล้วยหอมมาร่วมงานซึ่งจะจัดขึ้นที่บริเวณวัดโดยกล้วยที่เตรียมมาจะนำมารับประทานกับข้าวเม่า ในงานจัดให้ประกวดกระทงสวยงาม ประกวดข้าวเม่า กล้วย ซึ่งการประกวดจะแสดงให้เห็นถึงความอุดมสมบูรณ์ของผลผลิตในปีนั้น ๆ เช่น กล้วยของใครผลใหญ่กว่าของคนอื่น หรือข้าวเม่าของใครจะตำได้สวยงาม และรับประทานได้ร่อยกว่าของคนอื่น เมื่อถึงเวลาเที่ยงคืนชาวบ้านจะนำกระทงไปลอยที่ลำคลองเพื่อขอขมาต่อพระแม่คงคา

การทำข้าวเม่า ชาวบ้านจะเลือกข้าวเหนียวที่ไม่อ่อนหรือแก่จนเกินไปเก็บรวงข้าวเหนียวมาแล้วรูดเอาแต่เมล็ด แล้วนำไปแช่น้ำไว้ประมาณ ๒ ชั่วโมง นำขึ้นจากน้ำผึ่งให้แห้งแล้วนำไป “ราง” การรางคือการนำข้าวเหนียวไปคั่วด้วยความร้อน การคั่วต้องใช้ประสบการณ์และความชำนาญ เมื่อคั่วได้ที่แล้วนำไปตำขณะที่ข้าวเหนียวยังร้อนอยู่จนเปลือกหลุดออกเป็นข้าวเม่า เสร็จแล้วยกลงผึ่งในตระแกรงให้เย็น ผัดเปลือกข้าวเหนียวออกให้หมดจะเหลือแต่ข้าวเม่า

๑๒. ประเพณีข้าวบิณฑ์

ประเพณีข้าวบิณฑ์ของชาวบ้านแปลงยาว คือ การทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้แก่ผู้ที่ตายไปแล้ว และต้องรับกรรมในอีกภพชาติหนึ่ง และใกล้จะหมดเวรหมดกรรม และเป็นการทำบุญเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้แก่ผู้ที่จะหมดเวรหมดกรรมและยังเป็นการรวมตัวกันของคนในหมู่บ้านเพื่อแสดงให้เห็นถึงความสามัคคี

ข้าวบิณฑ์ คือ ข้าวเหนียวที่ปั้นเป็นก้อนขนาดมือกำได้ ประุงรสด้วยเกลือคลุกด้วยงา และถั่วเขียวคั่วที่กะเทาะเปลือกแล้ว ถวายแด่พระสงฆ์ ในวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๐ ถึงวันแรม ๔ ค่ำ เดือน ๑๑ ของทุกปี

ความเป็นมาตำนานเล่าว่า ในสมัยของพระพุทธเจ้า พระเจ้าพิมพิสารได้ยินเสียงร้องไห้หวน จังตรัสถามพระพุทธเจ้าว่าเป็นเสียงของอะไร พระพุทธเจ้าตรัสว่า เป็นเสียงของเปรตที่กำลังจะพ้นทุกข์ หมดเวร หมดกรรม

มาขอส่วนบุญ ดังนั้น พระเจ้าพิมพิสารจึงกำหนดให้มีการทำบุญตลอด ๕ วัน เพื่ออุทิศส่วนกุศลให้กับเปรตที่กำลังจะหมดเวรกรรม โดยผู้ที่ได้รับส่วนบุญคือเปรตที่กำลังจะหมดเวรกรรมแล้วเท่านั้น

พิธีกรรมเมื่อถึงกำหนดเวลาประเพณี พระสงฆ์จะหยุดบิณฑบาตเป็นเวลา ๕ วัน เพื่อให้ชาวบ้านมาร่วมทำบุญข้าวบิณฑิ พิธีการเริ่มจากชาวบ้านจะมารวมตัวและมีการคัดเลือกคนที่จะเป็นข้าวบิณฑิ โดยเลือกบุคคลที่มีความเหมาะสมเป็นผู้ดำรงอยู่ในศีลธรรมอันดี และต้องอยู่ในบริเวณวัดตลอดการจัดพิธีกรรม ๑๔.๐๐ น. พระสงฆ์เริ่มเจริญพุทธมนต์ เมื่อเจริญพุทธมนต์เสร็จชาวบ้านจะนำข้าวบิณฑิมาถวายแด่พระสงฆ์ เป็นภัตตาหารเช้า ข้าวบิณฑิที่เหลือชาวบ้านจะนำไปฝากลูกหลานที่บ้าน โดยมีพิธีกรรมเป็นเวลา ๕ วัน

๑๓. ประเพณีกินเจ

การถือศีลอย่างถาวรและจีน คือการไม่บริโภคอาหารที่เป็นของสดและคาว บริโภคอาหารประเภทผักที่ไม่มีของสดของคาวผสม ซึ่งมาจากรากศัพท์คำภาษาจีนที่ว่า เจียน่าย หมายถึงการกินอาหารผัก อาหารที่มาจากพืชผักธรรมชาติ ไม่มีเนื้อสัตว์ปะปน และไม่ปรุงด้วยผักฉุน ๕ ชนิด ได้แก่ กระเทียม หัวหอม หลักเกียว กุยช่าย ใบยาสูบ และละเวนน้ำนมสด นมข้นด้วยเพราะถือว่าเป็นของสดของคาว เริ่มต้นในวันขึ้น ๑ ค่ำ ถึง ๙ ค่ำ เดือน ๙ ตามปฏิทินจันทรคติ รวม ๙ วัน ๙ ค่ำ ตรงกับเดือน ๑๑ หรือเดือนตุลาคมของไทย (ตามปฏิทินสากล)

ประเพณีกินเจ หรือประเพณีกินผัก (เจียน่าย) เป็นของลัทธิเต๋าซึ่งนับถือเขียนเป็นเทวดา เป็นประเพณีที่คนจีนนับถือมาช้านาน วันประกอบพิธี ตรงกับวันขึ้น ๑ ค่ำ เดือน ๙ ตามปฏิทินจันทรคติของทุกปี ในอำเภอแปลงยาวจัดขึ้นที่ตลาดบางบ่อ โดยร่วมจัดเป็นประเพณีสืบทอดมาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๖ โดยจัดเป็นโรงเจชั่วคราวขึ้น

ประเพณีกินเจ มีวัตถุประสงค์เพื่อตั้งมั่นอยู่บนหลักธรรมสำคัญ ๒ ประการ

๑. การดำรงชีวิตอยู่ด้วยอาหารที่ไม่เบียดเบียนผู้อื่น คือ ไม่เอาชีวิตของสัตว์ทั้งหลายมาต่อเติมบำรุงเลี้ยงชีวิตของตน ไม่เอาเลือดของสัตว์ทั้งหลายมาเป็นเนื้อของตนเอง
๒. การดำรงชีวิตอยู่ด้วยอาหารที่ไม่เบียดเบียนตนเอง คือการรับประทานอาหารที่ทำลายสุขภาพร่างกายของตนให้ทรุดโทรม

๑๔. ประเพณีการแห่นางแมวขอฝน

การแห่นางแมวขอฝน เป็นประเพณีที่เกี่ยวข้องกับอาชีพและชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านหัวสำโรงที่ยังคงสืบทอดประเพณีนี้ให้คงอยู่ เหตุที่เลือกแมวมาแห่เพื่อให้ฝนตกคงเป็นเพราะแมวนั้นเป็นสัตว์ไม่ชอบน้ำอาจจะถอยกันในระยะโบรณว่าแมวเป็นตัวเลี้ยงเมื่อถูกสาดน้ำเปียกปอนไปหมด ความแล้งก็หาย

สังคมเกษตรกรรมของชาวนาไทยภาคกลาง อาศัยน้ำฝนเป็นหลักในการทำนา ปีใดเกิดฝนตกช้า หมู่บ้านที่อยู่ห่างแม่น้ำลำคลองได้รับความเดือดร้อนเนื่องด้วยน้ำน้อยทำนาไม่ได้ เกิดข้าวยากหมากแพงเดือดร้อนกันทั่วหน้าชาวบ้านจึงทำพิธีขอฝนให้ฝนตก โดยมีพิธีอ้อนวอนขอฝนจากเทวดาซึ่งเป็นพิธีเพื่อความอุดมสมบูรณ์ ทั้งนี้เพราะคนโบราณเห็นว่าพืชพันธุ์ธัญญาหารงอกงามด้วยฝนซึ่งมีเทวดาเป็นผู้ประทานให้ ปีใดที่ฝนฟ้าไม่ตกต้องตามฤดูกาลก็คาดว่าเทวดาหลงลืมจึงอ้อนวอนขอฝนด้วยการแห่นางแมวและร้องเพลงให้มีเสียงดังขึ้นไปถึงสวรรค์ เทวดาก็จะส่งฝนลงมาให้

ผู้ทำพิธีแห่นางแมวจะนำแมวตัวเมียใส่ข้องเปิด ภาชนะขึงปลาซึ่งสานด้วยผิวไม้ไผ่ ใช้ไม้คานสอดตามภาชนะนั้นแล้วเดินเป็นขบวนไปตามหมู่บ้าน ผู้เข้าร่วมขบวนถือ กรับ ฉิ่ง ข้อง หรือเครื่องตีอะไรก็ตาม ก็ใช้ตีให้เกิดเสียงดังแล้วร้องเพลง บางคนนำกระต๊อผูกคอวัวมาแขวนคอหรือผูกคอเพื่อเป็นการบอกกล่าวให้เทวดาทราบถึงความแห้งแล้ง เทวดาจะได้บันดาลให้ฝนตก ว่าจะได้มีหญ้ามีน้ำกินและได้ไถนา คนในขบวนแห่ของชาวบ้านละแวกนี้แปลกจาก

หมู่บ้านอื่นคือผู้แทนนางแมวจึงต้องมีหัวหน้าเป็นผู้ร่อนนำคนที่เหลือในขบวนเป็นลูกคู่ ถ้าหัวหน้าเป็นผู้หญิงก็บอกกล่าวผู้หญิงด้วยกันมาเข้าขบวนแห่ ในทำนองเดียวกันถ้าหัวหน้าเป็นชาย ผู้เข้าร่วมขบวนมักจะเป็นชาย ชาวบ้านกลุ่มนี้แห่นางแมวในตอนกลางคืน ในสมัยก่อนไฟฟ้ายังเข้าไปไม่ถึงหมู่บ้าน การแห่นางแมวก็คงทำเหมือนปู่ย่าตายายเคยทำกันมา กล่าวคือถือได้ถือไฟกันคนละดวงสองดวง ผู้แห่ถ้าเป็นชายล้วนจะอาศัยความมืดเป็นเครื่องอำพราง ผู้เข้าขบวนแห่บางคนก็จะนั่งร่างแหทับกางเกงขาก๊วย บางคนก็นั่งเบตอง และเมื่อขบวนแห่ไปถึงบ้านใครเจ้าของจะเปิดประตูถือตะเกียงออกมาต้อนรับ ส่วนใครที่แต่งกายน่าหวาดเสียวจะรีบวิ่งไปซ่อนที่ได้ถุนเรือน หออะไรมาบังตนเองและหันหลังให้เจ้าของบ้าน เนื่องจากสมัยก่อนบ้านในชนบทส่วนใหญ่เป็นเรือนชั้นเดียวได้ถุนสูง ขณะที่ขบวนแห่ออกเดินไปตามหมู่บ้านคนในขบวนจะช่วยกันร่อนบทแห่นางแมว เมื่อแห่เข้าไปที่บ้านผู้ใดผู้เป็นหัวหน้านางแมวจึงจะร้องดังไปเรื่อยจนกว่าเจ้าของบ้านจะนำข้าวปลาอาหารหรือสุรามาใส่กระบุงตักน้ำสาตผู้เข้าขบวนพร้อมร้องให้ฝนตกลงมา ถ้าบ้านใดไม่ให้ข้าวปลาอาหารก็จะให้เป็นเงินโดยถือว่เป็นการทำบุญร่วมกัน ขบวนแห่นางแมวจะชวนกันเดินไปตามบ้านต่าง ๆ เมื่อสมควรแก่เวลาจึงแยกย้ายกันกลับบ้าน ส่วนข้าวปลาอาหารก็นำมาทำบุญบ้าง รับประทานเองบ้าง ประเพณีการแห่นางแมวยังคงยึดถือปฏิบัติกันที่หมู่บ้านหัวลำโรง ซึ่งในปัจจุบันเป็นหมู่บ้านที่เจริญแล้ว การคมนาคมสะดวก ชาวบ้านยังคงดำเนินชีวิตเยี่ยงบรรพบุรุษ เพลงแห่นางแมวเป็นเพลงประกอบพิธีกรรม ส่วนเนื้อร้องมีอยู่หลายสำนวน เช่น

นางแมวเอ๋ยขอฟ้าขอฝน	ขอน้ำมนตร์รดกันแมวบ้าง
เสียค่าจ้างไปหาแมวมานะ	แมวกินหนูให้หนูตายเน่า
ใครมีเหล้าให้เหล้าตายคอย	ใครมีกลอยให้กลอยตายนิ่ง
ผิวใครซีหึ่งฟุ้งกันไม่ได้	แม่หม้ายเอ๋ยอย่าเพิ่งขายลูก
ข้าวยังถูกลูกไม่ยังแพง	ทำตาแดง ๆ ฝนตกลงมา
ทำตาแดง ๆ ฝนตกลงมา	ตกลงมา ตกลงมา

เพลงแห่นางแมว

ฝนตกแล้วเหว	ฝนตกแล้ววา
ท่วมไร่ท่วมนา	ท่วมคาถาปลาช่อน
เล่นละครสองวัน	หัวล้านชนกัน
ฝนตกลงมา	ฝนตกลงมา
ขอไม่ได้	ร้องให้ขอฝน
เทวดาเบื้องบน	เล่นฝนให้ตก
เดือนห้าเดือนหก	ฝนตกทุกปี
ปีนี้ไม่มีฝนเลย	พ่อตาลูกเขย
นอนเกยหน้าผาก	แม่หม้ายลูกมาก
อดอยากเพราะข้าว	เดือนแปดเดือนเก้า
ไม่มีข้าวสักตัน	ผ้าผ่อนล่อนกัน
ฝนตกลงมา	ฝนตกลงมา

๔. ความเชื่อ/ตำนาน

ความเชื่อ

๑. ความเชื่อเรื่องเสือสมิง

เสือสมิง แต่ก่อนนี้หัวสำโรงเป็นป่าที่มีสัตว์ร้ายมากมาย นายพรานออกไปล่าเนื้อในป่า ตกกลางคืน ก็ขึ้นนั่งห้างห้ามลงจากห้างเด็ดขาดไม่ว่าจะมีอะไรเกิดขึ้นก็ห้ามลง ตกตีกลางอากาศหนาว ฟันที่ก่อไว้ก็เริ่มมอดลง จะมีเสือสมิงเป็นคนสาวออกมาเรียกให้ลงมาจากห้าง แต่นายพรานก็ไม่ยอมลงจากห้างจึงทำให้นายพรานรอดตาย (องค์ความรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดฉะเชิงเทรา, ๒๕๕๔, น.๙๗ - ๙๘)

๒. ความเชื่อเรื่องการทำเสน่ห์

การทำเสน่ห์เป็นตำนานการเล่าขานและบอกกันต่อ ๆ มา และมีการจารึกลงในสมุดข่อย ในการลงหน้าทองก่อนทาแป้งออกนอกบ้านเป็นการเพิ่มเสน่ห์ให้กับตัวเอง (องค์ความรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดฉะเชิงเทรา, ๒๕๕๔ น.๙๗ - ๙๘)

๓. ความเชื่อเรื่องการเลี้ยงผีเขมร

การเลี้ยงผีเขมร เป็นพิธีกรรมในการรักษาโรคของชนในกลุ่มชาวไทยเชื้อสายเขมรที่อยู่บ้านหัวสำโรง สระสองตอน และดงยางในอำเภอมโนรมสารคาม โดยเชื่อว่าสาเหตุของการป่วยไข้มาจากการกระทำผิดผี วิธีรักษาต้องให้คนทรงทำพิธีขึ้นหิ้งเชิญผีญาติพี่น้องมาถามว่าป่วยผิดผีผู้ใด เมื่อทราบแล้วคนทรงก็ทำหน้าที่บนบานศาลกล่าวแทนผู้ป่วยให้หายแล้วจะทำพิธีเลี้ยงผีตามที่บนบานไว้ เป็นการสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่ผู้ป่วยในลักษณะรู้สมุญฐานแห่งการเจ็บไข้ รู้วิธีการปฏิบัติเพื่อให้หายไข้และคอยระวังมิให้เกิดไข้ด้วยเหตุซ้ำซ้อน โดยผ่านการวินิจฉัยของคนทรงและที่สำคัญคือเป็นการชักนำให้ญาติพี่น้องคนรู้จักได้มาร่วมให้กำลังใจแก่ผู้ป่วย เป็นการพบปะกันของผู้มาเยี่ยมโดยปริยาย (องค์ความรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดฉะเชิงเทรา, ๒๕๕๔, น. ๙๗-๙๘ และ www.prpayneethai.com/th/data/file-pic/rite/center/thcrit๑๔๐๔/ วันที่ ๑ กันยายน ๒๕๕๕)

๔. ความเชื่อและพิธีกรรมการส่งเรือ

ชาวไทยเชื้อสายเขมรบ้านสระสองตอน บ้านดงยาง หัวสำโรง บ้านใหม่ ในย่านอำเภอแปลงยาว มีบรรพบุรุษเข้ามาตั้งรกรากในพื้นที่ปัจจุบันเป็นเวลาหลายร้อยปีมาแล้ว บุตรหลานยังคงสืบทอดประเพณีและความเชื่อดั้งเดิมเกี่ยวกับผีบรรพบุรุษและแสดงความเป็นกลุ่มชน คือ การเซ่นคนตาย (ส่งเรือ) เป็นการส่งอาหาร เครื่องนุ่งห่ม รูปปั้นคน

และสัตว์เลี้ยงไปให้บรรพบุรุษที่ล่วงลับนำไปใช้ในต่างภพ โดยนำสิ่งของดังกล่าวใส่ลงในเรือที่ทำด้วยกาบกล้วยแล้วนำไปลอยในแหล่งน้ำ พิธีกรรมนี้ทำกันในวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๐ (องค์ความรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดฉะเชิงเทรา, ๒๕๕๔ น. ๙๗-๙๘)

๕. ความเชื่อเรื่องการเซ่นไหว้ผีปู่ย่าของเขมร

เป็นการเซ่นไหว้ผีปู่ย่าตายาย เมื่อมีคู่ครองไม่ว่าจะแต่งงานหรือการขอหมาก็ตาม โดยมีเครื่องเซ่นไหว้ ได้แก่ ขนมต้มแดง ขนมต้มขาว อาหารคาวหวาน อย่างละ ๑ สำหรับ เหล้าขาว ๑ ขวด ไก่ต้ม ๑ ตัว ดอกหมาก ซ่อละ ๓ ดอก หลังไว้ผีบรรพบุรุษเสร็จแล้วคู่บ่าวสาวจะได้รับการอวยพรเป็นภาษาเขมรสลับด้วยการติดช่อดอกหมากจากญาติพี่น้องและเพื่อนที่มาร่วมงาน ๓ ครั้ง เป็นการเสร็จพิธีแต่งงาน (องค์ความรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดฉะเชิงเทรา, ๒๕๕๔, น. ๙๗ - ๙๘)

ตำนาน

๖. ตำนานบ้านปากด่าน

บ้านปากด่าน ตั้งอยู่หมู่ที่ ๔ ตำบลแปลงยาว อำเภอแปลงยาว สันนิษฐานว่าเป็นเส้นทางเดินทัพของสมเด็จพระเจ้าตากสิน จากบริเวณใกล้ปากน้ำโจ้โล้ เพื่อยกทัพไปปราบพระเจ้าจันทบุรีที่เมืองจันทบุรีได้เดินทัพผ่านบ้านปากด่าน อำเภอบางคล้า และได้ตั้งทัพพักแรมอยู่ที่บ้านปากด่านซึ่งในปัจจุบันนี้ได้เปลี่ยนนามเรียกขานเป็นบ้านด่านเงิน ซึ่งเป็นลำน้ำแคบ ๆ ตัดเข้าอำเภอบางคล้าในปัจจุบัน และเดินทัพเข้าสู่ป่าทึบ โดยอาศัยทางเดินในป่า ซึ่งเป็นทางเดินของสัตว์ใหญ่ คือ ช้างที่ลงมากินหญ้าบริเวณที่ราบกว้าง ตั้งแต่บึงกระจับ พุทรวรทอง แปลงยาว และตรงบริเวณซึ่งเป็นที่ตั้งวัดปากด่าน วัดปากด่านเป็นวัดที่ชาวบ้านช่วยกันสร้าง ปัจจุบันเปลี่ยนชื่อเป็น “วัดด่านเงิน” (องค์ความรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดฉะเชิงเทรา, ๒๕๕๔, น. ๑๒๓)

๗. ตำนานหมู่บ้านหัวสำโรง

หมู่บ้านหัวสำโรง ตั้งอยู่ในตำบลหัวสำโรง อำเภอแปลงยาว ชุมชนนี้เป็นชาวเขมรที่เข้ามาเมื่อครั้งเจ้าพระยาอภัยภูเบศร (ชุ่ม อภัยวงศ์) อพยพมาจากกัมพูชาในสมัยรัชกาลที่ ๕ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๐ และตั้งบ้านเรือนอยู่ด้วยความสงบสุข ได้สร้างวัดประจำหมู่บ้านขึ้นเพื่อเป็นสถานที่ประกอบศาสนกิจ คือ วัดหัวสำโรง มีการแต่งงานในกลุ่มของตนเอง ต่อมาการคมนาคมสะดวกขึ้น มีโอกาสได้ติดต่อกับหมู่บ้านภายนอกมากขึ้น จึงมีการแต่งงานปะปนกับกลุ่มชนอื่น เช่น คนจีน หรือคนไทย แต่คงรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิมตลอดจนภาษาของตนไว้ ปัจจุบันชาวไทยเชื้อสายเขมรยังคงใช้ภาษาเขมรเป็นภาษาที่ ๑ อยู่ในหมู่บ้านของตน

ในอดีตหมู่บ้านดังกล่าวติดต่อกับหมู่บ้านภายนอกด้วยคลองท่าทองกลางที่ไหลมาจากอำเภอบางคล้า เคยมีเรือสินค้าเข้ามาค้าขายที่ตำบลหัวสำโรง หมู่บ้านที่จอดเรือสินค้าเรียกว่า “บ้านท่าเรือ” ยังคงอยู่จนถึงทุกวันนี้ ปัจจุบันลำคลองดังกล่าวตื้นเขินแล้ว ประกอบกับชาวบ้านไม่เห็นความจำเป็นที่จะต้องรักษาลองท่าทองกลางไว้เป็นเส้นทางคมนาคมเช่นในอดีต เส้นทางคมนาคมอีกสายหนึ่งคือ ถนนสาย อันเป็นถนนติดต่อภายในหมู่บ้านซึ่งทอดยาวไปถึงบ้านท่าเรือ ถนนสายสำโรง - สัตหีบ ที่ตัดขึ้นใน พ.ศ. ๒๕๐๖ ได้สร้างทับถนนบางตอน ส่วนที่ยังเหลืออยู่คือถนนสายจากบ้านหัวสำโรงถึงหมู่บ้านหนองแหวน แต่ถูกคลองชลประทานขุดผ่านไปบ้างบางส่วน คำว่า “ถนนสาย” มีความหมายว่า ถนนที่ชาวบ้านใช้แรงงานสร้างถนนแทนการเสียภาษี (องค์ความรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดฉะเชิงเทรา, ๒๕๕๔, น. ๙๘ - ๑๐๐)

๘. ตำนานการตั้งถิ่นฐานของอำเภอแปลงยาว

การตั้งถิ่นฐานของอำเภอแปลงยาว ได้มีการบันทึกไว้เป็นหลักฐานอย่างแน่ชัด มีการเล่าบอกต่อ ๆ กันมา สู่ลูกหลาน ผสมผสานกับวัฒนธรรมประเพณี ภาษาพูดบางสิ่งบางอย่างสืบทอดมาถึงปัจจุบัน ชาวอำเภอแปลงยาวตอนล่าง มีเชื้อสายเขมรจากเมืองพระตะบอง นอกจากนี้ยังมีชาวลาวพวนบางส่วนอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในอำเภอแปลงยาว คำว่า แปลงยาว ซึ่งเป็นที่มาของอำเภอแปลงยาว เดิมขึ้นอยู่กับอำเภอบางคล้า ต่อมาวันที่ ๑๖ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๑ ได้เป็นกิ่งอำเภอ มี ๓ ตำบล คือ ตำบลแปลงยาว ตำบลวังเย็น และตำบลหัวสำโรง จึงได้ใช้ชื่อตำบลแปลงยาวเป็นชื่อของอำเภอ จนกลายมาเป็นอำเภอแปลงยาวในปัจจุบัน (องค์ความรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดฉะเชิงเทรา, ๒๕๕๔, น. ๙๘-๑๐๐)

๙. ตำนานบ่อน้ำวัดหัวสำโรง

บ่อน้ำ ที่สร้างน้ำพระของวัดหัวสำโรง เป็นบ่อน้ำที่อยู่ในยุคก่อนจะสร้างวัดและอุโบสถ ต่อมาเมื่อขาดน้ำ ไม่มีน้ำกินน้ำใช้จึงพากันไปตักน้ำ ต่อมามีการสร้างวัดและพระพุทธรูปจึงมีการขยายบ่อและมีลายอันสวยงามและขอบที่นึ่งพักเป็นลายสวยงามเหมือนประสาธหินพิมาย ปัจจุบันไม่ได้ใช้บ่อน้ำนี้แล้ว เพราะที่วัดใช้น้ำประปา บ่อน้ำจึงถูกปิด (องค์ความรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดฉะเชิงเทรา, ๒๕๕๔, น. ๙๘ - ๑๐๐)

๑๐. ตำนานถนนส่วย

ถนนส่วย เป็นถนนสายหนึ่งที่ใช้ติดต่อกันในหมู่บ้านหัวสำโรงกับหมู่บ้านดงยาง หนองแห่น ปัจจุบันถนนสายนี้ไม่ใช่กันแล้วและบางตอนก็ถูกคลองชลประทานขุดผ่าน ที่เรียกว่า ถนนส่วย คือ เป็นถนนดินที่ชาวบ้านใช้แรงงานคนทำถนนแทนการเสียภาษี (องค์ความรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดฉะเชิงเทรา, ๒๕๕๔, น. ๙๘ - ๑๐๐)

๑๑. ตำนานบ้านท่าเรือ

บ้านท่าเรือ ในอดีตบ้านหัวสำโรงติดต่อกับบ้านภายนอกได้สองทาง คือ ทางบกกับทางน้ำ ทางน้ำจะมีคลองท่าทองกลางที่มาจากอำเภอบางคล้า มีเรือสินค้าเข้ามาค้าขายที่บ้านหัวสำโรงตามลำคลองนี้ หมู่บ้านที่เป็นที่จอดเรือสินค้าขาย เรียกว่าบ้านท่าเรือ แล้วนำสินค้าออกไปขายที่บางคล้า ยังคงมีชื่ออยู่จนถึงทุกวันนี้ ปัจจุบันลำคลองดังกล่าวได้ตื้นเขินหมดแล้ว ประกอบกับชาวบ้านไม่เห็นความจำเป็นที่จะต้องรักษาลำคลองนี้ไว้เป็นเส้นทางคมนาคมดังเช่นในอดีต (องค์ความรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดฉะเชิงเทรา, ๒๕๕๔, น. ๙๘ - ๑๐๐)

๕. ภาษาและวรรณกรรม

ภาษา

๑. ภาษาถิ่น

ปัจจุบันประชาชนในเขตตำบลหัวสำโรง ส่วนหนึ่งเป็นชาวเขมรที่อพยพเข้ามาแต่ในอดีต ซึ่งมีภาษาและวัฒนธรรมตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีที่เป็นลักษณะเฉพาะ การสื่อสารกันจึงมีการใช้ภาษาเขมร มีภาษาเขมรลาว และจีน พวกเชื้อสายเขมรจะอยู่บริเวณหมู่ ๑, ๒, ๖, ๗, ๑๐ ผู้ที่พูดได้จะมีอายุ ๔๐ ปีขึ้นไป ส่วน ๔๐ ปีลงมาฟังได้บางคำ เขาวชนที่มีอายุต่ำกว่า ๒๐ ปี ฟังได้ แต่ไม่สามารถพูดได้เลย (วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญาจังหวัดฉะเชิงเทรา, ๒๕๔๒, น. ๑๒๑)

ในหมู่บ้านหัวสำโรงมีประชาชนที่สามารถพูดและฟังภาษาเขมรได้ แต่ไม่ปรากฏว่ามีภาษาเขียนใช้ ทำให้ภาษาถิ่น คือ ภาษาเขมร และวัฒนธรรมประเพณีเขมรจึงเป็นลักษณะเฉพาะ การสื่อสารกันจึงมีการใช้ภาษาเขมรจนถึงปัจจุบัน แต่ปัจจุบันนิยมใช้ภาษาไทยเป็นภาษาที่ใช้กันทุกหมู่บ้าน (วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์ และภูมิปัญญาจังหวัดฉะเชิงเทรา, ๒๕๔๒, น. ๑๒๑)

๒. ภาษาที่ใช้กล่อมเด็ก

ในสมัยโบราณ ชาวบ้านก็มีการกล่อมเด็กให้นอนเป็นคำคล้องจอง ใช้คำธรรมดาทั่ว ๆ ไป ที่แสดงความคิดที่มีต่อเด็กและธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและสังคมทั่ว ๆ ไปแต่ละถิ่น (วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญาจังหวัดฉะเชิงเทรา, ๒๕๔๒, น. ๑๒๑)

วรรณกรรม

๓. เพลงกล่อมเด็ก

เพลงกล่อมเด็คน่าจะมาจากการเล่านิทานให้ฟังเวลาก่อนนอน เพื่อให้เด็กรู้สึกเพลิดเพลินและหลับง่าย ด้วยลีลาซ้ำ ๆ บรรยายภาพของเพลงกล่อม เนื้อหาของเพลงมีมากมาย ความประณีต อ่อนโยน ความรัก ความผูกพัน เป็นการสั่งสอนอบรมลูก (วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญาจังหวัดฉะเชิงเทรา, ๒๕๔๒, น. ๑๒๑)

๔. เพลงพื้นบ้าน

เพลงพื้นบ้าน เป็นการละเล่นของชาวบ้านตำบลหัวสำโรง อำเภอแปลงยาว มีลักษณะคล้ายกับเพลงโคราช มักนิยมเล่นภายหลังการเก็บเกี่ยวในฤดูทำนาซึ่งประชาชนส่วนใหญ่มีเวลาวางกัซซิกชวนกันใช้เวลาว่างร้องเพลงพื้นบ้าน เนื้อหาของเพลงเน้นเกี่ยวกับความยากลำบากในการประกอบอาชีพ การเกี่ยวพาราสีของหนุ่มสาว การกล่าวชมบุคคล และความสวยงามของธรรมชาติ ซึ่งต่อไปได้วิวัฒนาการจากการเล่นในยามว่างมาเป็นการแสดงในงานเทศกาลต่าง ๆ เช่น งานประเพณีสงกรานต์ งานประเพณีลอยกระทง

จำนวนผู้เล่นจะแบ่งเป็นฝ่ายชายและฝ่ายหญิง ฝ่ายละประมาณ ๑๐ คน ร้องสลับกันไปโดยมีพ่อเพลงและแม่เพลง เป็นคนเริ่มต้นขึ้นเพลงจากเพลงไหว้ครูและเพลงอื่น ซึ่งปัจจุบันนี้เพลงพื้นบ้านยังได้รับความนิยมมากพอสมควร เพลงพื้นบ้าน (เขมร) เป็นเพลงพื้นบ้านของชุมชนหมู่บ้านหัวสำโรง นิยมใช้ในการร้องเล่นหลังจากทำงานเพื่อเป็นการพักผ่อนหย่อนใจของชาวเขมรจะมีเนื้อเพลงเป็นภาษาเขมรเนื้อหาเกี่ยวกับหนุ่มสาวเป็นส่วนใหญ่ (วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญาจังหวัดฉะเชิงเทรา, ๒๕๔๒, น. ๑๓๗)

๕. เพลงขางชัก

เพลงขางชัก เป็นเพลงที่เกี่ยวข้องกับสังคมเกษตรกรรมของชาวไทยเชื้อสายเขมรที่บรรพบุรุษอพยพเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารพระมหากษัตริย์แห่งราชวงศ์จักรี ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น นิยมใช้ร้องเวลาเมื่อนวดข้าวแล้วมีการลากกระดานเพื่อให้ข้าวมารวมกัน เพื่อเป็นการแก้เหนื่อยจึงมีการร้องเพลงขางชักโต้ตอบกันในลานนวดข้าวระหว่างหญิงชาย ทำให้เกิดเพลงพื้นบ้านขึ้นมาเรียกว่า เพลงขางชัก (เฉลิมเกียรติ นมเกตุสัมภาษณ์ โดยฉันทนา สาระบุรินทร์, วัดหัวสำโรง)

เพลงซางซึก ก็เหมือนเพลงปฎิพากย์ทั่ว ๆ ไป คือ เริ่มต้นด้วยลูกคู่ก่อนแล้วจึงเป็นบทร้องของฝ่ายชาย และหญิงตอบโต้กัน ทุกครั้งที่ฝ่ายใดร้องจบ ลูกคู่จะรับขึ้นพร้อมกัน นอกจากนั้น เมื่อต้นเสียงร้องไปได้ ๒ วรรค ลูกคู่จะร้องซ้ำความ ๒ วรรคแรกของต้นเสียง

(ลูกคู่) ต้อยตุเรียนเอ็งเอ๋ยเวียนซ้าย
นางน้องของพี่นี่เอ๋ย
พี่ผูกสมักรักน้องแท้ ๆ
น้องก็รักซึกคะเยอ

(ชาย) ซางซึกเอ๋ยหงส์ทองน้องรัก

(ลูกคู่) โอ้เจ้าซางซึกเอ๋ย หงส์ทองน้องรัก

(ชาย) ทำบุญสิ่งใดหนอ

(หญิง) ซางซึกเอ๋ยหงส์ทองที่รัก

(ลูกคู่) โอ้เจ้าซางซึกเอ๋ย หงส์ทองน้องรัก

(หญิง) ทำบุญสักกี่ชาติ

(ชาย) โอ้เจ้าซางซึกเอ๋ย หงส์ทองน้องรัก

(ลูกคู่) โอ้เจ้าซางซึกเอ๋ย หงส์ทองน้องรัก

(ชาย) ทำบุญก็สิ่งใดหนอ

(หญิง) ซางซึกเอ๋ยวังเวงใจนัก

(ลูกคู่) เจ้าซางซึกเอ๋ยวังเวงใจนัก

(หญิง) ทำบุญเสียให้ตาย

(ชาย) เจ้าซางซึกเอ๋ย หงส์ทองน้องรัก

(ลูกคู่) โอ้เจ้าซางซึกเอ๋ย หงส์ทองน้องรัก

(ชาย) ทำบุญก็สิ่งใดหนอ

กงสไล้ว ๆ กงแซ

ทรมเซยไม่เหลียวมาแล

โอ้รักแม่แพรสียเอ๋ย

ซึกให้เสมอกันเอ๋ย

จะย่องไปหักเอาใบมะแว้ง

จะย่องไปหักเอาใบมะแว้ง

จะได้ร่วมหอกกับแม่ใส่เสื้อแดง

จะเข้าไปหักเอาดอกมะแว้ง

จะเข้าไปหักเอาดอกมะแว้ง

ก็ไม่ได้พาดกับแม่สาวเสื้อแดง

จะย่องไปหักเอาใบลั่นทม

จะย่องไปหักเอาใบลั่นทม

จะได้ร่วมหอกกับแม่เอวกลม

จะย่องไปหักเอาดอกลั่นทม

จะย่องไปหักเอาดอกลั่นทม

ก็ไม่ได้กับแม่เอวกลม

จะย่องไปหักเอาดอกกล้วยไม้

จะย่องไปหักเอาดอกกล้วยไม้

จะได้ร่วมหอกกับแม่ใส่เสื้อลาย

การเล่นเพลงซางซึกให้สนุก อยู่ที่ความสามารถของผู้เล่นทั้ง ๒ ฝ่ายที่จะหยอดให้หัวเราะกันได้ระหว่างผู้เล่นทั้ง ๒ ฝ่าย เช่น

(หญิง) โอ้เจ้าซางซึกเอ๋ย หงส์ทองน้องรัก

ทำบุญสิ่งใดหนอ

(ชาย) เจ้าซางซึกเอ๋ย

ทำบุญสิ่งใดหนอ

(หญิง) ทำบุญก็สามฝอบ

จึงไม่ได้พบกับพ่อขี้เกียจ

ซางซึกเอาหลักเกียด

จะได้ร่วมหอกกับพ่อขี้เกียจ

จะย่องไปหักไอ้คางหัวเขียด

พี่จะไม่ขอขี้เกียจ

เรามาทำบุญก็สามฝอบ

ฯลฯ

เพลงซางซึกเป็นเพลงปฎิพากย์ที่ไม่จำกัดตัวผู้เล่น ประกอบกับผู้เล่นไม่จำเป็นต้องมีความสามารถสูง ผู้ใดที่ลากข้าวอยู่ในลานนวดข้าวที่พอจะคั่นกลอนได้ ผลัดกันเป็นลูกคู่และต้นเสียง ทำให้มองเห็นว่าเพลงซางซึกไม่มีการแยกผู้ฟังและผู้ร้อง “อันเป็นลักษณะเริ่มแรกของเพลงพื้นบ้านไทย ซึ่งเป็นเพลงที่เกิดจากการรวมหมู่กันทำงาน (หนังสือศิลปวัฒนธรรม ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๑๒ เดือนตุลาคม ๒๕๒๕)

(งานประเพณีขึ้นเขาเผาข้าวหลาม, บริเวณโรงเรียนวัดหัวสำโรง, นวลลออ อนุสิทธิ์, ๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔)

๖. เพลงสวดคฤหัสถ์

เพลงสวดคฤหัสถ์ เป็นการสวดของฆราวาสสวดหน้าศพหลังจากพระสวดพระอภิธรรมจบลงแล้ว สวดกันมาตั้งแต่สมัยโบราณเพื่อยังชีพเป็นเพื่อนเจ้าภาพของผู้ตาย เอาเพลงพื้นบ้านเพิ่มลูกเล่นเรียกความสนใจเพิ่มความสนุกออกทำนองมากขึ้น (ชูชวนสัมภาษณ์โดยฉันทนา สระบุรีนทร์, ศูนย์ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านหัวสำโรง)

สวดคฤหัสถ์ หรือ สวดกะทัด คือการสวดชนิดหนึ่ง เป็นการเล่นที่นิยมเล่นในงานศพ เป็นการเล่นเลียนแบบการสวดพระอภิธรรมของพระสงฆ์ และเล่นในตอนดึกหลังจากพระสงฆ์สวดพระอภิธรรมเสร็จแล้ว การแสดงจะมีบทสวด “พื้น” อยู่ ๔ อย่าง คือ พื้นพระอภิธรรม (สวดบทพระอภิธรรม) พื้นโพชนงค์มอญหรือหับเผย พื้นพระมาลัย (สวดเรื่องพระมาลัย) และพื้นมหาชัย ๑ แต่ที่นิยมใช้สวดกันอย่างแพร่หลายคือพื้นพระอภิธรรม แต่เดิมเป็นการละเล่นของพระสงฆ์ซึ่งสวดมนต์แล้วออกกล่าวนำเป็นภาษาต่าง ๆ มีปรากฏในกฎหมายตราสามดวง ห้ามไม่ให้พระสงฆ์สวดออกกล่าวนำแบบนี้ จากนั้นจึงแพร่หลายมาในหมู่ชาวบ้าน และเริ่มมีการแต่งตัวตามภาษาที่ใช้สวด

สถานที่เล่นอาจเล่นตามวัด หรือเล่นที่บ้าน จะเล่นกันแต่ตอนค่ำ บ้างก็เลิกจนรุ่งสว่าง ผู้เล่นสวดคฤหัสถ์ มีทั้งพระสงฆ์และฆราวาส เรียกผู้สวดว่า “นักสวด” และเรียกผู้สวดคณะหนึ่ง ๆ ว่า “สำหรับ” โดยแบ่งนักสวดเป็น ๒ ประเภทคือ นักสวดอาชีวะ และนักสวดสมัครเล่น นักสวดอาชีวะมีทั้งสำหรับพระสงฆ์ และสำหรับฆราวาส สำหรับหนึ่งมี ๔ คน ที่นั่งสำหรับสวดเรียกว่า “ร้าน” ผู้ที่สวดทุกคนถือตาลปัตร ตั้งตู้พระธรรมข้างหน้า ตำแหน่งนักสวดทั้ง ๔ คน นั่งเรียงจากซ้ายไปขวาของผู้ชมดังนี้

ตัวตุ้ย คือตัวตลก มีหน้าที่ทำความขบขันให้แก่ผู้ชม แต่จะต้องอยู่ในแบบไม่ให้ออกนอกกลุ่มนอกทางไป แม่คู่ (หรือคอกหนึ่ง) มีหน้าที่ขึ้นต้นบท และนำทางที่จะแยกการแสดงออกไปเล่นในชุดใด ยังเป็นตัวชักใช้ให้เกิดความขบขันจากตัวตลกด้วย

คอสอง มีหน้าที่เป็นผู้ช่วยแม่คู่ คอยชักสอดเพิ่มเติม

ตัวภาษา เป็นตัวภาษาต่าง ๆ และตัวนาง ผู้ทำหน้าที่นี้จะต้องร้องเพลงได้ดี พูดเลียนสำเนียงภาษาต่าง ๆ ได้ชัดเจน

เมื่อเริ่มสวดคฤหัสถ์ นักสวดทั้งหมดจะใช้तालปัตรบังหน้าเหมือนพระสวดพระอภิธรรม หากเป็นบทสวดคฤหัสถ์ของ “สารับพระ” จะขึ้นต้นบทสวดสรรเสริญคุณพระรัตนตรัย พร้อมกัน ๓ จบ แล้วจึงขึ้นบทสวดพระอภิธรรมสังคณี ตัวตุ้ยก็จะขยับมือข้างหนึ่งออกทำท่าขณะที่ยังถือतालปัตรอยู่ แม่คู่คนที่อยู่ใกล้จึงยัดมือไว้สักอึดใจหนึ่ง แต่ตัวตุ้ยยังขยับมืออยู่อีกแต่จะเป็น ๒ มือ หลังจากนั้นจึงมีการเจรจาระหว่างตัวตุ้ยและแม่คู่

การเริ่มลองเสียงจะร้องว่า “เออเฮอะ เออๆๆ” หลาย ๆ ครั้ง ต่อจากนั้นจึงขึ้นบท “เอ๋ย กุ...สลา ฯลฯ” แล้วจึงสวดแยกออกร้องเพลง ตัวตุ้ยกับตัวภาษาก็ขึ้นร้องแสดงท่าทาง มีการตี และตบกันด้วยतालปัตรบ้างตามสมควร แล้วจึงหันเข้าบทพระธรรม ตัวภาษาตีกลองเข้าจังหวะเพลง ตัวตุ้ยเข้าแทรกประกอบ แล้วจึงร้องลำจิ้นกำกับท้ายทวน ต่อจากนั้นจึงแยกออกชุดจิ้น และชุดอื่น ๆ ต่อไป ซึ่งการแสดงชุดต่าง ๆ ยังมีอีกมากแล้วแต่ทางคณะเช่น ชุดภาษาญวน มอญ แยก ลาว พม่า เขมร ฝรั่งเศส เพลงฉ่อย และละคร เป็นต้น ไม่มีการวางลำดับตายตัว

การเล่นพื้นพระอภิธรรม

ในการเล่นพื้นพระอภิธรรม ทั้งสี่คนจะสวดบทพระสังคณี เริ่มจากบทสวดภาษาบาลีก่อน แล้วจึงเจือลำนำทีละน้อยจนเป็นลำนำล้วน เมื่อทำยุดกับหัวตุ้แต่งตัวพร้อมแล้วจะร้องลำนำเป็นเรื่องต่าง ๆ เช่น ออกภาษาไทยจะเล่นเรื่องไกรทอง รามเกียรติ์ เป็นต้น ถ้าออกภาษาจีน จะนิยมเล่นเรื่อง ตังโตะ – เตียวเสียน (สามก๊ก) โกโชบุน และจิ้นไหหลำ ซึ่งเป็นการเจรจาโต้ตอบแบบจำอวด ถ้าออกภาษาลาว นิยมเล่นเพลงเส่เหลเมา ถ้าออกภาษาญวน ใช้บทสวดสังคโหและใช้เพลงญวนทอดแห

ในระยะต่อมาเมื่อการเล่นสวดคฤหัสถ์เสื่อมความนิยมลงไป ได้มีอิทธิพลต่อการละเล่นในยุคต่อมาคือ การเล่นจำอวด ปี่พาทย์ออกสิบสองภาษา การออกทางเครื่องลูกบทของมโหรี ปี่พาทย์ และเครื่องลูกบทของลิเก (วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญาจังหวัดฉะเชิงเทรา, ๒๕๔๒, น. ๑๓๗, www.wikipedia.org วันที่ ๓ ก.ย. พ.ศ. ๒๕๕๕)

๖. การละเล่นพื้นบ้าน

การละเล่นพื้นบ้าน

๑. การละเล่นตีไก่ดอกหญ้า

ตีไก่ดอกหญ้าเป็นการละเล่นของเด็กในหมู่บ้าน จะเล่นกันในเวลากลางวัน โดยเด็กจะถนัดต้นหญ้าเอาส่วนของดอกหญ้าดึงมาเล่นเป็นการไม่ให้ขยายพันธุ์ได้รวดเร็วจึงหาวิธีการเล่นตีไก่จากดอกหญ้า (วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญาจังหวัดฉะเชิงเทรา, ๒๕๔๒, น. ๑๓๐)

๒. กลองยาว

กลองยาว เป็นการละเล่นของชาวบ้านตำบลหัวสำโรง อำเภอแปลงยาว โดยชาวบ้านจะเล่นกันในยามว่างจากการประกอบอาชีพ กลุ่มศิลปินพื้นบ้านได้รวมตัวกันฝึกซ้อมกลองยาว แต่เดิมมีวัตถุประสงค์เพื่อความสนุกสนาน

ครีครั้น ต่อมานำการแสดงกลองยาวร่วมบรรเลงในพิธีกรรมทางศาสนา เช่น งานบวชนาค ร่วมบรรเลงในงานประเพณีท้องถิ่น วันสงกรานต์ เป็นต้น

กลองยาวเป็นกลองหน้าเดียว รูปร่างทรงยาว ด้านล่างกลึงเป็นรูปคล้ายปากแตร ส่วนบนป่องเล็กน้อย ปิดด้วยหนังวัวซึ่งด้วยเชือกให้ตึง กลองยาวมีหลายขนาดขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของผู้เล่น ตกแต่งด้วยผ้าสีสวยงาม มีสายสะพายคล้องบ่าเพื่อสะดวกในการเดินตี ผู้เล่นกลองยาวจะใช้มือตีทั้งสองมือ บางครั้งตีแบบโลดโผนเพื่อความสนุกสนาน ใช้กำปั้น ศอก เข่า ศีรษะ หรือตอตัวในการตีกลอง ซึ่งต้องใช้ทักษะและความชำนาญในการตี

การเล่นกลองยาวเป็นการเล่นที่นิยมอย่างแพร่หลายในอำเภอแปลงยาว โดยเฉพาะขบวนแห่นาค ขบวนทอดผ้าป่า งานรื่นเริง การเล่นกลองยาวเป็นการเล่นที่แสดงความพร้อมเพรียงสามัคคีในหมู่คณะ เนื่องจากการเล่นเป็นกลุ่ม ต้องการเสียง หรือจังหวะที่พร้อมกัน ให้ความสนุกสนานรื่นเริงทั้งผู้เล่นและผู้ชม

กลองยาว ชาวบ้านจะเล่นกันในยามว่างจากการประกอบอาชีพ กลุ่มศิลปินพื้นบ้านได้รวมตัวกันฝึกซ้อมกลองยาวแต่เดิมมีวัตถุประสงค์เพื่อความสนุกสนานครื้นเครง ต่อมานำการแสดงกลองยาวร่วมบรรเลงในพิธีกรรมทางศาสนา (งานบวช) ร่วมบรรเลงในงานประเพณีท้องถิ่น เช่น วันสงกรานต์ เป็นต้น นอกจากนี้จะใช้ผู้แสดงตีกลองยาว ช้อง ฉาบ กรับ แล้วยังมีผู้แสดงสาวสวยออกมาร่ายรำประกอบการแสดงอีกด้วย การแสดงกระต๊อแทงเสือ ทำให้สนุกสนานมากขึ้น ปัจจุบันวงกลองยาวของตำบลหัวสำโรงได้รับความนิยม อย่างแพร่หลาย (วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญาจังหวัดฉะเชิงเทรา, ๒๕๔๒, น. ๑๓๗ และ <http://www.openbase.in.th/node>)

๓. ชวงรำ

ชวงรำ เป็นการละเล่นพื้นบ้าน ที่ขึ้นชื่อของชาวบ้านตำบลหัวสำโรง อำเภอแปลงยาว ชาวบ้านท้องถิ่นเป็นคนเชื้อสายเขมร มีบรรพบุรุษมาตั้งถิ่นฐานอยู่ในประเทศไทยประมาณ ๑๐๐ ปีมาแล้ว โดยจะเล่นกันในช่วงเทศกาลสงกรานต์ หลังจากทำบุญบนศาลาวัดประจำหมู่บ้านแล้ว

วิธีเล่น ผู้เล่นจะชกคอกันเป็นคู่ ๆ ยืนล้อมวงประมาณ ๕ - ๖ คู่ พอชกคอกันตัวหลักได้แล้วก็เริ่มโยนลูกชวงให้กัน คู่ที่รับลูกไม่ได้จะออกมาร้องเพลงระบำก่อน คนที่เหลือตบมือให้จังหวะและเป็นลูกคู่ การร้องเพลงแก้นั้น ร้องแก้จนจบถือว่าจบเพลงหนึ่ง จึงเริ่มเล่นเพลงต่อไป ต่อมาคนที่ถูกชกคอกีจะมาเป็นคนชกบ้าง แล้วเริ่มโยนลูกชวงต่อ ๆ ไป

ชวงรำ มีวิธีการเล่น คือ แบ่งออกเป็นฝ่าย ๆ ละกี่คนก็ได้ ถ้าจะให้สนุกสนานมากยิ่งขึ้น มักจะแบ่งเป็นฝ่ายชายและฝ่ายหญิง มีเส้นเขตแดนตรงกลางและด้านหลังทั้งสองฝ่าย อุปกรณ์ในการเล่นก็ใช้ผ้าขาวม้าขมวดเป็นก๊อนกลม ๆ และเหลือชายผ้าขาวม้าไว้นาวประมาณ ๒ ศีบ เพื่อสำหรับใช้ถือขว้างไปได้ไกล ๆ

ผู้เล่นจะตกลงกันเองว่าฝ่ายชายหรือฝ่ายหญิงจะเป็นฝ่ายเล่นก่อน สมมุติฝ่ายหญิงเป็นฝ่ายเล่นก่อนก็โยนผ้าขาวม้าที่เรียกว่าลูกชวง ไปยังแดนฝ่ายชายก่อน ฝ่ายชายรับได้ก็จะเอาลูกชวงขว้างมายังฝ่ายหญิงถูกคนใดคนหนึ่ง ถ้าปาหรือขว้างลูกชวงนี้ไม่ถูกฝ่ายหญิงเลย ก็จะต้องเอาลูกชวงกลับมาเป็นฝ่ายโยนเข้าไปในแดนฝ่ายหญิงบ้าง ถ้าฝ่ายหญิงรับได้จะต้องเอาลูกชวงขว้างฝ่ายชายบ้างสลับกันไป ในกรณีที่โยนลูกชวงไปแล้วอีกฝ่ายรับไม่ได้ก็ให้ฝ่ายนั้นโยนลูกชวงกลับมาได้เลย โดยไม่มีสิทธิ์ที่จะขว้างฝ่ายตรงข้ามได้แล้ว สำหรับผู้ที่ขว้างลูกชวงมาโดน ต้องออกมาพักก่อนจนกว่าจะได้จำนวนที่มากพอสมควร จึงจะให้ออกไปรำเป็นคู่ ๆ ชายกับหญิง และผู้เล่นคนอื่น ๆ ทำหน้าที่ร้องเพลงว่า “ชะช้า พระยาหงส์เอย ปีก่อนร่อนลง เข้าในดงระกำ ทำบุญด้วยสิ่งใดหนอได้ร่วมหอกกับแม่ทองคำ ด้อยตะเลงเตงข้า เจ้าพระยาหงส์เอย” (วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญาจังหวัดฉะเชิงเทรา, ๒๕๔๒, น. ๑๓๗)

๔. ระเบ้าเหือ

ระเบ้าเหือ เป็นเพลงพื้นบ้านที่นิยมเล่นในภาคตะวันออกโดยเฉพาะระเบ้าเหือที่นิยมมากเป็นเพลงแบบการจดจำ ต้องมีความจำดีด้วยการหัดร้องด้วยการเลียนเสียงแม่เพลงพ่อเพลง งานที่นิยมเล่นกันมากที่สุด คืองานโกนจุก บวชนาค หรือ สงกรานต์ หรือเล่นกันเองในหมู่บ้าน เล่นกันที่ลานบ้านโต้ตอบเพลงกันอย่างสนุกสนาน

เพลงระเบ้าเหือ เป็นเพลงพื้นบ้านชาวหัวสำโรง อำเภอแปลงยาว จังหวัดฉะเชิงเทรา ใช้ร้องสลับการเล่นช่วงรำในงานเทศกาลต่าง ๆ ปัจจุบันหาชมได้เพียงการแสดงในงานอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมเพื่อให้อนุชนรุ่นหลังได้รู้จักบ้างเท่านั้น (วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญาจังหวัดฉะเชิงเทรา, ๒๕๔๒, น. ๑๓๘)

๕. รำโชน

รำโชน สมัยสงครามโลกครั้งที่ ๒ คนเกิดความกลัวตายจึงทำให้เกิดเพลงพื้นบ้านขึ้นมาชื่อว่า รำวง คือรำโชน ตอนกลางคืนออกมาเล่นรำวง ซึ่งมีกลองเพียงลูกเดียวและผู้คนก็ออกมาเล่นรำโชน ต่อมาจึงกลายเป็นรำวงและมีเพลงเชยรำวงขึ้นมาเพื่อความสนุก (วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญาจังหวัดฉะเชิงเทรา, ๒๕๔๒, น. ๑๓๙)

๖. หนึ่งตะลุง

หนึ่งตะลุง เป็นการแสดงอย่างหนึ่งที่เล่นที่วัดตามงานศพ พระครูอุดมสุตาวิวัฒน์ เป็นเจ้าของหนึ่งนายสมัย แสงเจริญ เป็นเจ้าของคณะและเป็นเจ้าของหนึ่งโรงสุดท้ายในอำเภอแปลงยาว พระครูอุดมสุตาวิวัฒน์เป็นผู้สอนถึงวิธีการตัดหนึ่งตะลุงให้นายสมัย และวิธีเชิดหนึ่งตะลุงเรื่องรามเกียรติ์ และวิธีการพากย์หนึ่งตะลุงจากครุวุ่นหนึ่งโคเป็นหนึ่งที่น่ามาดัดลวดลายที่แกะหนึ่งตะลุงเป็นลวดลายแกะสลัก สีที่ใช้เป็นสีน้ำมัน นายสมัยจะลงหน้าทงผู้พากย์การเชิดมีมุขตลก บางทีก็แทรกเพลงพื้นบ้านลงไปในการเล่นเพื่อให้สนุก นายสมัยพากย์คนเดียวและพากย์ได้หมดทุกตัว (วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญาจังหวัดฉะเชิงเทรา, ๒๕๔๒, น. ๑๓๗)

๗. หัตถกรรมพื้นบ้าน

อำเภอแปลงยาว มีที่ตั้งและสภาพทางภูมิศาสตร์ที่เป็นที่ราบลุ่มเหมาะแก่การเพาะปลูกและทำการเกษตรแปลงยาวจึงเป็นแหล่งผลิตข้าว มันสำปะหลัง อ้อย เป็นต้น และข้าวที่ปลูกในอำเภอแปลงยาวมีหลากหลายพันธุ์ อาทิเช่น พันธุ์หอมมะลิ พันธุ์ขวัญชัย ในสมัยก่อนชาวนาจะทำนาปีละครั้ง ที่เรียกกันว่า นาปี แบ่งนาดำและนาหว่านโดยอาศัยน้ำจากธรรมชาตินั่นคือน้ำฝนโดยชาวนาจะเริ่มฤดูทำนาในเดือนพฤษภาคม-มิถุนายน ซึ่งเป็นต้นฤดูฝน ชาวนาจะเริ่มปลูกข้าว การปลูกข้าวในสมัยก่อนใช้แรงงานจากวัว ควาย เครื่องมือในการทำนาล้วนเกิดจากภูมิปัญญาของชาวนาทั้งสิ้น ซึ่งเครื่องมือเหล่านี้เก็บแสดงไว้ที่พิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน ๓ แห่งในอำเภอแปลงยาว

การทำนาในสมัยก่อนแตกต่างจากปัจจุบัน วิธีการทำนาจะเริ่มตั้งแต่การคัดเลือกข้าวปลูก ชาวนาจะนำข้าวเปลือกกลั่นในโองน้ำ เพื่อให้ข้าวลบลอยตัวขึ้นมาแล้วจึงข้าวลบลอกให้หมด จากนั้นแช่ข้าวเปลือกทิ้งไว้ ๑ - ๒ คืน แล้วนำข้าวเปลือกมาเพาะหึ่งอกโดยกระสอบป่านกรุภายในซึ่งเตรียมไว้สำหรับเพาะข้าวปลูกให้หนา แล้วใช้ใบตองปูทับอีกชั้นหนึ่ง เหตุผลในการใช้ใบตองก็คือเมื่อข้าวออกรากแล้วข้าวจะไม่ติดกับกระสอบ หลังจากนำข้าวเปลือกกลั่นในที่ที่เตรียมไว้ ใช้ใบตองคลุมแล้ว นำกระสอบป่านคลุมทับอีกครั้ง หมั่นรดน้ำเข้าเย็นทิ้งไว้ ๓ - ๔ วัน เมื่อข้าวงอกดีแล้วก็นำวัวหรือควายมาเทียมเกวียน แล้วบรรทุกข้าวไปหว่านในพื้นที่นาที่เตรียมไว้ คอยจนข้าวโตได้ที่ก็จะถอนกล้าเพื่อนำไปดำในนา เรียกว่า นาดำ เมื่อดำนาแล้วก็จะดูแลรักษาข้าวในนา คอยจนกว่าข้าวจะตั้งท้องออกรวงสีทอง เมื่อข้าวแก่ใกล้ที่จะเกี่ยวชาวนาจะใช้ไม้ไผ่ล่ายาว ๆ มานาบข้าว เพื่อให้ข้าวเอนลู่อย่างเป็นระเบียบ สะดวกในการเกี่ยวข้าว ชาวนา

จะเก็บเกี่ยวผลผลิตโดยการลงแขกเกี่ยวข้าวเป็นการถือแครงกันระหว่างชาวบ้านในชุมชนและชุมชนใกล้เคียง สำหรับในชุมชนหัวสำโรงซึ่งส่วนใหญ่เป็นคนไทยเชื้อสายเขมรจะมีเคียว ซึ่งเรียกว่า “เคียวเขมร” หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “เคียวหางแมงป่อง” ใช้สำหรับเกี่ยวข้าว

ด้วยเหตุจากสภาพภูมิศาสตร์ที่เป็นที่ราบลุ่มดินมีความอุดมสมบูรณ์มาก ส่งผลให้ต้นข้าวมีความสูง และเมื่อออกรวงเมล็ดข้าวมีน้ำหนักมากขึ้นทำให้ต้นข้าวที่มีรวงข้าวที่แก่เต็มที่ต้นลู่ลงมาราบกับพื้นนา ชาวไทยเชื้อสายเขมรจึงมีภูมิปัญญาในการทำเคียวสำหรับเกี่ยวข้าว โดยทำหางเคียวให้ยื่นโค้งออกมาเพื่อประโยชน์ในการรวบต้นข้าวที่ราบต่ำให้ขึ้นมาไว้ในกำมือแล้วจึงใช้เคียวที่ด้านคมตัดรวงข้าวออกจากต้นข้าว ปัจจุบันภาพการเกี่ยวข้าวด้วยเคียวเขมรไม่มีให้เห็นแล้วแม้กระทั่งตัวเคียวยังหาพบได้ยาก ถ้าอยากเห็นเคียวจริง ๆ ต้องไปดูที่ศูนย์วัฒนธรรมพื้นบ้านซึ่งจะกล่าวถึงต่อไป การลงแขกเกี่ยวข้าวด้วยเคียวเขมรเป็นการถือแครงกันระหว่างชาวนา เป็นการแสดงถึงความรักความสามัคคีของคนในชุมชน

เมื่อเกี่ยวข้าวเสร็จแล้วชาวนาจะมัดฟ่อนข้าวไว้เป็นฟ่อน ๆ คอยเกี่ยวนาบรรทุกไปไว้ที่ลานนวดข้าว การเตรียมลานนวดข้าว ลานต้องมีพื้นที่มากพอที่จะนำข้าวมากองไว้ได้ พื้นของลานนวดข้าวมีความสำคัญไม่น้อย การเตรียมพื้นลานชาวนาจะใช้ขี้วัวหรือขี้ควายผสมกับโคลนและน้ำให้เหลวพอประมาณแล้วนำไปเทที่พื้นลาน หลังจากนั้นใช้ไม้กวาดกวาดให้พื้นเรียบเสมอกันคอยให้พื้นแห้ง เหตุผลสำคัญที่ต้องยาพื้นลานก่อนคือเพื่อป้องกันไม่ให้เมล็ดข้าวที่นวดแล้วผสมกับดินที่เป็นพื้นลานนั่นเอง เมื่อลานแห้งดีแล้วจึงนำฟ่อนข้าวมาวางเรียง แล้วจึงนำวัวควายมาอย่าให้เมล็ดข้าวหลุดจากรวง เมื่อเมล็ดข้าวร่วงหมดแล้วชาวนาจะใช้ไม้ขอลายสงฟางออกจากข้าวเปลือก ข้าวซึ่งตอนนี้กลายเป็นข้าวเปลือกแล้วจะถูกรวมกองด้วยไม้กระดานแผ่นยาวมัดหัวท้ายไว้ด้วยเชือก แล้วช่วยกันดึงเชือกกลากไม้กระดานไปทิศทางเดียวกันเพื่อให้ข้าวรวมเป็นกอง เมื่อรวมกองข้าวเรียบร้อยแล้ว ถึงเวลาของการเก็บฟาง ฟางจะถูกรวมกองให้เป็นกองฟาง การรวมกองฟางไม่ได้ทำในทันทีทันใดเหมือนกองข้าว ฟางจะถูกทิ้งไว้รอบลานนวดข้าวคอยจนชาวนาตากข้าว ขนข้าวเข้ายุ้งข้าวเรียบร้อยแล้วจึงมารวมกองฟาง การรวมกองฟางชาวนาจะมีหลักไม้สูงเพื่อนำฟางมากองรอบ ๆ กลายเป็นกองฟางซึ่งจะเป็นอาหารของวัวควายในฤดูแล้งต่อไป

ข้าวเปลือกที่เก็บอยู่ในยุ้งฉาง เมื่อชาวนาจะทำให้เป็นข้าวสารต้องใช้วิธีตำด้วยครกหรือการใช้สีสีข้าวซึ่งใช้แรงงานจากคน สีสีข้าวทำจากไม้ไผ่ ครกตำข้าวทำมาจากไม้ สิ่งเหล่านี้สะท้อนถึงภูมิปัญญาของชาวนาในการผลิตเครื่องมืออำนวยความสะดวกในการประกอบอาชีพและในชีวิตประจำวัน

ชาวนาใช้สีสีข้าวด้วยแรงคน หรือใช้ครกตำข้าวจะได้ข้าวที่เรียกว่าข้าวแดงหรือข้าวกล้องในปัจจุบัน เมื่อได้ข้าวมาแล้วนำไปใส่กระด้งเพื่อคัดเปลือกข้าวออก การคัดจะคัดจนเปลือกข้าวและสิ่งสกปรกต่าง ๆ ปลิวออกหมดจึงจะได้ข้าวสาร ซึ่งปัจจุบันการทำนาแบบนี้เลือนหายไปจากวิถีชาวนาแล้ว มีรถเกี่ยวข้าวรถยนต์เข้ามาแทนแรงงานจากวัวควาย ส่วนข้าวสารที่สามารถหาซื้อได้ตามร้านค้าทั่วไป สมัยก่อนภาพทุ่งนาสีทองทุ่งรวงทองปรากฏให้เห็นมากมาย แต่ในปัจจุบันจะปรากฏเฉพาะทุ่งนาสีเขียวปนสีเหลืองแล้วทั้งทุ่งก็หายไปไม่เข้าด้วยรถเกี่ยวข้าว และการทำนาครั้งใหม่ก็จะเกิดขึ้นอีกครั้งที่เรียกกันว่านาปรัง คือการทำนาออกฤดูนั้นเอง

เก็บข้าวตก

ข้าวตกคือรวงข้าวที่หล่นจากฟ่อนข้าวหรือข้าวที่เหลือจากการรวมฟ่อนข้าวของชาวนา การเก็บข้าวตกเป็นงานที่เด็ก ๆ ชอบ แต่ความชอบที่มากกว่านั้นคือการได้ออกไปหงปลา หาปลาตามหนองน้ำ เด็ก ๆ มักจะออกไปเก็บข้าวตกที่ท้องนาเป็นกลุ่ม ๆ ภาชนะที่ใช้ใส่ข้าวตกคือกระบุง เมื่อเก็บข้าวตกหมดแล้วจะเดินแถวตามคันนาเพื่อกลับบ้าน เด็กบางคนมีการหงปลาไว้ตามหนองน้ำ จะแะดูคันเบ็ดว่าปลาติดหรือไม่ ผู้ใหญ่บางคนแะเก็บผักบุ้ง ดอกโสนไปทำเป็นอาหารเย็น แสดงให้เห็นถึงความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติ เมื่อกลับบ้านข้าวตกจะถูกไปรูดเอาแต่เมล็ดข้าวเปลือกแล้วเก็บไว้ในยุ้งข้าวต่อไป

เครื่องจักสาน

เมื่อการทำนาเสร็จสิ้นลง ยามว่างชาวบ้านได้มีการนำไม้ไผ่มาสานเป็นเครื่องมือเครื่องใช้ในการทำมาหากิน ทำฟืมสีก้าว สุ่มปลาอ ซึ่งมีความแข็งแรงและสวยงาม นอกจากนี้ยังนำไม้ไผ่มาสานเป็นกระบุง กระจาด สำหรับใส่ของใช้แล้วยังสานไว้ขายหารายได้ให้กับครอบครัวเป็นอาชีพอีกด้วย

เครื่องจักสานบ้านวังเย็น หมู่ที่ ๑ ตำบลวังเย็น อำเภอแปลงยาว จังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นหัตถกรรมพื้นบ้านที่มีมานานกว่าร้อยปี เกิดขึ้นพร้อมตั้งชุมชนในสมัยรัชกาลที่ ๓ ในสมัยนั้นมีชนกลุ่มย่อยหลายกลุ่ม ได้แก่ ชาวลาวเวียง ชาวไทยพวน ได้อพยพมาจากเวียงจันทน์ และแคว้นพวน เข้ามาตั้งถิ่นฐานในเขตอำเภอแปลงยาว อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา และเขตอำเภอนิคม จันทบุรี ซึ่งชนกลุ่มนี้มีประเพณีวัฒนธรรมและหัตถกรรมพื้นบ้านของตนที่รักษาไว้มาจนถึงทุกวันนี้ได้เป็นอย่างดี เช่น ภาษา ศิลปะ นิทาน การละเล่นพื้นบ้าน งานประเพณีขึ้นเขาเผาข้าวหลาม และโดยเฉพาะเครื่องจักสานเป็นสิ่งจำเป็นในวิถีชีวิตประจำวันของชาวชนบท เป็นต้น

ชาวบ้านวังเย็น ได้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญาด้านการจักสานไม้ไผ่จากบรรพบุรุษจนกลายมาเป็นอาชีพเสริมที่ทำรายได้ และชื่อเสียงให้แก่ตำบลวังเย็น และขยายไปสู่ตำบลอื่น ๆ ทุกตำบลในเขตอำเภอแปลงยาว จังหวัดฉะเชิงเทรา จะมีความถนัดในการทำจักสานเฉพาะอย่าง เช่น ตะกร้าอเนกประสงค์ผลิตภัณฑ์จากก้านมะพร้าว แจกันดอกไม้แห้ง ทำจากก้านมะพร้าว ฝาชีดาวทำจากไม้ไผ่ กล่องใส่กระดาษทิชชูทำจากไม้ไผ่ ตะกร้าไก่ทำจากไม้ไผ่ และผลิตภัณฑ์อื่น ๆ อีก เช่น ตะกร้าของขวัญ กล่องสี่เหลี่ยม กระเป๋าสลอม ตะกร้าใส่ขวดไวน์ ฯลฯ จากการจักสานให้ปรับใช้ได้กับวิถีชีวิตปัจจุบัน ทำให้ชาวบ้านวังเย็นมีรายได้เสริม และยังกระจายรายได้ไปสู่ชุมชนต่าง ๆ ของอำเภอแปลงยาว และอำเภอใกล้เคียงมากขึ้น

การทำจักสานในสมัยก่อนนั้น จะทำเพื่อใช้สอยในครัวเรือน เช่น กระบุง กระจาด ฝาชี สำหรับใส่ข้าวเปลือก เก็บไว้กินตลอดปี ซึ่งการสานจะทำงานอย่างเนิ่นนาน สวยงาม ขอบผูกด้วยหวาย ถักขอบอย่างประณีต ส่วนครัวเรือนที่มีฐานะความเป็นอยู่ดีก็จะคิดประดิษฐ์ของใช้ที่มีความประณีต สวยงามมากขึ้นตามฐานะ เช่น ทำฝาชีที่มีลายละเอียดอ่อนและงดงามไว้สำหรับใส่อาหารไปทำบุญ หรือไว้ใช้สอยในบ้านเรือน สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ นับได้ว่าเป็นหัตถกรรมที่เป็นศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านมาแต่โบราณ ต่อมาเครื่องจักสานเริ่มมีบทบาทมากขึ้นในด้านการพาณิชย์ ชาวบ้านจะใช้เป็นสื่อแลกเปลี่ยนกับสินค้าที่ตนต้องการ จนกระทั่งเข้าสู่ระบบการซื้อขาย งานจักสานต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในช่วงนี้จึงมีความจำเป็นที่จะต้องปรับปรุงรูปแบบ และพัฒนาฝีมือ ลวดลาย ที่ละเอียด แปลกตา สวยงาม และประโยชน์ในการใช้สอยเริ่มแตกต่างไปจากเดิม

ถึงแม้ว่าเครื่องจักสานบ้านวังเย็น จะมีการพัฒนารูปแบบ ลวดลาย ความสวยงาม เพื่อจำหน่ายเสริมรายได้ในครัวเรือนบ้างก็ตาม แต่วิถีชีวิตของคนในพื้นที่บางส่วนก็ยังใช้เครื่องจักสานไม้ไผ่ที่มีรูปทรงเดิมเพื่อใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันอยู่มาก เนื่องจากวิถีชีวิตบ้านวังเย็นส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา ทำไร่ ทำสวน การใช้เครื่องมือเครื่องใช้ไม้สอยจึงมีความผูกพันอยู่กับภาษาชนจักสานจากไม้ไผ่ทั้งสิ้น (วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์ และภูมิปัญญาจังหวัดฉะเชิงเทรา, ๒๕๔๒, น. ๑๒๑)

บรรณานุกรม

- จังหวัดฉะเชิงเทรา. ๒๕๕๖ ค้นคืน วันที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๕๖. จาก http://www.chachoengsao.go.th/sotorn/index.php?option=com_content&view=article&id=137&Itemid=132
- เฉลิมเกียรติ นมเกตุ. สัมภาษณ์โดยฉันทนา สาระบุรินทร์. วัดหัวสำโรง อ.แปลงยาว จ.ฉะเชิงเทรา ไทยเชื้อสายเขมร. ๒๕๕๕ ค้นคืน วันที่ ๓ ก.ย. พ.ศ. ๒๕๕๕. จาก www.wikipedia.org
- นารี สาริกภูมิ. (๒๕๒๘). วัฒนธรรมพื้นฐาน จังหวัดฉะเชิงเทรา. ฉะเชิงเทรา : ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ วิทยาลัยครูฉะเชิงเทรา.
- ประเสริฐ ศีลรัตน์. เอกสารเผยแพร่ข้อมูล อ.แปลงยาว. มปท.มปย.
- ประวัติวัดท้าวราชอาณาจักร เล่ม ๑๙. (ม.ป.ป.) ฉะเชิงเทรา : กรมการศาสนา.
- ปิยรัฐ ปูทา. (๒๕๕๔). ยลแปลงยาว ถิ่นของเรา. ฉะเชิงเทรา
- พระสมนึก สุนนโท. ข้อมูลประวัติวัดด้านเงิน. วันที่ ๑๒ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๒๗.
- วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญา จังหวัดฉะเชิงเทรา. (๒๕๔๒). ฉะเชิงเทรา.
- วิชัย พงษ์โหมด, บุญมา พงษ์โหมด. (๒๕๔๗). ประวัติการตั้งถิ่นฐานของชุมชนในจังหวัดฉะเชิงเทรา.
- ทศ สาราญ. สัมภาษณ์โดยฉันทนา สาระบุรินทร์. วัดหัวสำโรง อ.แปลงยาว จ.ฉะเชิงเทรา.
- ศึกษาธิการอำเภอแปลงยาว. สำนักงาน วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญา อำเภอแปลงยาว. ฉะเชิงเทรา : สำนักงานศึกษาธิการอำเภอแปลงยาว, ๒๕๕๑.
- หนังสือศิลปวัฒนธรรม ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๑๒ เดือนตุลาคม ๒๕๒๕.
- องค์ความรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นและปราชญ์ชาวบ้าน จังหวัดฉะเชิงเทรา. (๒๕๕๔). ฉะเชิงเทรา.
- www.openbase.in.th/node
- www.prapayneethai.com/th/data/file-pic/rite/center/thcrit11404/
- www.prapayneethai.com/th/tradition/center/view.asp?id=013

CHACHOENGSAO

The Arts and Cultural Center Rajabhat Rajanagarindra University

Contact Address :

- Rajanagarindra Bld. (3rd fl.), Rajabhat Rajanagarindra University Muang District,
Chachoengsao 24000 Thailand

Contact Number : (+66) 038535426-8 Ext. 6550 or (+66) 038-810441

Fax (+66) 038-810337 or 038-810441 <http://culture.rju.ac.th>

- The Academic Center for Locality, Rajanagarindra University (Bangkhla)